

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNDE YOL, YOLCU VE
YOLCULUK TEMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Emre DARMANCI

Çorum 2023

**CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNDE YOL, YOLCU VE YOLCULUK
TEMASI**

Emre DARMANCI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Meral DEMİRYÜREK

Çorum 2023

Emre DARMANCI tarafından hazırlanan “Cumhuriyet Dönemi Türk Şiir’inde Yol, Yolcu, Yolculuk” adlı tez çalışması 08/06/2023 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Fatih SAKALLI (Jüri Başkanı)

.....

Prof. Dr. Meral DEMİRYÜREK (Danışman)

.....

Dr. Öğr. Üyesi Altuğ ORTAKCI

.....

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun 08/06/2023 tarih ve 2023/1001 Sayılı kararı ile Emre DARMANCI’nın Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans derecesi alması onanmıştır.

Prof. Dr. Muhammed Asif YOLDAŞ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdür V.

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim.

Emre DARMANCI

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNDE YOL, YOLCU VE YOLCULUK TEMASI

Emre DARMANCI

ORCID: 0000-0001-7263-3016

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans Tezi

2023

ÖZET

Cumhuriyet yılları, Türk Edebiyatı'nda muhtelif dönüşümlerin, siyasi ve sosyal inkıpların edebiyatımızı da etkilediği dönemlerdendir. Atatürk'ün önderliğinde başlatılan bu süreç yeni bir dönemin işaret fişeği olmuştur. Bu yeni süreçte farklı edebi temalar, yine çeşitli hallerde edebiyatımızda yer almıştır. Yol, Yolcu, Yolculuk teması da Cumhuriyet Dönemi Türk şiiri içinde yer alan en kıymetli temalardandır.

Cumhuriyet yılları, Türk Edebiyatı'nda çeşitli anlayışların görüldüğü, zengin bir içerik sunmaktadır. Cumhuriyet döneminde, Tanzimat yıllarından beri devam edegelen batılılaşma ile ehemmiyet kazanan modernleşme, yalnızlaşma, dünyevileşme gibi unsurlarla geleneksel edebiyatımızdan bir kopuş başladığı fikri hâkimdir. Fakat yalnızlaşmanın getirdiği bir atmosfer ile bireyde oluşan bir yol özlemi ya da yolculuk hasleti edebiyatımızda yer yer hüküm sürmeye başlamıştır. Buradan hareketle geleneksel edebiyatta da yer yer karşılaştığımız yol, yolcu, yolculuk motifi Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde de yer tutmaya başlamıştır.

Tezimizin muhtevası, Cumhuriyet Dönemi Türk şiirini kapsamaktadır. Amacımız, dönemdeki şairlerden hareketle yol, yolcu ve yolculuk kavramının şiirimize yansımalarını irdelemektir. Cumhuriyet dönemi boyunca eser veren şairlerin pek çoğu yol ve yolculuğa dair şiirler yazmıştır. Buna karşın hâlihazırda bu temanın literatürde az rastlanan bir durum olması ise tezimizin önemini gözler önüne sermesi açısından kıymetli bir yer tutmaktadır.

Tez çalışmamızın yöntemi tarama, derleme ve inceleme olarak belirlenmiştir. Öncelikle döneme ait bu temayı işleyen şiirler taranıp derlenmiştir. Farklı sosyokültürel çevreden şairlerin yol, yolcu ve yolculuk kavramına şiirlerinde yer verdiği tespit edilmiştir. Haliyle ortaya kapsamlı bir doküman çıkmıştır. Kavramların içerdiği muhteva kapsamlı olduğundan tezin içeriği, şiirlerinde

yol, yolcu ve yolculuk kavramını hassaten seçen şairlerden sadece bir kısmını dâhil ederek sınırlandırılmıştır. Tez çalışmamızda özgün ve nitelikli bir bilimsel eser ortaya çıkarmak maksadıyla çalışmamızın kapsam olarak çok dağınıklık göstermemesi için nitelikli örneklemelere yer verilmiştir. Tezin içeriğini en iyi yansıtan şiirlere yer verilmesine özen gösterilmiştir. Yol, yolcu ve yolculuk kavramını özgün bir şekilde eserlerinde yer vermeleri, dönemin öncülerinden olmaları ve seçilen şairlerin dönemin ruhunu yansıtan bir çeşitlilik göstermesi, bu şairlerin bilimsel çalışmamızda yer almasında temel kriterler olarak belirlenmiştir.

Bilimsel çalışmamız üç temel bölümden müteşekkildir. Tezin ilk bölümünde “Şiire Genel Bir Bakış” yapılmaktadır. Tezin ikinci bölümünde, “Tematik Unsurlar” ayrı ayrı ele alınmıştır. Tezin üçüncü bölümünde ise “Cumhuriyet Dönemi Türk Şiir’inde Yol, Yolcu, Yolculuk Şiirleri” incelenmiştir.

Bu çalışma ile alan yazında, Cumhuriyet Dönemi Türk Şiir’inde Yol, Yolcu, Yolculuk kavramı ve bu temaların şiirimizde açmış olduğu ufukların literatürdeki önemli bir boşluğu dolduracağı hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yol, Yolcu, Yolculuk, Cumhuriyet, Türk Şiiri.

Bilim Kodu: 30201

THE THEME OF ROAD, PASSENGER AND JOURNEY IN REPUBLIC PERIOD TURKISH POETRY

Emre DARMANCI

ORCID: 0000-0001-7263-3016

HITIT UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL

Master of Science Thesis

2023

ABSTRACT

The Republican years are among the periods in which various transformations, political and social reforms in Turkish Literature also affected our literature. This process, which was initiated under the leadership of Atatürk, has been the flare of a new era. In this new process, different literary themes took place in our literature in various ways. The theme of Road, Passenger, Journey is also one of the most precious themes in the Turkish poetry of the Republican Period.

The years of the Republic offer a rich content in which various understandings are seen in Turkish Literature. In the Republican period, the idea that a break from our traditional literature started with elements such as modernization, isolation and secularization, which gained importance with the westernization that has continued since the Tanzimat years, is dominant. However, with the atmosphere brought about by loneliness, a longing for a way or a journey that is formed in the individual has begun to prevail in our literature from place to place. From this point of view, the motif of road, passenger and journey, which we encounter from time to time in traditional literature, has started to take place in Turkish poetry in the Republican period.

The content of our thesis covers the Turkish poetry of the Republican Period. Our aim is to examine the reflection of the concept of road, passenger and journey in our poetry, based on the poets of the period. Many of the poets who wrote during the Republican period wrote

poems about the road and journey. On the other hand, the fact that this theme is currently a rare case in the literature has a valuable place in terms of revealing the importance of our thesis.

The method of our thesis study was determined as scanning, compilation and review. First of all, the poems dealing with this theme belonging to the period were scanned and compiled. It has been determined that poets from different socio-cultural environments include the concept of road, passenger and journey in their poems. As a result, a comprehensive document has emerged. Since the content of the concepts is comprehensive, the content of the thesis is limited by including only some of the poets who have chosen the concept of road, passenger and journey in their poems. In order to reveal an original and qualified scientific work in our thesis study, qualified samples are included so that our study does not show too much clutter in scope. Care was taken to include the poems that best reflect the content of the thesis. The fact that they included the concept of road, passenger and journey in their works in an original way, that they were the pioneers of the period and that the selected poets showed a diversity reflecting the spirit of the period were determined as the basic criteria for these poets to be included in our scientific study.

Our scientific work consists of three main parts. In the first part of the thesis, "An Overview of Poetry" is done. In the second part of the thesis, "Thematic Elements" are discussed separately. In the third part of the thesis, "Road, Passenger, Journey Poems in Turkish Poetry in the Republican Period" were examined.

With this study, it is aimed that the concept of Road, Passenger, Journey in the Turkish Poetry of the Republican Period and the horizons these themes have opened in our poetry will fill an important gap in the literature.

Keywords: Road, Passenger, Journey, Republic, Turkish Poetry.

ScienceCode: 30201

TEŞEKKÜR

Öncelikle lisansüstü eğitimime başladığım günden bugüne desteğini hep yanımda hissettiğim değerli hocam Sayın Prof. Dr. Meral DEMİRYÜREK'e müteşekkirim.

Yüksek lisans sürecimde yol arkadaşlığı yaptığımız ve bu süreçte manevi desteğini daima hissettiğim kıymetli dostum Emre BATUMLU 'ya şükranlarımı sunarım.

Ve son olarak bana yol gösteren, bu uzun süreçte beni sürekli motive eden, başta eşim Firdevs DARMANCI olmak üzere çocuklarım Ediz, Bera, Asaf Tuna ve bugünlere gelmemde büyük emek sahibi anneme ve babama teşekkürü bir borç bilirim.

Emre DARMANCI

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

ŞİİRE GENEL BİR BAKIŞ

1.1. Poetika Tanımı	3
1.2. Şiir Nedir?	4
1.3. Şair Kimdir?.....	5
1.4. Tanzimat Şiiri.....	6
1.5. Servet-i Fünun Şiiri.....	7
1.6. Milli Edebiyat Şiiri.....	8
1.7. Cumhuriyet Dönemi Şiiri.....	9

2.BÖLÜM

TEMATİK UNSURLAR

2.1. Edebi Bir İfade Olarak Yol, Yolcu ve Yolculuk	12
2.2. İmge.....	13
2.3. Metafor	15

3.BÖLÜM

ŞİİRLERİN İNCELENMESİ

3.1.YOL ŞİİRLERİ	17
3.1.1. Ahmet Haşim- Yollar	17
3.1.2. Abdülkadir Bulut- Yolum Düşünce Anamur'a	20
3.1.3. Arif Damar- Yol	22
3.1.4. Bedirhan Toprak- Üçüncü Gün-Yol	24
3.1.5. Behçet Necatigil- Yol Çantası	28
3.1.6. Cevat Çapan-Yol Defteri	30
3.1.7. Faruk Nafiz Çamlıbel- Han Duvarları	34
3.1.8. Güven Turan-Yol Vurgunu	40
3.1.9. Hüseyin Nihal Atsız-Yolların Sonu	41
3.1.10. İbrahim Tenekeci- Mırıldanmalar	43
3.1.11. Metin Altıok- Yol Şarkısı.....	45
3.1.12. Nazım Hikmet-Vâlâ Nurettin- Yol Türküsü	46
3.1.13. Nuri Demirci - Yol	48
3.1.14. Orhan Veli- Yol Türküleri	49
3.1.15. Özdemir Asaf- O Yolda	56
3.1.16. Sait Maden- Yollardan	58
3.1.17. Sina Akyol- Bir Yol Şiiri	59
3.1.18. Yahya Kemal- Yol Düşüncesi	61
3.2. YOLCU ŞİİRLERİ	63
3.2.1. Abdülkadir Budak- Babam ve Yolcu.....	63
3.2.2. Ahmet Erhan- Yolcu.....	64
3.2.3. Ahmet Hamdi Tanpınar- Bir Yolcuya.....	64
3.2.4. Ahmet Oktay Yolcu	66
3.2.5. Ahmet Özer- Yolcu.....	66
3.2.6. Ahmet Telli- Yolcu.....	68
3.2.7. Arkadaş Z. Özger-Yolcu.....	70
3.2.8. Attila İlhan- Şubat Yolcusu... ..	72

3.2.9. Bedrettin Aykın – Yolcu.....	73
3.2.10. Birhan Keskin- Yolcunun Siyah Bavulu.....	74
3.2.11. Can Bahadır Yüce-Yolcu.....	75
3.2.12. Çiğdem Sezer-Yolcu I, II.....	76
3.2.13. Faruk Nafiz Çamlıbel- Yolcu.....	78
3.2.14. Hüseyin Atabaş- Bir Garip Yolcu.....	79
3.2.15. Hüseyin Yurttaş-Yolcu.....	81
3.2.16. Kemalettin Kamu- Hazan Yolcusuna.....	82
3.2.17. Mehmet Emin Yurdakul – Yolcu.....	83
3.2.18. Metin Eloğlu – Yolcu.....	84
3.2.19. Murathan Mungan- Yolcu, Durgunluk.....	85
3.2.20. Nahit Ulvi Akgün – Garaj.....	87
3.2.21. Necmettin Halil Onan- Bir Yolcuya.....	88
3.2.22. Oktay Rifat – Yolcu.....	89
3.2.23. Oya Uysal – Yolcu.....	90
3.2.24. Serdar Ünver- İki Yolcu.....	91
3.2.25. Yavuz Özdem-İstanbul Yolcusu Kalmasın.....	92
3.2.26. Yusuf Alper-Yolcu.....	93
3.3. YOLCULUK ŞİİRLERİ.....	94
3.3.1. Abdurrahim Karakoç – Yolculuk.....	94
3.3.2. Ahmet Ada – Yolculuk.....	96
3.3.3. Ahmet Muhip Diranas- Bir Tren Yolculuğu.....	97
3.3.4. Ayten Mutlu- Bir Yolculuk Öyküsü.....	99
3.3.5. Cahit Külebi- Yolculuk.....	104
3.3.6. Cahit Sıtkı Tarancı-Tren.....	105
3.3.7. Can Yücel- İyi Yolculuklar.....	106
3.3.8. Ceyhun Atuf Kansu- Yolculuk.....	107
3.3.9. Enis Batur Bir Yolculuk Sabahı.....	108
3.3.10. Erol Çankaya-Yolculuk Var.....	109
3.3.11. Haydar Ergülen-Yarın Gece.....	110
3.3.12. Hidayet Karakuş- Gece Yolculukları.....	112
3.3.13. Hilmi Yavuz-Yolculuğun Yolculuğu.....	113

3.3.14. İzzet Yasar-Yolculuk.....	115
3.3.15. Mehmed Kemal- Yolculuk.....	117
3.3.16. Melih Cevdet Anday- Yolculuk.....	119
3.3.17. Metin Cengiz- Yolculuk Saatleri.....	120
3.3.18. Nazım Hikmet- Yolculuk.....	121
3.3.19. Necip Fazıl Kısakürek- Yolculuk.....	122
3.3.20. Orhan Veli – Yolculuk.....	123
3.3.21. Sabahattin Kudret Aksal- Yolculukta.....	124
3.3.22. Sabri Esat Siyavuşgil- Yolculuk.....	125
3.3.23. Savkar Altınel-Gece Geçilen Şehirler.....	126
3.3.24. Turgut Uyar-Uzak Kaderler İçin.....	128
3.3.25. Ülkü Tamer- Bir Yolculuktan.....	130
3.3.26. Veysel Çolak-Bir Yolculuktan Buluşturacak Olan.....	131
3.3.27. Yusuf Mardin- Yolculuk Hasreti.....	132
SONUÇ	137
KAYNAKÇA	140

GİRİŞ

Yol, yolcu ve yolculuk kavramları, birçok sanat türünde olduğu gibi edebiyat türleri içerisinde de geçmişten günümüze sık kullanılan esas temalardan biri olagelmıştır. İlk şifahi türler olan destan, masal gibi yapı türleri öncelikli olmak şartıyla günümüzün öykü, roman, şiir gibi edebi türlerinin de ana temasını şekillendiren yol, yolcu ve yolculuk; değişime uğramak, aramak, kaçmak, keşfetmek, sevdiğine kavuşmak gibi konuları içinde barındırır. Modernleşme zamanlarında bu kavramlar ferdin kimliksel bunalımlarını, yalnızlıklarını, kaçmak isteğini ve kişisel sorunlarını sembolize eden bir metafora dönüşmektedir.

Türk edebiyatı her dönemin ikliminden etkilenmekle birlikte zamanın ruhundan beslenmeyi de kendine şiar edinmiştir. Osmanlı 'nın yıkılışını müteakip kurulan Türkiye Cumhuriyeti edebi alanda, ilk yıllarında toplumsal meseleleri konu edinen eserlerle, özellikle şiirlerle ön plana çıkmıştır. Kuruluş sürecinin ardından çeşitli edebi türlerde ve özellikle şiirde belli başlı bir atılım göze çarpmaktadır. Bu noktada yol, yolcu, yolculuk kavramları edebiyatımızın belli başlı şairlerinin şiirlerinde bahse konu olmuştur.

Tezimizin çalışma alanı, Cumhuriyet dönemi Türk şiirini içine almaktadır. Bu bilimsel çalışmadaki amacımız, dönemdeki çeşitli şairlerden hareketle yol, yolcu ve yolculuk temalarının şiirimize etkisini incelemektir. Tarama, derleme ve inceleme yordamıyla çalışmamızın metodu/yöntemi şekillenmiştir.

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı kapsadığı alan itibarıyla birçok edebi çeşitliliği bünyesinde barındırır. Bu döneme ait olan şiirler bir yandan Türk dilinin zenginliğini ortaya koyarken diğer yandan bize Cumhuriyet Dönemi Türk şiirindeki geniş muhtevayı gözler önüne serer. Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinde yol, yolcu ve yolculuk kavramını işlediğimiz bu bilimsel çalışmada Türk Dili'nin, Türk şiiri üzerindeki cezbedici gücünü ve etkisini gözlemlemiş oluruz.

Türk Edebiyatında şifahi gelenekten başlayıp bugüne kadar gelen zaman diliminde “yol, yolcu ve yolculuk kavramı” farklı türde edebi yapıtların muhtevasına dâhil olmuştur. Sözlü gelenekte mitik bir öge iken süreç içerisinde yazılı edebiyat ile ete kemiğe bürünmüştür. Buradan hareketle yol, yolcu ve yolculuk kavramının Türk edebiyatında yer alışı her dönemde kendini göstermiştir.

Yol, yolcu ve yolculuk temasının edebiyatımız üzerindeki etkisini görebilmek, Türk şiirinde bu temanın tesirini kavrayabilmek için toplumun gündelik hayattaki yol, yolcu, yolculuk terimlerine yüklediği manayı bilmek ile başlayacaktır.

Toplumdaki her bir birey aslında birer anlatıcı, şairler ise şiirleri vasıtasıyla bu kurguyu en nezih biçimde nitelendiren kalemlerdir. Her anlatı mutlaka bir anlatıcıya sahiptir. “Bu durum, anlatmaya dayalı türlerdeki temel unsurlar arasına, kaçınılmaz olarak, anlatıcı ve bakış açısı kavramlarını yerleştirmeyi gerektirir” (Demiryürek, 2013). Özünde bir anlatıcı olan şairin

oluşturduğu edebi iklim kendisine bir yol, mısraları yolcu, şiiri de bütünüyle bir yolculuktan ibaret olan bir bakış açısı kazandırmaktadır.

Cumhuriyet dönemi şairlerinin bir kısmı yol, yolcu, yolculuk kavramına direkt temas ederken diğer kısmı da dolaylı yoldan şiirlerinde bahsetmişler ve farklı temalarla yol, yolcu, yolculuk kavramını birleştirmişlerdir. Bilimsel çalışmamızda yol, yolcu, yolculuk kavramına dair farklı kültürel çevrelerden şairlerin nitelikli örneklemeleri ele alınmıştır. Tez çalışmamızda yer verilen şiirler; Yol şiirleri, Yolcu şiirleri ve Yolculuk şiirleri olmak üzere üç ayrı şekilde tasnif edilmiştir.

Yol, yolcu ve yolculuk kavramları her şairde farklı bir anlam yüklenerek kullanılabilir. Cumhuriyet yıllarındaki şairlerin şiirlerinde de bu kavramlar maddi ve manevi muhteviyata çağrışım yapabilecek şekilde ele alınmıştır. Şiirde kahramanın çıktığı maddi yol aslında manevi bir yolculuğun işareti olabilmektedir.

Hatta kimi zaman şair bir birey olarak dizelerini sorunlarından kaçış olarak sıralayabilmektedir. Kaçma olgusu mevcut bir durum ile ilgili problemler yaşayıp, bir sonuca varılmadığı durumlarda çare maksadı ile belirlenen bir vazgeçişin sonucudur. "Kendini ifade etmekte zorlanan, iletişime dair sıkıntı yaşayan karakter, bu sıkıntıyı ortaya çıkaran yerlerden, bireylerden, hatta bazı çatışan benlikleri arasından uzaklaşmaktadır" (Armağan, 2013).

Özellikle batılılaşmanın etkisinin görüldüğü bazı şiirlerde yol ve yolculuk teması genellikle bir seyahat etme içgüdüleriyle okura kapılarını aralamaktadır. Bununla birlikte seyahate çıkılan bu yolda karakterin maneviyatında yaşadığı bir yolculuk imgesi de göze çarpmaktadır. Kimi şairlerin şiirlerinde "yol" bir duygu aktarımının en belirgin şekli olarak karşımıza çıkarken; kimi şairlerde de arka planda bir fonetik bir unsur şeklinde temaruz etmektedir.

Esasen, edebiyat da bir yolculuğun ta kendisidir. Zihnimizin herhangi bir zamandan, mekândan, kültürden, dilden, dinden, felsefeden, bilime ve duygular âlemine yönelen eşsiz bir yolculuğudur. Duygularımızın ve düşüncelerimizin söze, sese, şiire doğru büyüleyici şekilde gerçekleştirdiği bir seyahattir. Kalbimizin ve ruh dinginliğimizin insiyakı ile manevi diyarlarımızdan kopan ruhi fırtınaların farklı iklimlere akışıdır.

Tez çalışmamızda, öncelikle poetika, şiir, şair, gibi kavramlar izah edilecek, akabinde Türk Şiir'inin Tanzimat, Servet-i Fünun, Milli Edebiyat ve Cumhuriyet dönemlerinin genel bir değerlendirmesine yer verilecek daha sonra ise tematik unsurlar başlığı altında imge, metafor bağlamından hareketle tezimizin esasını teşkil edecek olan yol, yolcu, yolculuk temaları işlenecektir. Son olarak, özellikle Cumhuriyet dönemi Türk şiirindeki belli başlı yol, yolcu ve yolculuk şiirleri ayrı ayrı sınıflandırılarak değerlendirilecektir.

1.BÖLÜM

ŞİİRE GENEL BİR BAKIŞ

1.1. Poetika Tanımı

Poetika ile ilgili bugüne değin pek çok tanımlama yapılagelmiştir. Genel olarak bu tanımları, 'şiir sanatı için yazılmış hoş sözler' biçiminde ifade edilebiliriz. Lakin bu kavram, kimi zaman şiir ile ilgili ortaya atılan teori olarak belirtilirken kimi zaman da yalnızca estetik sözünü karşılayan bir felsefe terimi olarak izah edilmiştir. "Poetika sözcüğü köken itibariyle Yunanca 'poietike' sözcüğünden gelmektedir. Poetika, "yapmak, üretmek, yaratmak" anlamlarına gelen 'poiein' kökünden türemiştir" (Sümer, 1996, s. 36).

Poetika terimi, Antik Yunan'da Aristo'nun Poetika isimli eseri ile ortaya çıkmıştır. Aristo'nun Poetika 'sının en kilit noktası, edebiyata ve sanata atfen çok önemli teorileri izah etmesidir. Aristo'nun Poetikası "sanatsal söylem üzerine yazılmış temel bir kaynak" (Karaca, 2005, s. 16) olduğu için bu alanın ilk örneği olarak kabul görmüştür. Buradan hareketle Aristo şiiri, "insan eylemlerinin öyküsü olarak tanımlamaktadır" (Sarı, 2003, s. 4).

Yeni eleştiri akımının önde gelen isimlerinden Fransız kuramcılarında Gerhard Genette, "poetikayı yalnızca gerçeğe has olanın tespiti ya da izahı olarak görmez, bununla birlikte ortaya çıkması mümkün olan eserlerin teorisi olarak da değerlendirir" (Sarı, 2006, s. 15).

Todorov da 'Poetika'ya Giriş' isimli yapıtında buna benzer bir yaklaşım sergilemektedir. Todorov'a göre; "Poetikanın sorguladığı durum, edebi ifadenin özellikleridir. Haliyle her eser soyut yapıdadır. Bu itibarla, poetika reel edebiyat ile değil mümkün olan edebiyat ile uğraşmaktadır. Esasen edebiyat ile değil edebîlik ile ilgilenmektedir" (Todorov, 2008, s. 37).

Fransız şair Paul Valery, poetikanın şüpheli vaziyetini yalnızca şiirin sınırlı alanına hapsedmenin yanlış olduğunu söyler. Paul Valery'ye göre, poetika en kapsamlı şekliyle; "dilin hem töz hem de araç olduğu yapıtların yaratılması ya da kurulmasıyla ilgili olan her şeye verilen ad" (Todorov, 2008, s. 38) diye tanımlamaktadır. Paul Valery, poetika kavramını tüm edebî alanlar için kullanılabileceğini belirtmektedir.

Orhan Okay'a göre poetika, "şiire dair meselelerle ilgilenen bir ilim dalıdır" (Okay, 2010, s. 17). "Poetikanın hassaten estetiksel anlamda felsefenin alanına daha çok temas ettiğini vurgulamaktadır" (Okay, 2010, s. 18).

Âdem Can, Cumhuriyet Devri Şiir Poetikası isimli bilimsel çalışmasında poetikayı bir ilim olarak görmektense, felsefi bir alan olarak görmektedir ve "şiirle ilgili meseleleri ele alan felsefi

bilgi alanı” (Can, 2012, s. 3) biçiminde ifade etmektedir. “Bu yönü ile poetika, bir ilim değil, şiire ilişkin ferdi ve felsefi düşünceler aktaran bir alandır” (Can, 2012, s. 4).

Ahmet Sarı ise poetikayı “Yazarın sanat ile ilgili fikirleri bulunmaktadır. Bu fikirleri onayladığı estetik ilkelerin tamamını eserinde kullanır iken, fikir sahibi olduğu durum poetik kelimesiyle ifade edilmektedir” (Sarı, 2003, s. 10) şeklinde tanımlamaktadır.

Orhan Okay, “poetikanın gerçek anlamda şiir için kullanıldığını, diğer sanatlar için kullanıldığında mecaz manasının kastedilmiş olduğunu vurgulamaktadır” (Okay, 2015, s. 15). Poetika ile ilgili yapılan bilimsel çalışmaların ekseriyetinin şiir üzerine olması da bu durumu kanıtlamaktadır.

1.2. Şiir Nedir?

Şiir sözcüğü, Yüce Kitap'ta ‘sezmek, farkına varmak’ manasına gelmektedir. Mehmed Çavuşoğlu, şiiri şu şekilde izah etmektedir: “Şiir kelimesi şuûr ile köken itibariyle aynıdır, bilmek ve bir manayı kavramayı ifade etmektedir, hiç düşünmeden, kurgulamadan söylenen sözdür” (Çavuşoğlu, 1986, s. 2).

M. Erol Kılıç, “Arap fikir insanlarına göre şiirin ıstılahta, hikmetli bir mana, harika bir istiare ve benzetme ifadesi taşıyan söz biçiminde anlaşıldığını” (Kılıç, 2004, s. 28) belirtmektedir.

Şemseddin Sami ise Kamus-ı Türkî’de şiiri, “mevzun ve mukaffa ve manen güzel tahayyülat ve tasavvüratı câmi kelâm” (Şemseddin Sami, 1989, s. 667) biçiminde ifade etmektedir

Ferit Develioğlu şiir için” edebî değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz” (Develioğlu, 1993, s. 999) ifadesini kullanmaktadır.

Şiir esas itibariyle, vezinli ve kafiyeli bir söyleyiştir. Klasik şiir için bu tanım yeterli sayılsa bile modern dönemlerde şiir için, vezin ve kafiye aranmamıştır. Şiir için estetik ve güzellik esas olmuştur. Bir söz kulağa hoş gelmekteyse şiir sayılmaktadır. Bu durumda şiirde vezin ve kafiye olmasına gerek yoktur. “Nice vezin ve kafiye barındıran sözler vardır ki şiirden saymak edebi edebe aykırı bir durum arz etmektedir” (Pala, 2002, s. 446). Hem klasik şiir için hem de modern anlamdaki şiir için bu şekilde bir değerlendirme yapmak yanlış olmayacaktır.

Doğan Aksan, şiirdeki belli başlı özellikleri bir araya getirerek ifade ettiği tanımda “şiir gerek muhteva, öz, hem de söze dönüştürme, sunuş açısından özgün, etkilemeye, hislendirmeye dair, yaratıcı özelliği olan bir söz sanatı ürünüdür” (Aksan, 2006, s. 8) demektedir.

Sanatsal faaliyetlerin ferdin hayatına olan etkisi, genellikle pek çok edebiyatçı, sanatçı ve fikir adamının önemseydiği temaların başında gelmektedir. Âdemoğlunun ebedi olmayan bu hayat karşısında ayaklarının yere sağlam basmasını sağlayan sanat türlerinin bütünü, ferdi yaşamın kimi sıkıntılara karşı dayanıklı hale getirmenin yollarını aramaktadır.

Öte yandan bütünde sanatın parçada ise şiirin net çizgilerle belirtilmiş manasının izah edilmesi pek mümkün görünmemektedir. Uygarlıkların şiire ve şiirsel türlere değişik bir bakış açısıyla baktıkları gözlenmektedir. “Şiir, Batı literatüründe yapılan bir şey, Doğu literatüründe ise sezilen bir şeydir. Batıda şiir teknik bir işlem iken, Doğuda şiir bir şuur işidir” (Saralioğlu, 2013, s. 4).

Düzyazıdan esas olarak biçim itibariyle farklılaşan şiir, Türk edebiyatının edebî motiflerini ve güzelliklerini içinde barındıran bir edebi tür olarak okurlara hitap etmektedir. Şiirlerin türleri ve şekilleri örneklerini Dünya edebiyatlarında da gördüğümüz gibi bizim edebiyatımızda da zamanın ruhu ile kendini yenileyerek bugünlere ulaşmaktadır. Şekil itibariyle meydana gelen değişimlere süreç içerisinde muhtevadaki değişiklikler de ortak olur. Müslümanlığın Türkler tarafından kabul edilmesiyle edebiyatımızda, hassaten Türk şiirinde, Arap ve Fars etkisi kendini göstermektedir. Değişim ve gelişimi 19. Yy.’a kadar sürdüren klasik tarzdaki edebiyatımız, modernleşmenin etkili olduğu Tanzimat yıllarında rotasını Batı’ya çevirmektedir.

Şiiri “kimi zaman kendini bulan ruhun, bireydeki ezeli hakikatle etkileşiminden doğan bir konuşmadır, kimi zaman da güzellik denilen motif ile bir an baş başa kalmanın verdiği mesttir” (Tanpınar, 1992, s. 14) biçiminde ifade eden Ahmet Hamdi Tanpınar, şiiri kişinin ebediyetle kurduğu bağ üzerinden anlamlandırmaktadır.

Bloom’un penceresinde bakınca şiir “özgürlük yanılması, önceliklerin mümkünlüğü duygusundan doğmaktadır. Ama şiir denilen söz, yaratıcı bir zihnin aksine yapılmış bir durumdur ve bu hali ile başarılı bir endişedir” (Bloom, 2008, s. 125).

Şiir türünde eser veren bir şair, insana ait realitenin kökeni üstüne kafa yormaktadır. “Kişi orada sakinliğe, huzura, dinginliğe ulaşmaktadır ama bu sakinlik harekete geçememenin ve fikir boşluğunun aldatici dinginliği değil, tüm bağintıların ve bağlamaların devinim durumunda bulunduğu sonsuz bir dinginliktir” (Saralioğlu, 2013, s. 2).

1.3. Şair Kimdir?

“Şair kimdir?” sorusu da “şiir nedir?” sorunsalı gibi zamanın ruhuna ve sosyokültürel düzene göre farklılık arz etmektedir. Şair kime denir? Şairin belirgin özellikleri nelerdir? gibi sorulara farklı türde yanıtlar alınabilir. Dünya edebiyatına bakıldığında 18. yüzyıla kadar şairlik bir zanaatkârlık olarak değerlendirilmiştir. Klasik edebiyatımızda da benzer durumu görmek mümkündür. Tanzimat edebiyatına değin şairler; çömlekçi, dokumacı, bakırcı ve kuyumcu gibi adeta Osmanlı ahi teşkilatının birer zanaatkârları gibi kabul görmüşlerdir.

TDK sözlüğüne göre şair, “Şiir söyleyen veya yazan kimse, ozan” olarak ifade edilmektedir (TDK, Türkçe Sözlük). Şairin nihai hedefi, “beliğ söz söylemek, temelde açık, kısa ve anlaşılır söz söylemektir” (Avşar, 2010, s. 353). Ya da farklı bir tanımla; şair, hakikate ulaşmak için

“görünenin ötesine geçebilen, mutlak ve değişmez güzelliği fark edebilen ve bu durumu izah etmeye çalışan bir kişidir” (Okuyucu, 2004, s. 67).

Şair bu menzile varabilmek için ömür sürdüğü bu yaşamda kâmil bir birey olmalıdır. Buradan hareketle, Latîfî tezkiresinde hakiki bir şair olabilmenin yollarından bahsederken; şair adaylarının Arapça ve Farsçayı çok iyi bilmeleri gerektiğinden, ilim sahibi olmasından, sadece vezin ve kafiye bilmekle şair olunmayacağından, şiir yazacak kişinin haddini bilmesi gerektiğinden, kendi nefsinden bahsetmemesi gerektiğinden ve şiirlerini dini hususlara dikkat ederek kaleme alması gerektiğinden dem vurmaktadır (Okuyucu, 2004, s. 71).

Tanzimat edebiyatında eser veren şairler, poetikalarında yeni tip şair modeli çizmişlerdir. Klasik şairden tamamen farklı olması gerektiğini ifade ettikleri bu yeni şair modelinin özelliklerine uygun eserler kaleme almışlardır. Bu dönemin edipleri, şairlikten maksadın şiiri cinasa boğmak, gül, lale gibi çiçekler etrafından benzetmeler yapmak, sözcükleri Fars biçimiyle söyleyerek onu sanata boğmak olmadığını belirtmektedirler (R. M. Ekrem, 2014, s. 146).

Bu sözü destekler nitelikteki başka bir tespit ise Meral Demiryürek tarafından dile getirilmiş ve Tanzimat dönemini Türk edebiyatında “sokağa ayna tutma” anlayışının başlangıcı olarak nitelendirmiştir. (Demiryürek, 2010). Namık Kemal, yeni şiir tarzı ve şair tipinin de “güneşin zulmetten doğduğu gibi” (Namık Kemal, 1989, s.279) klasik şiirin hemen akabinde gün yüzüne çıkacağını düşlemektedir.

Şiir yazabilmenin insanın doğuştan getirdiği bir kabiliyet mi ya da sonradan öğrenilerek kazanılmış bir beceri mi olduğu hala tartışma konusudur. Şaire ait olan bu kabiliyetin zaten doğasında mevcut bulunan bir haslet olması anlayışı, şairi toplum nezdinde ayrıcalıklı kılmaktadır. Şairlere şiirlerini kaleme aldırın sahip oldukları bilgi veya çalışarak elde edilen bir tecrübe olmadığını Sokrates o dillere destan savunmasında şu şekilde ifade etmektedir.” Şairlere ilahi odaklardan gelen bir ilham vardır ve bu giz onları peygamberlerin gördükleri vazifeye yaklaştırmaktadır” diyerek şairlere mistik bir kutsiyet atfetmektedir (Özgül, 2010, s. 251).

1.4. Tanzimat Şiiri

Tanzimat şairleri şiiri nasıl tanımlamaktadır? Durumu bu şekilde sorguladığımızda, “Dinî mezheplerin, felsefi ekollerin ve edebi akımların kendilerine ait bir bakış açısı çerçevesinde şiir anlayışı oluşturduğunu görmekteyizdir” (Kılıç, 2004, s. 10).

Şiir ve şair terimleri kullanılmaya başladığından beri döneme göre farklılık arz ettiği gözlemlenmektedir. Divan edebiyatının sonrasında başlayan Tanzimatta da şiir tanımının farklılaştığı görülecektir.

Ahmet Hamdi Tanpınar, “Şiirin, sanat eserinin kendisine ait mevcudiyetten öte bir maksadı yoktur. Kendisinde başlayıp, kendisinde bitmektedir” (Tanpınar, 1995, s. 14) demektedir.

Tanpınar'a göre şiir, toplumsal ve aktüel sorunlarla ilgilenmemeli, bireyin merakını cezbedecek, estetik yönü kuvvetli sade bir alaka uyandırmalıdır (Tanpınar, 1995).

Tanzimat döneminin öncü şairlerinden olan Namık Kemal, şiirin gerçek ile ilgili ve mest eden sözcüklerin ahengi olduğunu ifade etmektedir. Namık Kemal, Mukaddime-i Celâl'de şiirin realiteye uygun olup olmaması ile alakalı bir durumu izah etmektedir. Şiirin realitesinin, Hz. Peygamber'in kutsi sözlerinden ve Kur'an-ı Kerim'in ayet-i kerimelerinden farklı olduğunu açıklar. Ayetler ve hadisler hakikati kabul görmüş sözler iken, şiirin doğruya yakınlık ifade eden sözlerden müteşekkil olduğunu belirtmektedir (Namık Kemal, 1305, s. 87-88).

Tanzimat dönemi şairlerinden bir diğeri Recaizade Mahmut Ekrem de yaptığı tanımlamada şiirin hakikatle ilgisi meselesine kafa yorar. Takdir-i Elhan'da; Her şiir Allah'ın, eşyanın tabiatında yani cansız varlıklarda, bitkilerde kuşlarda, yabanilerde ve özellikle insanın yaratılışında gösterdiği bazen garip bazen latif bazı zaman muhteşem bazı zaman tiksinti verici ve fakat her durumda hayret ve dikkat uyandıran olmak üzere gösterdiği haller, tavırlar ve hususlara uygun olmalı veya hiç olmazsa yakınlaşmalıdır derken Recaizade Mahmut Ekrem de Namık Kemal gibi gerçeğe benzeşiklik üzerinde durmaktadır (R.M. Ekrem, 2014, s. 4).

Tanzimat döneminde klasik dönemin bir savunucusu olarak ifade edilen Muallim Naci ise şiir tanımını edebiyat kavramıyla açıklamaya çalışır: "Edebiyat belîğ söz ise, şiir daha belîğ bir sözdür. Şiir edebiyatın en nadide biçimi olduğundan, her şiir edebiyata dair sayılmasına rağmen, her edebiyattan sayılan söz şiir olamaz" (Muallim Naci, 1996, s. 70).

Bu ifadelerle birlikte şair, şiirin belîğ bir ifade olmasındaki nazara dikkat çekerek belîğ söz ile şiirin mistik bir güce ait olma durumundaki farklılığa da dikkat çekmektedir.

"Şiir denilince, kimi zaman lügatteki anlamını, kimi zamanda gelenekteki çağrışımını kast etmekteyizdir. Ayetler ve hadisler zaten eşi benzeri bulunmaz kutsi sözlerdir. Bunları edebiyattan saymak demek, hiçbir edibin hakkıyla takdir edemeyeceği kutsal yüceliklerini saymak demek olacağı için, edep dışıdır. Dolayısıyla; 'ayet ve hadisler mademki en belîğ sözlerdendir o halde şiir kabilendir anlayışı külliyan yanlıştır. Ayet ve hadisler ister vezinli biçimiyle olsun veya aksi durumda bu minval üzere anlatılmaktan daha yüce bir mertebededir" (Muallim Naci, 1996, s. 71-72).

1.5. Servet-i Fünun Şiiri

Servet-i Fünûn Edebiyat akımı namı diğer Edebiyat-ı Cedide anlayışı, 19. yüzyılın sonlarında, yine aynı isimle çıkan bir edebi mecmuanın etrafında çevrelenen münevverlerin batılılaşmanın da tesiri ile geliştirdikleri bir edebi hareketin adıdır.

Edebiyat-ı Cedide, edebiyatımızda şark ile garp arasında 19. yüzyılın başlarından itibaren devam edegelen tez çatışmasının garbın lehine neticelendiği ve sosyokültürel gelişmelerin edebiyat dünyasında meydana getirdiği bir edebi gelişmedir. Garplılaşma hareketinin yön verdiği çizgiyi takip eden edebiyat dünyamız, netice olarak hem fikren hem tema bakımından

hem de şeklen batıya bakan bir çerçeve belirlemiştir. ‘Sanat sanat içindir’ anlayışı bu aydınların temel prensibi olmuştur.

Melek Çetin, yüksek lisans tezinde Servet-i Fünun ile ilgili görüşlerini dile getirirken; Servet-i Fünun aydınlarının yayınladığı metinlerin Tanzimat aydınlarının eserlerine göre daha yoğun imgelerle örülü olduğunu bu nedenle de anlaşılmasının kolay olmadığını belirtmektedir. Buradan hareketle yazar, bu şairlerin şiirlerini sanat için yazdıkları gerçeğinin gün yüzüne çıktığını ifade etmektedir. Bu durumun halktan kopuk bir edebi iklimi ortaya çıkardığını, edebiyatın tamamıyla Fransız etkisine girdiğini, öyle ki bu edebiyat aydınlarının Fransızca yayınlanan eserleri Fransız okurlardan bile daha önce okuduklarını sözlerine eklemektedir. Bu eserleri orijinal dilinden okuyacak kadar Fransızca ’ya hâkim oldukları tespitinde bulunurken Batı’ya olan hayranlıklarını ‘Yeni Zelanda’ metaforuyla süslediklerini dile getirmektedir (Çetin, 2013).

Servet-i Fünûn münevverlerinin şiir anlayışına göre her şey şiirin konusu olabilmektedir. Bunun yanı sıra Türk dilinin standart söz dizilimine uymayarak devrik ve tamamlanmamış cümleler ya da eksiltili mısralara eserlerinde yer vermişlerdir. Eserlerinde daha çok ruhsal sorunlar, ümitsizlik, bıkkınlık, kaçış duygusu, arayış, yol özlemi, içine dönüş ve karamsar bir hava yoğun bir biçimde kendini hissettirir. Eserlerde mekân olarak genellikle İstanbul yer alırken eserlerin karakterleri ise iyi eğitim görmüş maddi kaygılardan azade üst tabaka insanlar arasından seçilmektedir.

Edebiyat-ı Cedide şiiri ya da modern anlamda şiir diyebileceğimiz olgu; ferdin karakter olarak güçsüz kaldığı, topluma dair tekinsiz bir anlayışın hâkim olduğu, garp etkisiyle nihilizm bakış açısının etkin bulunduğu bir çevrede, her şeye rağmen evrenin insan ile cennetten bir köşeye döneceğine olan itimadın referans alındığı bir edebi ortamda doğacaktır.

1.6. Milli Edebiyat Şiiri

Edebiyatımızda milli bir bakış açısının geliştiği bu dönem, 20. yüzyılın başlarında özellikle Cumhuriyetin kuruluş yıllarında etkili olan bir edebi akımdır. Ziya Gökalp’in öncülüğünde Genç Kalemler mecmuasında dile getirdikleri Yeni Lisan Hareketi ile kendinden söz ettirmeye başlamıştır. Türk dilinde sadeleşmeyi önerirken, Türk şiirinde geleneksel edebiyatta kullanılan aruz ölçüsünün yerine hece veznini kullanmayı benimsemiş ve muhteva bakımından Türk halkının yaşadığı sorunları kaleme almak bu edebiyat anlayışının temel ilkelerini çerçevelemiştir. Milli Edebiyat fikri etrafında toplanan aydınlar, Türk edebiyatını şarkın ve garbın taklit edilmesinden kurtarmaya yönelik adımlar atmayı kendine şiar edinmiştir.

Milli Edebiyat döneminde kaleme alınan şiirler, Servet-i Fünûn döneminde dile getirilen şiirlerden daha yalın bir ifade barındırmaktadır. Dönemin şairleri olabildiğince sade bir anlatımla millete ait meseleleri konu edinmişlerdir. Yapıtlarda mekân olarak İstanbul’dan

Anadolu coğrafyasına doğru bir yönelim söz konusudur. Karakterlerde de şehirli üst sınıftan yerli ve milli olan Anadolu insanına doğru bir akış hissedilir.

Dönemin aktüalitesine ait içtimai, siyâsi ve târihî sorunlar ile yakinen ilgilenen şairler, dizelerinde bu paralellikteki mevzuları dile getirmişlerdir. Toplum için edebi bir iklim oluşturmak amacından hareketle de vatandaşın kullandığı sade dil ile eserlerini kaleme almayı tercih etmişlerdir.

Milli Edebiyat'ın önde gelen şairlerinden olan Mehmet Emin Yurdakul hakkında Melek Çetin görüşlerini ifade ederken; Yurdakul'un milli bir edebiyat anlayışının oluşmasında önemli bir pay sahibi olduğunu söylemekte ve Şeyh Efgani'nin şairin üzerinde etki sahibi olduğunu vurgulamaktadır. Bazı edebiyat tarihçilerine göre bu dönemin en seçkin şairidir. Kaleme aldığı Türkçe Şiirler yapıtının dönem şartları göz önünde bulundurulduğunda mühim bir çıkış olduğunu dile getiren yazar, akıllı bir duruşun simgesi niteliğindeki bu eserin dönemin edebi üstatları tarafından taktir edildiğini belirtmektedir (Çelik, 2013).

Milli Edebiyat dönemindeki hareketlenmeler, çok kısa bir süre zarfında Türk şiirinde meydana gelen olumlu gelişmeler Cumhuriyet dönemi sürecinde de devam edegelmiştir.

1.7. Cumhuriyet Dönemi Şiiri

29 Ekim 1923'te temelleri atılan Cumhuriyet'in ilk zamanlarında şiirsel iklimi Osmanlı'nın son çeyreğinde eser vermiş , Abdülhak Hamit gibi tecrübeli şairlerle birlikte ona şiir anlayışı bakımından mesafeli duran Cenap Şehabettin, Ali Ekrem Bolayır, Faik Ali Ozansoy gibi Servet-i Fünun edipleri, akabinde Fecr-i Aticiler, İkinci Meşrutiyet'in ardından zamanın sosyal ikliminden kaynaklı biraz daha toplumsal şiirleri ön plana çıkararak ve başta Ziya Gökalp olmak üzere Ali Canip'ten oluşan Yeni Lisancıların açtığı Milli Edebiyat çizgisinin ünlü kâlemleri bu dönemin poetikasını oluşturmaktadır

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin şiir anlayışı ve temel niteliklerini yeni edebiyata aktaran birçok edebiyatçı esasında Osmanlı'dan beri eli kalem tutan ve edebiyat mücadelesi veren bir nesildir. Bu nesil, 1911'de Yeni Lisan hareketi ile çerçevesi çizilen sade bir dil, milli vezin olan hece ölçüsü ve toplumsal meseleleri konu edinme gibi üç temel ilke üzerine poetikasını oluşturmaktadır.

Cumhuriyetimizin ilanı ile birlikte siyasi ve sosyal gelişmeler Türk edebiyatı için yepyeni bir döneme kapı aralamaktadır. Cumhuriyet döneminin başlamasıyla edebi, siyasi ve kültürel dokuda önemli gelişmeler meydana gelmiştir ve yeni değişimlerden şiir de payını almıştır. Yeni Türk alfabesinin kabulü, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'nun açılışı, halk evlerinin, yeni mahalle mekteplerinin artması gibi gelişmeler, 1923-1940 yılları arası Türk edebiyatında bir hareketlilik meydana getirmiştir.

“Yirmili yıllar Cumhuriyet'in getirdiği şevkle doğru orantılı bir şekilde hece vezniyle yazılan memleket şiirinin değişik tarzlarının egemenliğinde geçmiştir. Ancak etkilerini daha sonra gösterecek; daha önemlisi Cumhuriyet dönemi çağdaş Türk şiirinin başlangıcını oluşturacak, öncü bireysel girişimler de kendilerini bu on yılda göstermiştir” (Okday, 1993).

“Yirmili yılların sonlarında oluşan bazı toplumsal gelişmelere karşın 30'lu yılların şiiri, Dergâh dergisi geleneğinden gelen 'sade şiir' ve 'sembolik şiir' türlerinin hâkimiyetinde geçmiştir. İlk olarak Ahmet Haşim ve Yahya Kemal'in şekil ve muhtevada birbirinden ayrı olmasına rağmen tamamıyla estetik tarzı benimseyen, şiiri her türlü fikirden ayıklayan, şiirin fonetik tarzına önem veren bir görüşe dayanmaktadır. İki şairin de üne kavuşmasını sağlayan pek çok şiir bu süreçte yazılmıştır. Ahmet Hamdi Tanpınar, Necip Fazıl Kısakürek, Ahmet Kutsi Tecer, Ahmet Muhip Dıranas, Cahit Sıtkı Tarancı gibi isimler de insanın iç âlemine yer veren dolayısıyla ferdi ön planda tutan bir şiir anlayışını imgeye dayalı bir söyleyişle ve hece vezni kullanarak sembolik şiir tarzını oluştururlar. Her iki şiir tarzı da 30'lu yıllar şiirine bu şairlerin elinde en güzel eserlerini vererek damgasını vurmaktadır” (Enginün, 2001)

Kırk Kuşağı, toplum odaklı bir şiir anlayışı benimsemiştir. Bu jenerasyon şahsi meselelerden ziyade sosyal meselelere yer vermektedir. İlk medeniyetlerden bugüne değin hiçbir sanat eseri boş heveslerle meydana getirilmemiştir. Ömer Faruk Toprak'a göre, “Bugüne değin yazılan ölümsüz eserlerin tümünün insanlara yönelik işlevi vardır. Sosyal çevre sanatçıya belirli misyonlar yüklemiştir ve sanatçıya düşen bu misyonu yerine getirmektir” (Toprak, 1994, s. 37).

1950'li yıllardaki şiir anlayışı, farklı nitelikler taşımaktadır. Garip şiiri, artık kendini tekrar eder bir pozisyondadır. O halde ki bu şiirde çığır açan şairler bile yeni bir arayışa yelken açmışlardır. Kendi şiirlerine özgün bir tarz kazandırmanın uğraşı içerisinde olduklarıdır. Garip şiirinin ana motiflerini kaybetmeden bu arayışı sürdürmektedirler. Bununla beraber sosyokültürel iklim de değişiklik arz etmektedir. Haliyle tüm bu durumlar şiir atmosferini de etkilemiştir. Böylelikle ikinci yeni şiir hareketi başlamış bulunmaktadır.

1960 döneminden sonra şairler arasında ikinci yeniciler haricinde dikkat çeken şairler bulunmaktadır. Çeviri şiirleri ile başlayan bu süreç öz kaynaklarımızla birleşince bu dönemde de ortaya nitelikli şiirlerin çıkmasına mümbit bir zemin oluşturmuştur. Şairler kaleme aldıkları şiirler ile Cumhuriyet dönemi Türk şiirine farklı bir boyut kazandırmışlardır. Bu yıllarda eser veren kimi şairler, İsmet Özel, Erdem Beyazıt, Can Yücel, Talât Sait Halman, Turan Oflazoğlu, Enis Batur, Hilmi Yavuz, Özdemir İnce, Metin Altıok, Ataol Behramoğlu, Beşir Ayvazoğlu'dur.

1960 yıllarından 1980 yıllarına kadar, Hilmi Yavuz, Metin Altıok, Ahmet Telli, Özdemir İnce, Ataol Behramoğlu, Ahmet Oktay, İsmet Özel, Cahit Zarifoğlu, Ülkü Tamer, gibi şairler bu döneme ait şiirsel zenginliğin temsilcileridir.

1980 sonrası dönemde ise, Oktay Yivli, Haydar Ergülen, Murathan Mungan, Süleyman Çobanoğlu, Ahmet Murat, Cevdet Karal, Nejat Çavuş, İbrahim Tenekeci gibi çeşitli şairler nitelikli şiirleri ile ön plana çıkmaktadır.

Türk şiirinin Cumhuriyet dönemindeki tekâmülünü şu şekilde değerlendirebiliriz. Sosyal alandaki gelişmelere ve toplumsal anlamdaki hareketliliğe bağlı olarak şiir anlayışında da paralel değişimler meydana gelmiştir. Bu değişimler, her bir şairin şiir anlayışında temaruz etmektedir. İlk başlarda hece ölçüsünü kullanan kimi şairler serbest ölçüyü kullanmaya başlarken; ferdi bir anlayıştan koparak daha toplumsal bir görüşe yönelmişlerdir. Cumhuriyet dönemi Türk şiiri, tüm bu değişim ve gelişim mekanizmasıyla birlikte sürekli yenileşmenin katalizörü konumundadır.

2.BÖLÜM

TEMATİK UNSURLAR

2.1. Edebi Bir İfade Olarak Yol, Yolcu ve Yolculuk

“Yol kelimesi Türkçe sözlükte: “Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık, tarık, karada insan veya hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer, genellikle yerleşim alanlarını bağlamak için düzeltilerek açılmış ulaşım şeridi, içinden veya üstünden bir sıvının geçtiği/aktığı yer, bir amaca ulaşmak için başvurulması gereken çare, yöntem, davranış, tutum, gidiş veya davranış biçimi, uyulan ilke, sistem, usul, tarz, gaye, uğur, maksat” olarak tanımlanmaktadır (TDK Türkçe Sözlük 1, 1998, s. 2458).

Türkçe sözlükte yolcu sözcüğü, “yolculuğa çıkmış kimse” olarak tanımlanırken yolculuk ise “ülkeden ülkeye veya bir ülke içinde bir yerden bir yere gidiş veya geliş, gezi, seyahat, sefer” olarak tanımlanmaktadır (TDK Türkçe Sözlük 1998, s. 2460).

Merkezine insanı yerleştiren ve bireyin his dünyasına kapı aralayan edebiyat; doğum, ölüm, ayrılık, kavuşma gibi birçok temayı çalışma alanı olarak belirlemiştir. Bireyin duygusal değişiminin en açık gözlemlenebildiği durumlar ise yol, yolcu ve yolculuk halidir.

Okan Yılmaz, Edebi Eserde Yol ve Yolculuk konulu bilimsel çalışmasında, yol sözcüğünün kelime manasının farklı dillerde çok çeşitli anlamlarda kullanıldığını belirtir. Yol sözcüğüyle oluşan deyimler ve söz dizileriyle ilgili örnekler sunan Yılmaz, edebî eserlerde dilin imkânlarının artması nedeniyle anlamın genişlediğini ifade etmektedir (Yılmaz, 2013, s.30).

“Yolcudan bağımsız yolculuk, yolcunun yürüdüğünden ayrı bir yol olabilir mi?” (Sert, 2011, s. 77). Yol, yolcu ve yolculuğu bir anlamda kaçınılmaz hale getirmektedir, yolcu ise yolun ve yolculuğun başlamasına adeta ivme katmaktadır. Kavramların birbirleriyle etkileşiminden kaynaklı bu durum hepsini bir arada ele almayı gerekli kılmaktadır.

Türkçe Sözlükte yol kelimesi, “karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık; karada insanların, hayvanların gidip gelmesi için yapılan ya da kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer; yerleşim alanlarını birbirine bağlamak için topraklar düzeltilerek yapılmış ulaşım şeridi; içinden ya da üstünden bir sıvının geçtiği, aktığı yer; yolculuk ise gidiş çabukluğu, hız; bir ereğe ulaşmak için başvurulması gereken çare, yöntem; gidiş ya da davranış biçimi; uyulan ilke; amaç, uğur; (kumaşta) uzun çizgi; elverişli durum, çözüm, olanak, çare; defa, kez, kere; düğüne çağrılan birinin götürdüğü armağan; düğünde, oğlan evinin kız evine verdiği armağan; para; hile, tuzak” gibi farklı anlamlarla tanımlanmaktadır (Püskülloğlu, s. 1887-1889).

Sözcük manası olarak baktığımız zaman “yolcu” kelimesi ise yolculuğa çıkmış yahut yolculuğa çıkmaya hazırlanan kimse şeklinde tanımlanabilir. Yol ve yolcu sözcüklerini birlikte kapsayan “yolculuk” kelimesinin karşılığı olarak da seyahat, gezi, herhangi bir araçla bir yere gidip gelme durumu ifade edilebilir. Bir başka açıdan yolculuk kavramı şu şekilde ele alınabilir.

“Yolculuk kavramı, yer ve zaman içerisinde bir yerden başka yere hareket halinde olma manası ifade ediyor olsa da aslında manevi olarak, bireyin mevcudiyetini terk edip adeta metafizik olarak farklı bir boyuta taşınmasıdır. İnsanı yani yolcuyu olgunlaştıracak, onu değiştirip dönüştürecek olan seyahat oldukça zorlu, tehlikeli ve sıkıntı vericidir. Öte yandan yolculuk, insan var olduğundan bugüne daha öncekinin yürüdüğü ve kendinde tamamladığı, sonra geleninse ilk kez tecrübe ediyor zannıyla yine kendini bulmak adına devam ettirdiği seyr ü sülûk ün (manevi eğitim yolculuğunun) adıdır” (Erbay, Özbek, Eren, 2013, s. 1).

Yol, yolcu ve yolculuk doğum ve ölüm gerçeğiyle ete kemiğe bürünen temalar olarak düşünüldüğünde hiçbir insanoğlunun bu kavramları tecrübe etmemesi düşünülemez. İnsanoğlunun gerçeği arama maksadı devam ettiği müddetçe yolculuğunun da son bulması beklenemez. Yolculuk, bir hedef doğrusunda gerçekleşmektedir.

“Düşünce tarihimizde bir kök metafor olan yolda olmak kavramı, hakikatin peşinde, hakikati bilmek için çabalayarak, arayarak yolda olmak yahut anın kemâl ve huzurunu bulmaktır” (Jaspers, s. 31).

2.2. İmge

“Edebiyat güzel söz söyleme sanatı iken şiir de az sözcükle güzel söz söyleme sanatıdır. Az sözcük ile çok şey anlatması gereken şair imgeye başvurmak zorundadır. Bu yüzden imge şiirin vazgeçilmezidir” (Batumlu, 2022).

“İmge sözcüğü imaj kelimesine karşın TDK tarafından uygun bulunan ‘im- ‘fiilinden türetilerek ‘imge’ haliyle dilimize yerleşen bir sözcüktür” (Özen, 2010, s. 2). Şair, asıl kaynağı şiirinde, şiir zenginliğini imgede, imge de manasını okurda bulmaktadır. Bu zincir şiiri okuyandan şiiri yazana, şiiri yazandan da yine şiiri okuyana sirayet edecektir.

“İmgesiz sanat, özellikle de imgesiz şiir olmaz” (Todorov, 1995, s. 66). O halde şiir imgesiz yapılacak bir iş değildir demek hata olmayacaktır.

Şiirin manasını meydana getiren imgeler, bu mana ikliminin bir bütününü oluşturmaktadır. “Şayet ortamda şiirsel bir mana yoksa imgeden söz etmek faydasızdır. Şiirsel mana da varlık olarak bireyi dile getirir. Varlığın içerisinden konuşur. İmge bu anlamda varlığa nüfuz ettikçe anlam derinleşmekte ve şiir taçlanmaktadır” (Cengiz, 2005, s.5).

“Ruh şiir niteliğinde olan imge ile canlılığını ortaya koyar. Böylelikle kendi varlığımızla ilgili hem dilin açtığı mümbit alanda hem de yaşadığımız dünyada nesnelere ile ilgili alanda kendimizi hür hissederiz. O imge ile yeni bir varlığa dokunuruz. Veya varlığa yeni bir şekil sunarız. Varlığı yeni olanaklar ile yeniden anlama imkânı elde ederiz. O zamana kadar göremediğimizi bize gösterir. Artık imgenin gücü bizim varlığımızın gücü olmuştur” (Bachelard, 1996, s. 13).

Gerçeklik bir imgenin temelidir. Bu sanat ve edebiyat için doğal bir süreçtir. Zira sanata dair her şey insanoğlunun ilkel dönemlerinden bu zamana kullandığı özel bir iletişim alanıdır. Bilindiği üzere sözcükler kavramlara karşılık gelen nitelendirmelerdir.

“O halde sanat da maddi dünyanın kendisi kadar gerçekliğin bir parçasıdır. Bir imgeyi nesnel olarak var olan belli bir kavramla ilintisinden ayrı düşünmek mümkün değildir” (Suçkov, 2009, s. 11).

“Hayal gözün gördüğü kadar görmez, zira göz objelerin benzerlerini alır ve zihne taşır, zihin de imgeyi duylulara aktarır. Ancak hayal, hafızaya girmek dışında duyluların ötesine geçemez; hafızada durur ve eğer hayal edilen şeyin pek değeri yoksa orada ölür” (Mitchell, 2005, s.152). Bu bağlamdan hareketle Özcan, bir söz ya da kelimenin imge olabilmesi için on bir madde sıralar. Bunlar:

1. Alışılmamış bağdaştırmalar,
2. Yan anlamdan yararlanma,
3. Duygu değerine içeren sözcüklerin kullanılması
4. Uzak çağrışımlara yol açan sözcüklerin kullanılması
5. Karşılaştırmalar
6. Eş anlamlı ve çok anlamlı sözcüklerden faydalanma
7. Ad aktarması
8. Sinestezi
9. İnsana ait organ isimlerinin kullanımı yolu ile ilgili organların, şiir tarihi içindeki geleneksel anlam bağından yararlanmak
10. Hayvan sembolizminden yararlanmak

11. Soyutun somutlaştırılması veya somutun soyutlaştırılması (Özcan, 2003).

Doğan Aksan imgeyi, şairin obje, olay ya da şahsı kendi fikir süzgecinden geçirerek aktarması olarak tanımlamaktadır. Buradan şu yargıya ulaşmaktadır: Kişi, gerçek halinin bir kopyası değildir (Aksan, 2005, s. 2). Şerif Aktaş ise imgeyi, geleneksel ve modern olarak ikiye ayırmaktadır (Aktaş, 1986, s. 17).

Bu bilgilerin ışığında genel bir değerlendirme yapılacak olursa; imge, şairin nesnelere kendi mana âleminde yeniden yoğurduğu bir görüntüdür. Bu nedenle sözcüğün imge olarak karşılık bulduğu örüntü her şairde farklılık gösterebilir. Bununla birlikte aynı şairin değişik zamanlarda kaleme aldığı şiirlerde benzer kelime gruplarının farklı imgelere dönüşmesi normaldir. Zira insan zihni durağan değildir ve nesnelere vereceği anlam metne göre ya da şairin yaşantısı ile değişebilir. Bu da imgenin durağan olmadığını göstermektedir.

2.3. Metafor

Metafor sözcüğü eski dönemlerden beri izah edilmeye çalışılan bir kavramdır. Bu görüşler geleneksel ve modern olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır. Platon metafor kavramı anıldığında akla gelen ilk düşünürlerden biridir. Platon'a göre metafor, akli arka planda tutarak sözler vasıtasıyla görüntüyü öne çıkarmaktadır.

Platon'un akabinde Aristo metafor ile ilgili düşüncelerini açıklamış ve Aristocu bir geleneğin oluşmasına kapı aralamıştır." Metafor, bir cinse ait mananın türe verilmesi, türün manasının ise cinse verilmesidir. Bu durum orantıya göre gerçekleşebilmektedir" (Aristoteles, 1987, s. 59-60). Geleneksel görüşün temsilcilerinden olan Kövecses ise geleneksel görüşü beş maddede özetler:

1. "Metafor, sözcüklerle alakalıdır, dile bağlı bir olgudur.
2. Metafor, retorik ve sanatı ilgilendiren bir bağlamda kullanılır.
3. Tanımı yapılan ve kıyaslanan iki varlığın benzerliğine dayanmaktadır.
4. Metafor, sözcüğün yerinde kullanımını ve özel bir yetenek gerektirir.
5. Bir söz sanatıdır, etkilidir, iletişimin olmazsa olmazıdır" (Kövecses, 2010, s. 9-10).

Metafor ile ilgili aktüel görüşlere sahip olan kişi Max Black'tir. Max Black, Metafor konulu bilimsel çalışmasında etkileşim görüşü isimli bir teoriden bahsetmektedir. Bu teori, esas olarak yedi fikirden müteşekkildir:

1. “Metaforik ifade, temel ve yardımcı olmak kaydıyla iki çeşit olgudan oluşur.
2. Bu olgular, varlıklar olarak değil varlıkların sistemi olarak adlandırılır.
3. Temel unsurun yardımcı unsurun niteliklerine ima ile ilişkilendirilmesidir.
4. Bu imalar yardımcı unsur klişelerini içerir fakat doğaçlamalar da içerebilir.
5. Metafor, temel unsurun özelliklerini ima ederek seçer, vurgular, düzenler.
6. Aynı sisteme bağlı sözlerdeki anlam değişimlerini kapsar.
7. Gerekli anlam değişmelerini sağlayan bir temel saptanmamaktadır” (Black, 1955, s. 291-292).

“Metafor köken olarak Eski Yunan’daki meta (üzerine) ve phrein (taşımak) sözcüklerinden gelmekte ve bir şeyin bazı yönlerinin diğerine taşınmasını ifade etmektedir” (Cebeci, 2019, s. 9-10). Metafor şeklinde belirtilen objeye yeni bir mana yüklenmiş olur.

Lakoff ve Johnson’un *Metaphors, We Live By* ismini verdikleri bilimsel çalışmasında, Metafor, bilişsel biçimde ele alınmış ve böylelikle ‘Kavramsal Metafor Kuramı’ isminde aktüel bir metafor biçimi ortaya çıkmıştır. Lakoff ve Johnson’a göre metafor, poetik bir hayal ve retoriksel bir aldatma değildir. Metafor, günlük yaşamda sadece dilde değil, fikir ve eylemde de var olabilmektedir. Onlara göre bireyin düşünme süreci, olgular sistemi metaforiktir (Lakoff & Johnson, 2015, s. 27-30) biçiminde ifade edilir.

Yolculuk temasını temellendiren şey hareket şemasıdır. Yolculuk kavramı ise “Hayat bir yolculuktur” metaforunun kaynağıdır. “Burada hayat ifadesi yolculuk kavramıyla eşleştirildiğinde, imgesiz şematiğe sahip bir kavram imgelem olarak yapılandırılmış görünmektedir” (Kövecses, 2010, s. 44).

Doğan Aksan, eserinde metafor için temelinde bir benzetme, bir varlığın sahip olduğu nitelikleri belirtmek için benzer nitelimelelere sahip bir diğerinden faydalanma ve ona yaklaşma olgusu içinde olduğunu ifade etmektedir (Aksan, 2020, s. 79-145).

3.BÖLÜM

ŞİİRLERİN İNCELENMESİ

3.1 Yol Şiirleri

İlk olarak ele alacağımız şiirler “yol şiirleri” kapsamında değerlendirilen temaya ait olacaktır.

3.1.1. Ahmet Haşim- Yollar

“İnsanı sonsuzluğa taşıyan düş gücüdür ama hayal bunu, insanı kendinden uzaklaştırarak ve böylece tekrar kendine dönmekten alıkoyarak yapar” (Kierkegaard, 2010). Haşim, edebiyatımızda düş ve hayal deyince akla gelen ediplerin başında gelir. Ahmet Haşim, edebiyatı estetiksel bir güzellik penceresinden gören şairlerimizden biridir. Cumhuriyetimizin kuruluşunu görmüş, bu dönemin atmosferini solumuş şairlerimizdendir. Şiirlerinde çevresine ait gözlemlerini kendi fikir ve duygu süzgecinden geçirerek ifade etmektedir. Tema olarak şiirinde genellikle güz mevsimi, akşam vakti ufukta oluşan kızılık, ümitsizlik gibi kavramlara yer vermektedir. Bu nedenle ‘akşam şairi’ olarak da anılmaktadır.

Ahmet Haşim şiirlerinin yanı sıra deneme, fıkra ve gezi yazısı gibi diğer edebi türlerde de kalem oynatan önde gelen bir edebiyatçıdır. Nesirlerinde kullandığı dil sade ve anlaşılır bir dildir. Şiirlerinde ağır bir söyleyiş kullanmakla birlikte ahenk ve uyuma özen gösterdiğinden mısralarında müzikal bir tını hissedilmektedir.

Anlaşılmak kaygısı taşımayan şair, şiirinin duyulmasını ister onu sessiz bir şarkıya benzetir. Haşim ‘e göre dizelerdeki anlam ve ahenk birbirini tamamlayıcı bir nitelikte olmalıdır. Buradan hareketle yol şiirleri ile ilgili inceleyeceğimiz diğer bir şiir ise, Ahmet Haşim’in ‘Yollar’ isimli şiiridir.

YOLLAR¹

Bir lamba üzgünlüğü ile
Kısıldı altın ufuklarda akşamın güneşi;
Söndü göllerde ağlamaklı yansıması
Gecenin durgun geri dönüşü ile...

Yollar

¹ Ahmet Haşim, Bütün Şiirleri (İstanbul: Can Yayınları, 1983), 140-145.

Ki gider kimsesiz, boş, sonsuz,
Yollar
Hep birer sessizlik çizgisi oldu
Akşamın tozlu göğsünde

Onlar
Hangi bir hayal ülkesine gider,
Böyle sessiz ve kimsesiz şimdi?

Bezgin
Ve çekingen yine bir hayal yeli esiyor;
Bu esinti dalları bitkin ve güçsüz uyutur,
Sonra otları inletir,
Sonra ufkun kucağında ölür...

Ey yürek!
Seni öldürmesin bu akşam gölgesi,
İşte bir büyüleyici ve gizli el
Sana yıldızların aydınlığını indirdi.

Kuruldu işte uzaklıklar içinde, akşamın kızılığ
Bütün duygu tapınakları ve hayal tapınakları
Bütün insan umudunun bilinmeyen tapınakları...

Gün batımında bu sınırsız altın biçimler
Sanat ve düşüncenin sırçalarıyla yükselirler hep;
Büyük denizlere benzer eteklerinde sessizlik,
Sonsuz sessizlik, sınırsız sessizlik,
Bağışlama ve dileme sessizliği...

Bir el
Pencerelerde bir altın ışık yakıp indi,

Aktı sessizlik suyuna yıldızlar
Bütün sular altın titreyişlerle işlendi.

Ta öteden,
Şimdi altın gözleriyle ta öteden,
Üzgün ruhları kendinden geçmeye çağırır
Bütün insan umudunun bilinmeyen tapınakları.
Bütün coşku tapınaklarının soluk tanrıçaları
Birer birer iniyor, gözlerinde düşler,
Dudaklarında parlak ve çekingen titrer
Akşamın alçakgönüllü öpücüğü.

Soluk ve gölgeli yüzlerinde akşamın rengi
Bir duş coşkusu çizer:
Biri yorgun kırmızı göğe bakar,
Biri bir gölgenin baygın yürüyüşüyle
Durgun sulara sessizlik ve uyku içinde akar;
Bin uzak bir orgu
Dinliyor. Gölgelede başı yere eğik,
Biri altın gözüyle, sanki,
Sana ey belirsiz ve olumsuz yürek
"Gel diyor

Ama
İniyor
İste gecenin acımasız karanlığı

Yollar,
Ah ey kimsesiz giden yollar,
Yolların ey üzünçlü sessizliği,
Bugünün inmeden keder gecesi,
Dilek ve duygu tapınaklarında sönmeden bu ışık,

Ölmeden onların tanrıçaları,
Ah gitmez mi, kimsesiz sessiz,
Yollar,
Ah gitmez mi susan çizgileriniz,
Şimdi altın gözleriyle, tâ öteden
Ta öteden
Ruhların tasesını bir kendinden geçişe çağırın
Uzak ışık dolu coşku ve rüya tapınaklarına
Ki yer yer kapıyor verdiği sözün kapısını gölge.

Ahmet Haşim'in "Yollar" isimli şiirinde derinlemesine bir yol metaforu işlenmektedir. Şiirde yol metaforu bireyin hayal dünyasına ya da insanın kendi içine yapmış olduğu yolculuğu simgelemektedir.

Ferhat Uzunkaya bilimsel çalışmasında bu şiire yönelik şu tespitte bulunmuştur. "Yaşamın dinginliğinden bunalan bireyin zamana izdüşümü olarak karşımıza çıkmakta olan ve şairin bilinç veya bilinçaltı yöntemlerle yorumladığı bu şiiri, göstergibilim ve psikanalitik yöntemlerle yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir" (Uzunkaya, 2013).

Şair bu şiirinde hayatın olağan akışına bir türlü uyum sağlayamadığını ifade eder. Karanlık duygusu şair için diğer şiirlerinde de olduğu gibi Yollar şiirinde de ön plana çıkmaktadır.

Şiirde derinlemesine bir yol metaforu işlenmektedir. Yol, özleme, arzuya ve sevgiliye giden süreçtir. Bu metaforu şair, öte düzen düzlemine yönelen bir araç olarak yorumlamaktadır. Zira yol, bireyi gitmek istediği yere götürür. "Ahmet Haşim 'in varmak istediği bu öte düzen anlayışının yolu maalesef kimsesiz ve sessizdir. Bu yer ütöpik bir hayal beldesidir" (Uzunkaya, 2013).

3.1.2. Abdülkadir Bulut- Yolum Düşünce Anamur'a

Edebi çevrelere şiir ile katılmıştır. Birçok dergide şiirlerinin yayınlanmasıyla birlikte tanınır olmuştur. Bu süre zarfı içerisinde şiir poetikası olgunlaşmıştır. Şiirlerinde özenle işlediği dil kurguları ve lirik mısraları ile dikkat çekmektedir.

Folklorik öğeleri bir konuşma formu içerisinde şiirine yansıtabilmektedir. Şair, şiirlerinin dayandığı toplumsal realiteyi şöyle ifade eder: "Benim hayatım, çizilen haritaya benzemektedir. Ve o harita üzerinde yoksul köyler düşünelim. O yoksul köylerde, yürürlükte olan şey açıktır. İşte o açlığın hâkim olduğu köylerin birinde bir eğitimci olduğuma göre, benim yazı yazmam bazı koşullara bağlı olmalıdır. Bunlardan biri toplumsal devinimlerdir" (Akt.

Yalçın, 2011, s. 249) diye belirten şair bunları mısralara aktarırken, “devrimci bir öze, devrimci bir öfkeyle” ulaşmak isteğini vurgulamıştır.

Cemal Süreya şairimiz için şu ifadeleri kullanmıştır: ‘her şeyi bir türkü kıvamında, bir türkü tadında eritiyor. Yerel görüntülere, durumlara dayanıyor. Oradan soylu imgeler yaratıyor. Ahmet Arif’i seviyor. Eskiden daha mı çok seviyordu? Kasabalı bir Lorca. Her şiirinde şiir var” (Süreya, 1982, s.81).

Abdülkadir Bulut, yaşadığı coğrafyanın yerel kültürel değerlerini şiir diline aktarabilmeyi başarmış ozanlardan biridir. Aşağıda yer verilen şiiri yol temasının örneklerinden biridir.

YOLUM DÜŞÜNCE ANAMUR'A²

Yolum düşünce Anamur'a

Havalar yağar eser de olsa

Elini kulağına götürerek

Uzun hava çeken köylüleri

Dinlemeliyim mutlaka

Yolum düşünce Anamur'a

Göğüs kılları yenice yürümüş

Mısır sulayan delikanlılarla

Ayaküstü bir şeyler konuşmalıyım

Tarlalara akan sulara

Bakarak

Yolum düşünce Anamur'a

Kökleri dahi sökülerek yakılan

İlgın ağaçlarının duruşlarından

Bir şeyler katmalıyım hayatıma

Ozanlığın bir kazanımı olarak düşünebileceğimiz bu mısralarda yerel motifler dikkat çekmektedir. Şairin dili türkü kıvamında yöresel unsurlarla dile gelmektedir. Yöreye ait gözlemler şairin yolda olduğuna dair önemli bir kanıttır. Yol demek bir anlamda gözlem

² Abdülkadir Bulut, Ülkemin Şiir Atlası- Bütün Şiirleri (İstanbul: Can Yayınları, 1987), 92.

yapmaktır. Memleketinden esintiler içeren mısralarla yol temasını gözler önüne seren bir eserdir.

3.1.3. Arif Damar- Yol

Şair iyi bir eğitim alma fırsatı bulamamasına rağmen küçük yaşlarında Nazım Hikmet'in şiirlerinden etkilenerek kendisi de şiirler kaleme almaya başlamıştır. Toplumsal içerikli şiirlere çoğunlukla yer veren şairin şiiri için Hikmet Altınkaynak, şunları söylemektedir:

"Arif Damar'ın şiiri tek sestten çok sesliliğe, sadece işçi sınıfına ya da halka yazılan şiirlerden eşe, dosta ve herkes için yazılan şiirlere uzandı. Lokal motiflerden evrensel olana geçti ve uzun soluklu şiirlerini tıpkı bir bıçak misali kesici mısra ve sözlerle örmüştür" (Altınkaynak, 2008, s. 198).

Şiir yazmaya toplumsal bir motivasyon ile başlamış olan şair, gün geçtikçe ferdin sorunlarına da yönelmiştir ve bu yönüyle İkinci Yeni anlayışına uygun bir şiir formuna yaklaşmıştır. Her şeye rağmen değişmeyen tek realite, şiiri ile hayatının akışının paralellik arz etmesidir. Serbest vezinli şiirler kaleme alırken noktalama işaretlerini olabildiğince az kullanmayı tercih etmiştir.

Arif Damar, benzer görüşlere sahip toplumcu gerçekçi şairlerden zamanla ayrışarak başka anlayışlara da şiirinde yer vermiş bir sanatçıdır. "Sanatını Garip ve İkinci Yeni hareketleriyle de ilişkilendirerek şiirine açılımlar getirmeyi başarmıştır" (Geçgel, 2008). Yol temasına şiirlerinde yer vermiştir.

YOL³

"Ay

Ay may yoktu Arif Barikat

Açtın aç

Kadırga'ya gelince

Maviye döndü gece"

1943 yılı

Yaprak güzü

Aklımdan o çıkmayan

Uzun gecede

Beşiktaş'tan

³ Arif Damar, Yol (İstanbul: Varlık Dergisi, 1999).

Kumkapı'ya
Ta yurda
Yürüye yürüye değil de
Tramvayla gitseydim
Param yetse
Hadi olsun Sirkeci'ye
Ordan kolay
Ordan öte
Bu olurdu
-Ay
-Son tramvay
Vatman durdu
Seslendi de
Sonra geçti
Çok şey de
Ezdi geçti
Bir şeyi de"

Ordan öte
Bu olurdu
Sabahattin Kudret'le de
Belki
"-Ay
-Yol
Çok yoldu
Git Allah git
Gece vakti"

Evet belki
Sabahattin Kudret'le de
"Sanat sanat için mi"?
++Yoksa "Sanat cemiyet için mi"?

Diye
Tartıştırdım yeniden

"-Ay
-Dur bak"

Ay vardı
Yapraklarda ay vardı
Ayrılırken
"-Burada bırak"

Şiirde şairin kendi yaşamından sahneler göze çarpmaktadır. Barikat namıyla ün salan şairimiz şiirinin karakteri olarak yine kendine yer verdiği görülmektedir. Şair yoldadır, açtır, gece maviye dönmüştür, yürümektedir. Yürümektedir çünkü beş parasızdır. Parası olsa bir taşıta binecek ve varmak istediği yere rahatlıkla ulaşacaktır.

Yolda olmak düşünmektir ya da biriyle yolda isen eğer sohbetir, koyu muhabbettir. Yol gide gide bitmemektedir ve şair arkadaşı Sabahattin Kudret ile yaptığı söyleşileri hayalinde canlandırmaktadır. Varmak için yolda olmak gerekmektedir. Şiir baştan sona bir yol motifini ve yalnızlık hissini okura sunmaktadır.

3.1.4. Bedirhan Toprak- Üçüncü Gün-Yol

Bedirhan Toprak bir söyleşisinde şiire dair fikirlerini dile getirirken; asıl derdinin şiirle olduğunu, şiirin imkânsız olanı, asla söylenemez denileni söylenebilir kılan büyülü bir iş olduğunu, o güne kadar dünyada olmayan bir dili dünyanın kılanın yine şiir olduğunu, bunun da fazlasıyla kışkırtıcı, cezbedici bir özellik olarak sadece yazım dünyasında değil, yaşamında da aslî yönelimi ve atardamarı oluşturduğunu ifade etmektedir (Bayar ve Reyhan, 2018).

Şairin kaleme aldığı bazı şiirler Turgut Uyar şiirlerini anımsatmaktadır ve bu haliyle ondan etkilendiğini söyleyebiliriz. Güçlü bir şiir anlayışına sahip olan şair zamanla kendi anlayışını ortaya çıkaran eserleri kaleme almıştır. Bedirhan Toprak ait yol temasını içeren Üçüncü Gün Yol şiiri aşağıda verilmiştir.

ÜÇÜNCÜ GÜN-YOL⁴

⁴ Bedirhan Toprak, Anahtar Ayini (İstanbul: Adam Yayınları, 1999), 49-53.

bakma sen kamyonculara yollar da biter
ömür gibi gün gibi
gece gibi

aşk gibi

yolcu
belki kalır
bir çiçeğe su veren elleriyle
belki gözünü çelmiştir
bir taşı alıp da yer değiştirmesiyle
durup da dinlenmesiyle şu çalının gölgesinde

belki
kabarır
göz göz olur da sac üstünde yufka
çeker de kılıcını eskinin çocukların
yol keser

utanır
sıkılır
ama alamaz kendini selam vermekten
umar
bilir ki hatta
selamı alınacak buyur edilecek taze yufka tutuşturulacak eline
çömelir de ılımış taş üstüne
odunu ayrı koklar
ateşi ayrı
kerpici asmayı eyvanı
taze'nin utanan gerdanını
ayrı

bin canı olsa da birini ona verse
peynir olsa da durum yapsa şimdi çocuk olmuş çember peşinde

kalır işte
bunlar kalır
bir ömür kalır

bir gün
bir yolcu diye başlayacak çünkü taze
bir gün
üç yaşında oğluna

şehirliydi
adama bi lokma yufka verdim
bi sevindi bi sevindi
çelik çomak çocuk gibi
sonra geldiği gibi sessiz
çekti
gitti
düşürmüş
onun bu çakı

o üç yaşında oğlan o çakıyla sipsiler yapacak söğüt dalından
o üç yaşında oğlan o yolcuyla hiç unutmayacak
sipside bir şarkı
bir gün açacak
bir o mu
bakma
bunlar da kalacak
bu elmalar bu portakallar bu ısırğan
bilen bilir
tohum

tek toprağa değil
su da tohumlanır
gök de
bulut da
taş da
dil de
sor da bak kendine
neden bunu aldın da onu bıraktın
ayırdın tarttın
rengini gittin
kaymak tenini
kendi denizini yanında taşır yeşilini

bildin mi
bildin mi

bildin mi niye güzel bitmesi yolların da kalması taşın toprağın
tozun ayak izlerinin el izlerinin göz izlerinin dil izlerinin dişin
tırnağın ve her şeyin gölgesinin her şeyin bu bugünkü bulutun
uçtu uçacak gök mavinin eşine kanat üşüren kırlangıcın elinde
ufalanan yufkanın derken üşüşen serçelerin
düşün bir de bütün bunlardan bal yapması var anıların kekik de
kokar turunç da süt de öpüş de yangındır ama serin mi serin
bir de sarıp sarmalayınca bildin mi niye yol geçilir de yoldan
geçilmez bildin mi bitmeyen yol hangi

bildin mi

bildin mi

yürü

yürü şimdi yollar yolcusu

bil

bahçeye götüren yol bahçe kapısında biter

yara kavuşan yol yardan geçince
dağa giden
eteklerinde

sen yolun yolcusunu al yolun içinden
sahibini
döngüsünü
al
sakla

sıkı bas bir de

her adımda bir daha bil ki
şu şimdi şu gönlünü vuran şu kaval sesinin
bu yolun taşında da toprağında da göğünde bulutunda da
hakkı var

bildin mi yolcu
borcunu bildin mi

Bedirhan Toprak, yol metaforu ile başladığı şiirinde yolun da tıpkı ömür, gün, gece ve aşk gibi elbet nihayete ereceğini vurgulamaktadır. Yolcunun ise yol düzlemi içerisinde kimi zaman sabit kalabileceği detayını belirtmektedir. Şiir mısraları ilerlerken şair kendisi ile birlikte okuru da bir seyahate çıkarmaktadır. Bu yolda şair etrafında olup bitenlere kayıtsız kalmayarak gözlemlerini mısralara, açık bir gerçeklikte yansıtmaktadır. Yol belli bir akış içinde sürüp gitmektedir belki fakat geride kalan duygular şairin dizelerine iz bırakmaktadır.

3.1.5. Behçet Necatigil- Yol Çantası

Behçet Necatigil, 14 Nisan 1916'da İstanbul'da gözlerini dünyaya açmıştır. Şairin babası Hacı Mehmet Necati Gönül'e 'kitap adam' lakabı uygun görülerek, bu isimle bilinir olmuş ve annesi Fatma Bedriye Hanım ise çok genç bir yaşta dünyadan ayrılmıştır. Şairin validesi sanata yatkın ve zarif mizaçlı bir sanat insanıdır. Necatigil'in daha bebekken validesini kaybetmesi ona ağır gelmiş ve sonraları yaşamına dahil olan üvey anne ve ninesinin evleri arasında mekik dokuyan yaşamı, çocukluk yıllarının hüznü geçmesine neden olmuştur (Çetin, 2013).

Behçet Necatigil, yeni dönem edebiyat anlayışının öncü şairlerindendir. Şair edebiyat akımlarına kapı aralamayıp müstakil bir formda şiir anlayışını temellendirmiştir. Yaşadığı toplumun sosyokültürel meselelerini gerçekçi bir bakışla aktarırken ve bu meseleleri kendi süzgecinde sentezleyerek kaleme almaktadır. Şiirlerinin içeriğini evsel yaşantılar, aile ortamı, yurdum insanın problemleri, çocukluk çağları, genç yıllar, yaşlılık ve yalnızlık gibi temalar oluşturmaktadır.

Behçet Necatigil'in şiir anlayışındaki dönemsel aşamaları üç evrede ele alınabilir. İlk olarak, taklit ve beraberinde getirdiği arayış evresidir. İkinci aşamada, kendi karakterini, duygu ve düşünce anlayışını edinme sürecidir. Son olarak ise, olgunluk evresi olarak değerlendirilebilir.

Birçok şairde gördüğümüz gibi Necatigil'de de karamsarlık hâkim bir duygudur. Yaşamın daha ziyade negatif yönüyle ilgilenmektedir. Mısralarında sevinçten çok keder kendini hissettirir. Toplumsal hayatın merkezine 'ev' temasını oturtmaktadır.

Uyak dizilişi bakımından serbest bir ölçü şiirlerinde kullanmaktadır. Konuşur gibi şiir yazmaktadır. Behçet Necatigil, şiir dili ve düz yazı dili olarak her iki formda da başarılı olan ediplerimiz arasındadır. Genellikle çevirilerinde denk geldiğimiz düz yazı dilinde Türkçe 'ye hakimiyeti göze çarpmaktır. Yol Çantası şiiri hem yol temasını işlediği hem de şiir dilini etkili kullandığı şiir örneklerindendir.

YOL ÇANTASI⁵

Üstünde bir yazı: Hazırlık

Bir gencin olmalı

İnce yolcular

Biletçi bulmuş

İlk yardım çantasına benziyor.

Çok genç olmalı

Kalabalık taşıt

Yanına koydu

Dalgalara daldı

Unutulur.

Kayıp eşya büroları

⁵ Behçet Necatigil, Şiirler (İstanbul: YKY, 1996), 170.

Belki hemen gelseydiniz
Yoktur yollarda
Hazırlıksız şimdi
Alışmamış bir yalnız.

Gider bir süre
Kimlik kartı
Bir akşamüstü
Duyulur yokluğu
Nerede bıraktı?

Yol çantası yola çıkan ve yolda olan bir insan için olmazsa olmaz bir nesnedir. Şair yolu niteleyen mısralarında olaya farklı bir açıdan bakarak yola dair bir nesneyi ön plana çıkarmaktadır. Kalabalık bir taşıtta çantasını unutup giden bir kahraman yol çantasını neden unutmuş olabileceğini cevaplamaktadır.

Yine bu soruya cevap şairin kendisinden gelmektedir. *'Dalgalara daldı/ Unutulur'* diyerek yola dair bir izlenimini okura sunmaktadır. Yol belki de şairin dile getirdiği gibi dalıp gitmekten ibarettir. Yolcu neleri, nerede unuttuğunu elbet bir an gelecek ve hatırlayacaktır. Şair, mısralarına bu şekilde son verirken yola dair tespitini bir çanta üzerinden veciz bir şekilde aktarmaktadır.

3.1.6. Cevat Çapan-Yol Defteri

Cevat Çapan da kimi şairlerde görüldüğü gibi ilk olarak çevresindeki sözlü kültürden beslenmiştir. Eğitim hayatının başlamasıyla modern edebiyata dair yapıtlar ile hemhal olmuştur. Zamanla aruz ölçüsünü öğrenen şair neo klasik tarzdaki formu da benimsemiştir. Şiirinde hem batı hem de doğu kültüründen izler bulunmaktadır.

Bilimsel kimliğinin getirisi ile eleştiri ve incelemeler de yapmaktadır. Şiir dili sade olmasına karşın derin anlamlar barındırmaktadır. Evrensel temalar ve unsurlar, şairin çok yönlü bakış tarzını ortaya koymaktadır.

Cevat Çapan aslında gezgin bir şairdir. Yol Defteri şiiri de bu yansımanın bir ürünüdür.

YOL DEFTERİ⁶

I

"Ayaklarımın çakılı olduğu o ateş Tanrı,"
Böyle diyor şimşeye ve gök gürültüsüne
inanan ozan.

Bir bulutun güzelliği, beyazlığı ve hiçliğiyle
öleceğine de inanıyor
Ve düşlerin gerçek olduğuna.

Bunları konuşuyoruz bir kıyıda akşam iner,
bembeyaz denizin üzerinde gökyüzü
pembeleşirken.
Bu sessizliği özleyeceğiz, diyor adam.

Ben hiçbir şeyi özlememeyi öğrendim diyor
kadın.

II

Bir gece yolculuğu bizimkisi,
ay aydınlığında, batıdan doğuya,
ta Tu Fu'ya, Li Po'ya kadar,
geçerek Taklamakan Çölü'nden
yüreği yaralayan oku
çizerek bir baobap ağacına
ve kanlı gözyaşlarını eski şairin
Sarı Nehir'e dökerek.

III

Bir posta tatarıymış dedem,
Zigana'dan geçerken
lale sümbül derleyen.

⁶ Cevat Çapan, Ne Güzel Yolculuktu Aklımdan Çıkamaz (İstanbul: Adam Yayınları, 2001), 49-60.

Trabzon'a inince,
Karadeniz'i görmüş
masmavi gözleriyle
yeşilliğin içinden.

IV

Yolu yarıladsın mı,
gerisini düşünme.
Karanlığın koynunda
meleklerin gözleri
o ateşböcekleri
korusun seni.

V

Üşenmesem, serin gölgesine sığınsam
Kaz Dağı'nın bir yamacındaki şu ayazmanın;
hiç aldırmadan göğü yırtan uçakların gürültüsüne.
O kurnaz çoban gibi gizleyip prensliğini
değer biçsem üç güzelden birine.
Sonra uçsam sevinçten Adalar Denizi'ne,
bilsem de kanatlarımın eriyeceğini
Düşümdeki ateşten.

VI

Uzun uzun denize bakan o kadın
annemin gençliği miydi,
sonra hiç konuşmadan
başını öne eğen?
Ya bize portakal bahçelerini anlatırken
denizin sesiyle odaya dolan
çam kokusu, yakamoz parıltısı?
Belki de gözyaşlarıydı zamanın
sessizce akıp giden.

VII

Sabaha doğru
idare lambasını söndürüyorsun ya
çayı demlemeden,
bahçedeki cevizin altında oturan
o hayaleti de seyrediyor musun,
karşı komşunun balkonuna tırmanan
sarmaşıkları?
Ben dizdim Morandi'nin şişelerini
o duvarın dibine.

VIII

Çiçekçi'den dolmuşa atladığımda,
çoktan kararmıştı hava;
bir zindandan çıkmıştım
koşarak kuşların koridorlarından.
Bahardı,
baharın kokusu vardı ağaçlarda,
şehir ışıklar içinde,
"İhlamlar bir yalvaç ılıkliğında".

IX

Ey erişilmez yıldızları gökyüzünün,
Büyük Ayı, Küçük Ayı, Kutup Yıldızı,
yön gösteren yolunu yitirenlere,
Leopardi'nin evini gezerken hatırladım
sizi,
çalışma odasında her gün
tozu alınan kitaplarının önünde,
kendim de silkerken üstümden
zamanın tozunu sessizce.

X

İşte gün karardı sonunda,
karardı sular.
Karıştın o ölü canların kalabalığına

inerek o ince gazel yollarından
bir kentin varoşlarına.
Kar yağıyor,
kar yağıyor durmadan
neon ışıklarının altında.

Şairliği ve mütercimliği ile bilinen şair, esasında bir muallimdir. Edebiyatın aslen bir sanat olduğunu ifade eder: “Edebiyatımız güzel bir sanat olarak değerlendirilmelidir. Diğer güzel sanatlar gibi edebiyatımızın da evrensel bir anlayış ile ele alınması, edebiyatı ve edipleri farklı bir perspektifle dünya edebiyatının içinde yer edinmesini sağlayabilir. Bu yaklaşım ise hepimizi saplantılı tutumlardan kurtarabilir” (Çapan, 2002).

3.1.7. Faruk Nafiz Çamlıbel- Han Duvarları

Faruk Nafiz, edebiyatımızdaki ‘hecenin beş kıymetli’ şairinden biridir. Beş Hececiler grubunun en genç, fakat en lirik ve en kabiliyetli şairi olan (Akyüz, 2013) Faruk Nafiz, köklü bir bağ ile irtibatlandığı Anadolu coğrafyasıyla yaşantısının hayli ilerisinde bir duyguya sahiptir. Şair ilk yayınladığı şiirleri aruzla yazmıştır. Yahya Kemal Beyatlı’dan oldukça etkilenmiştir. Zamanla aruzdan vazgeçerek daha sade kalıplar ve hece ölçüsü kullanarak dilini yalınlaştırmıştır. Hece ölçüsünün 14’lü kalıbına yeni bir ahenk kazandırmıştır. Edebiyatımızda hüküm süren milli bakış açısına da önemli katkılar sağlamıştır.

Şiirde anlayış olarak batı kalıplarını reddedip Türk halk şiirini öne çıkaran bir bakış açısı geliştirmiştir. Aşk, şiirlerinde en önemli temalardan biri olagelmıştır. Bunun yanı sıra ölüm, tabiat, yolculuk gibi temalarla ilgili çeşitli şiirleri mevcuttur. Kimi zaman bireysel mevzulara yer verirken kimi zaman da toplumsal meseleleri kaleme almıştır. Anadolu insanına ait duyguları konu edinerek söylemlerine milli bir duyarlılık kazandırmıştır. Çamlıbel, şiirlerinde realiteyi gözden kaçırmadan duygusal bir anlatımın akışı içerisinde mısralarını dile getirmektedir.

Faruk Nafiz Çamlıbel, geçiş döneminin özelliklerini yansıtan bir şair hüviyetindedir. Şairin eserlerinde Devlet-i Ali Osman’dan Türkiye Cumhuriyeti’ne, payitahttan taşraya, aristokrat bir bakış açısından halkı öncülleyen bir anlayışa dönüşümün izleri görülmektedir. ‘Biz’ anlayışı şiirlerinde etkin rol alır. Yol deyince edebiyatımızda karşımıza çıkan eserlerin başında Faruk Nafiz Çamlıbel’in ‘Han Duvarları’ şiiri gelmektedir.

HAN DUVARLARI⁷

Yağız atlar kişnedi, meşin kırbaç şakladı,

⁷ Faruk Nafiz Çamlıbel, Han Duvarları- Toplu Şiirler (İstanbul: YKY, 2004), 15-19.

Bir dakika araba yerinde durakladı.
Neden sonra sarsıldı altımda demir yaylar,
Gözlerimin önünden geçti kervansaraylar...
Gidiyordum, gurbeti gönlümde duya duya,
Ulukışla yolundan Orta Anadolu'ya.
İlk sevgiliye benzeye ilk acı, ilk ayrılık!
Yüreğimin yaktığı ateşle hava ilik,
Gök san, toprak sarı, çıplak ağaçlar sarı...
Arkada zincirlenen yüksek Toros dağlan,
Önde uzun bir kışın soldurduğu etekler,
Sonra dönen, dönerken inleyen tekerlekler...
Ellerim takılırken rüzgarların saçına
Asıldı arabamız bir dağın yamacına.
Her tarafta yükseklik, her tarafta ıssızlık,
Yalnız arabacının dudağında bir ısıklık!
Bu ışıqla uzayan, dönen, kıvrılan yollar
Uykuya varmış gibi görünen yılan yollar
Başını kaldırarak boşluğu dinliyordu,
Gökler bulutlanıyor, rüzgâr serinliyordu.
Serpilmeye başladı bir yağmur ince ince,
Son yokuş noktasından düzlüğe çevrilince.
Nihayetsiz bir ova ağarttı benzimizi,
Yollar bir şerit gibi ufka bağladı bizi.
Gurbet beni muttasıl çekiyordu kendine,
Yol, hep yol, daima yol... Bitmiyor düzlük yine.
Ne civarda bir köy var ne bir evin hayali,
Sonun ademdir diyor insana yolun hali.
Ara sıra geçiyor bir atlı, iki yayan,
Bozuk düzen taşların üstünde tıkırdayan
Tekerlekler yollara bir şeyler anlatıyor,
Uzun yollar bu sestem silkinerek yatıyor...
Kendimi kaptırarak tekerleğin sesine

Uzanmışım, kalmışım yaylının şiltesine.

Bir sarsıntı... Uyandım uzun süren uykudan,
Geçiyordu araba yola benzer bir sudan.
Karşıda hisar gibi Niğde yükseliyordu,
Sağ taraftan çingirak sesleri geliyordu:
Ağır ağır önümden geçti deve kervanı,
Bir kenarda göründü beldenin viran hanı.
Alaca bir karanlık sarmadayken her yeri
Atlarımız çözüldü, girdik handan içeri.
Bir deva bulmak için bağrındaki yaraya
Toplanmıştı garipler şimdi kervansaraya.
Bir noktada birleşmiş vatanın dört bucağı,
Gurbet çeken gönüller kuşatmıştı ocağı.
Bir parıltı gördü mü gözler hemen dalıyor,
Göğüsler çekilerek nefesler daralıyor,
Şişesi is bağlamış bir lambanın ışığı,
Her yüze çiziyordu bir hüznün kırışığı.
Gitgide birer ayet gibi derinleştiler
Yüzlerdeki çizgiler, gözlerdeki çizgiler...
Yatağımın yanında esmer bir duvar vardı,
Üstünde yazılarla hatlar karışmışlardı:
Fani bir iz bırakmış burada yatmışsa kimler,
Aygın baygın maniler, açık saçık resimler...

Uykuya varmak için bu hazin günde, erken,
Kapanmayan gözlerim duvarlarda gezerken
Birdenbire kıpkızıl birkaç satırla yandı,
Bu dört mısra değildi, sanki dört damla kandı.
Ben garip çizgilerle uğraşırken baş başa
Rastlamıştım duvarda bir şair arkadaşa:

*On yıl var ayrırım Kına Dağı'ndan
Baba ocağından, yar kucağından
Bir çiçek dermeden sevgi bağından
Huduttan hududa atılmışım ben*

Altında da bir tarih: Sekiz mart otuz yedi...
Gözüm imza yerinde başka bir ad görmedi.
Artık bahtın açıktır, uzun etme, arkadaş!
Ne hudut kaldı bugün ne askerlik ne savaş;
Araya gitti diye içlenme baharına,
Huduttan götürdüğün şan yetişir yarına!..

Ertesi gün başladı gün doğmadan yolculuk,
Soğuk bir mart sabahı... Buz tutuyor her soluk.
Ufku tutuşturmadan fecrin ilk alevleri
Arkamızda kalıyor şehrin kenar evleri.
Bulutların ardında gün yanmadan sönüyor,
Höyükler bir dağ gibi uzaktan görünüyor...
Yanımızdan geçiyor ağır ağır kervanlar,
Bir derebeyi gibi kurulmuş eski hanlar.
Biz bu sonsuz yollarda varıyoruz, gitgide,
İki dağ arasında boğulan bir geçide.
Sıkı bir poyraz beni titretirken içimden
Geçidi atlayınca şaşırdım sevincimden:
Ardımda kalan yerler anlaşırken baharla
Önümdeki arazi örtülü şimdi karla.
Bu geçit sanki yazdan kışı ayırıyordu.
Burada son fırtına son dalı kınıyordu.
Yaylımız, tüketirken yolları aynı hızla
Savrulmaya başladı karlar etrafımızda.
Karlar etrafı beyaz bir karanlığa gömdü,
Kar değil, gökyüzünden yağan beyaz ölümdü...

Gönlümde can verirken köye varmak emeli
Arabacı haykırdı: "İşte Araplı Beli!"
Tanrı yardımcısı olsun gayrı yolda kalana,
Biz menzile vararak atlan çektik hana.

Bizden evvel buraya inen üç dört arkadaş
Kurmuştu tutuşan ocağa karşı bağdaş.
Çıtırdayan çalılar dört cana can katıyor,
Kimi haydut, kimi kurt masalı anlatıyor...
Gözlerime çökerken ağır uyku sisleri
Çiçekliyor duvarı ocağın akisleri.
Bu akislerle duvarda çizgiler beliriyor,
Kalbime ateş gibi şu satırlar giriyor.

Gönlümü çekse de yârin hayali
Aşmaya kudretim yetmez Cibali
Yolcuyum bir kuru yaprak misali
Rüzgârın önüne katılmışım ben

Sabahleyin gökyüzü parlak, ufuk açıldı.
Güneşli bir havada yaylımız yola çıktı...
Bu gurbetten gurbete giden yolun üstünde
Ben üç mevsim değişmiş görüyordum üç günde.
Uzun bir yolculuktan sonra İncesu'daydık,
Bir handa, yorgun argın, tatlı bir uykudaydık.

Gün doğarken bir ölüm rüyasıyla uyandım,
Başucumda gördüğüm şu satırlarla yandım!

Garibim, namıma Kerem diyorlar
Aslı'mı el almış, harem diyorlar
Hastayım, derdime verem diyorlar

Maraşlı Şeyhoğlu Satılmışım ben

Bir kitabe kokusu duyuluyor yazında,
Korkarım, yaya kaldın bu gurbet çıkmazında.
Ey Maraşlı Şeyhoğlu, evliyalar adağı!
Bahtına lanet olsun aşmadınsa bu dağı.
Az değildir, varmadan senin gibi yurduna,
Post verenler yabanın hayduduna, kurduna!..

Arabamız tutarken Erciyes'in yolunu:

"Hancı, dedim, bildin mi Maraşlı Şeyhoğlu'nu?"
Gözleri uzun uzun burkulu kaldı bende,
Dedi:
Hana sağ indi, ölü çıktı geçende!
Yaşaran gözlerimde her şey artık değişti,
Bizim garip Şeyhoğlu buradan geçmemiştii...
Gönlümü Maraşlının yaktı kara haberi.

Aradan yıllar geçti, işte o günden beri
Ne zaman yolda bir han rastlasam irkilirim.
Çünkü sizde gizlenen dertleri ben bilirim,
Ey köyleri hududa bağlayan yaşlı yollar,
Dönmeyen yolculara ağlayan yaşlı yollar!
Ey garip çizgilerle dolu han duvarları,
Ey hanların gönlümü sızlatan duvarları...

Şiir, muhteva itibariyle üç unsuru içinde barındırmaktadır. Bunlar bir mekân olarak Anadolu, yurdum insanı ve şairin kendisinden müteşekkildir. Bunlardan bir mekân olması itibariyle Anadolu coğrafyası, şiirde geniş bir yer tutmaktadır. Şair, at yaylısıyla yapmış olduğu üç günlük seyahati esnasında şahit olduğu manzaraları en ufak detayına kadar, hoş bir manzara resmi gibi gözler önüne sermektedir.

Şiire bu açıdan baktığımızda, şiirin gerçekçi bir felsefe üzerine temellendirildiği görülmektedir. Fakat şair, şiirin mısraları içerisinde kendi varlığını da hissettirmektedir. Şahit olduğu

manzaranın kendi üzerinde bıraktığı etkiyi, ifade ettiği çağrışımları da dile getirmektedir. Bu durum şiirine duygusal bir iklim katmaktadır.

Maraşlı Şeyhoğlu için atfedilen koşma bölümünde esas unsur coğrafya değildir, hayatın bütünüdür. Bu yaşama temel olan, duygu ve ıstıraptır (Kaplan, 2013). Maraşlı Şeyhoğlu'nun yurdun her köşesine sinmiş olan manevi atmosferi, şiirin temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Çünkü Şeyhoğlu, bu vatanda hayat süren, acı çeken insanların sembolü konumundadır.

Gurbet duygusu şiire hâkim olan unsurların başında gelmektedir. Şiire bütünlük duygusunu veren de bu unsurdur ve mısralarda dile gelmiştir. "İlk sevgiye benzeyen ilk acı, ilk ayrılık!" mısrasından da anlaşılacağı üzere şair, ilk defa gurbete çıkmaktadır. Bu, beraberinde yalnızlık dürtüsünü derinleştirmektedir.

Şairin Anadolu'ya bakış açısında, İstanbullu olmasının büyük etkisi olmalıdır. İstanbul'un keşmekeş haline ve sıra dışılığına alışık olan şaire, Anadolu ıssız ve taşra niteliğinde görünmektedir. Şair, Anadolu gerçeğiyle ilk defa karşılaşmanın sarsıntılarını yol boyunca hissetmektedir.

3.1.8. Güven Turan-Yol Vurgunu

1960 kuşağının simge isimlerinden olan şair, kişinin hislerine kulak veren, tabiat ve birey beraberliğini vurgulayan şiirler kaleme almıştır. Türkçe 'ye tutku ile bağlanan şairin mısraları etkileyici bir söyleşiye sahiptir.

Farklı edebi türlerde eserler kaleme alan Güven Turan, insanın doğasındaki yalnızlığı gidermek, eksik olanı gidermek için hayata net gözlerle bakan, kimi zaman bunları ifade etmekten çekinen yine de başlangıçtaki o yalnızlığı çoğaltan bir kalemşördür.

Varoluşçu düşünürlerin fikirlerinden etkilenmiştir. Şiirlerinde kurgu sistematiği önemli bir yer tutmakta ve neyi nasıl ifade etmesi gerektiğini bilmektedir. İnsanı tabiatın bir parçası olarak değerlendiren şair bu bağlamdan hareketle ölüm, yalnızlık gibi duygulara şiirlerinde yer vermektedir.

Şair, Türkçeyi en güzel haliyle yansıtmayı amaçlamaktadır. Bu maksatla dilin imkanlarını zorlar ve olanaklarını değerlendirir. Bu bilgilerin ışığında 'Yol Vurgunu' şiirine aşağıda yer verilmiştir.

YOL VURGUNU⁸

Dağ ne zaman yerini alacak

⁸ Güven Turan, Toplu Şiirler (İstanbul: YKY, 1995), 115.

Çıktığımız bir dağ mı olacak
Uzaktan baktığımız mı
Uçaktan
Ya da eteğini dolaştığımız mı
Uzun bir uykusuzluğu sürüklediğimiz
Bir otobüs yolculuğunda
Bozkırda uyandığımızda
Denize yaklaştığımızda ya da
Adını bir köprünün korkuluğuna
İliştirilmiş gördüğümüz mü
Sular ortasındaım burada
Bir adada
Birlikte yazı inceden inceye
Gövdelerimizde okuduğumuz
Adadan çok uzaklarda

Yol Vurgunu şiirinde de bu yalnızlık duygusu kendini hissettirmektedir. Anlaşılan o ki şair yurt dışı seyahatine dair yol gözlemlerini dizelere dökmektedir. Alışık olduğu bir coğrafya ikliminden farklı bir mekâna geçişin getirdiği bir yalnızlaşma hissi ada kavramı ile gün yüzüne çıkmaktadır. Şair bir adadadır. Ama o her yaz gittiği bir adadan farklı bir iklimde yalnızlığı ile baş başadır. Yol ve yalnızlık çoğu zaman biri diğerini çağrıştırmaktadır.

3.1.9. Hüseyin Nihal Atsız – Yolların Sonu

Birkaç yabancı dile hâkim olan şair hecenin yanı sıra aruz vezni ile de şiirler kaleme almıştır. Şiirlerinde milli, hamasi duygular hakimdir. Kimi şiirlerinde Turancı çizgideki ideolojik düşüncelerini dile getirir. Bir anlamda ideal davasına mısralarında yer açar.

İnsanı bir idealizm şuuruna sahip birey gibi ele almaktadır. Milli değerler şairin kutsalını oluşturmaktadır. Bu mevzu haricinde olan biten her şey şaire boş çaba olarak gelmektedir. Zaman zaman aşk şiirleri de kaleme almıştır.

Şair, Türk milliyetçiliğinin önemli edebiyatçıları arasındadır. Türkçeyi en anlaşılır şekliyle ele alan şair dilin imkanlarını etkili kullanmaktadır. Mısraları sade, akıcı bir tarzda işlerken üslubu süslü ifadelerden uzaktır.

YOLLARIN SONU⁹

Bu gün yollanıyorken bir gurbete yeniden
Belki bir kişi bile gelmeyecektir bize.
Bir kemiğin ardında saatlerce yol giden
itler bile gülecek kimsesizliğimize

Gidiyorum: gönlümde acısı yanıkların...
Ordularla yenilmez bir gayız var kanımda.
Dün benimle birlikte gülen tanıdıkların
Yalnız bir hatırası kaldı artık yanımda.

Yufka yüreklilerle çetin yollar aşılmaz;
Çünkü bu yol kutludur, gider Tanrı Dağına.
Halbuki yoldaşını bırakıp dönenlerin
Değişilir topuda bir sokak kaltağına.

İster düşün... Kendini ister hayale kaptır...
Uzar uzar, çünkü hiç sonu yoktur yolların.
Bakarsın aldanmışsın, gördüğün bir seraptır
Sevimli bir hayale açılırken kolların.

Ey doğunun anlımı serinleten rüzgârı!
Ey karanlıkta bana arkadaşlık eden ay!
Arzularım bir oktur, aşar ulu dağları.
Düştüğü yer uzakta "DİLEK" adlı bir saray.

O sarayda bulunca Tanrılaşan erleri
Artık gözüm arkaya bir daha dönmeyecek.
Hepsi sussa da "Kür şad" uzatarak elini;
"Hoş geldin oğlum ATSIZ, kutlu olsun!" diyecek.

⁹ Hüseyin Nihal Atsız, Yolların Sonu, İrfan Yayınevi, İstanbul, 2015.

Şairler için ideolojik fikirleri de bir yol motifidir. Bu kutlu davada ilerledikleri hedeflere 'yol' itemi ile ulaşılmaktadır. Atsız, bu şiirinde ideolojisini bir yol metaforu üzerinde teşkil ettirmektedir.

Kutlu yol, şairi hedeflerine ulaştıracak olan bir araçtır. Lakin yola arkadaşla çıkılmaktadır. Mısralarında ifade ettiği gibi yola birlikte çıktığı arkadaşları şairi yolun yarısında bırakmıştır. Haklı olarak öfkelerini dile getirmektedir. Şiirin öfkeli bir tonla kaleme alındığı çok açık bir şekilde gözlemlenmektedir.

Yaşadığı hayal kırıklıkları, yolda bırakılmalar şairi yıldırılmamaktadır. Her şeye rağmen ümit var olduğunu dizelerinde ifade etmektedir. Yolun sonun kutlu bir şekilde tamamlanacağına olan inancı tamdır.

3.1.10. İbrahim Tenekeci- Mırıldanmalar

Modern Türk edebiyatının önemli şairlerinden olan İbrahim Tenekeci, gelenek ile iç içe yetişen ve bu durumu eserlerinde gözler önüne seren bir şairdir (Güzel, 2016). Okul yıllarından itibaren edebi bir çevrede bulunan şair ilk şiirlerini önce mahalli gazetelerde sonra dergilerde yayınlamıştır. Öğretmenleri şiir yazması konusunda şairi sürekli desteklemişlerdir.

Şiirlerinde daima hüznü bir ton gizlidir. Dili naiftir. Şiirlerini hassas bir duyarlılıkla meydana getirmektedir. Dizelerinde imgelere bolca yer veren şair betimlemeleriyle okurun hayal dünyasını canlandırmaktadır.

Şaire göre modern insan çıkmazdadır, dünyaya dair her ne varsa beyhude bir çabadır. Şiir bir yolculuk, kaçış ve arayıştır. Kimi zaman kapalı formdaki şiirleriyle okuru zorlamaktadır. İyi şiirin peşindedir. Geleneksel edebiyata yatkındır, dini içeriklere önem vermektedir.

Şiirini çeşitlendirmek adına bazen yalın bir söyleyişle kimi zaman da derin anlam yükleri ile okuru karşılamaktadır. İronik bir söylem geliştirdiği şiirleri de mevcuttur. Necip Fazıl'dan, Sezai Karakoç'un mısralarından beslenen şair özgün bir şiir anlayışı yakalamıştır.

MIRILDANMALAR¹⁰

İçimden dedim, beraber yürüyelim olur mu

Varsın gemilerimizi taşıyamasın sular

Varsın yarı yolda uyuya kalsın

¹⁰ İbrahim Tenekeci, Üç Köpük, Profil Kitap, İstanbul, 2021.

Bize gönderilen bahar...

İçimden dedim, beraber yürüelim olur mu
Varsın gölgemiz olsun hüznün
Dilediği gibi uzatsın can evimize ayaklarını
Varsın annemiz olsun tütün
Hayat daha sert vursun yumruklarını.

İçimden dedim, ilmeği kaçmış bir hayat bizimkisi
Nedir alınımızdan öpmek için izimizi süren
Kalmış mıdır kalesi düşmüş bir şehrin cazibesi
Nedir yalnız bize yakışan bu serüven.

Bu serüven ki
Bizden biri yaptı sırtımızdaki hançeri
Ve terk etti bizi huzur denen sevgili
Kalakaldık, şaşkınlığın avuçlarında
Billur bir kuş gibi.

Yol deyince akla her zaman bir taşıt yolu gelse de aslında yol yaya gidilebilen her yerdir. Şair, zarif ve naif kimliği ile bilinmektedir. Dizeleri de bu paralellikte şairin kimliğini yansıtmaktadır. Yolda aradığı şey huzurdur. Azla yetinen, kanaat edebilen bir birey olarak bu yolda aradığı tek şey kaçıp giden bir huzurdur. Bu şiirde şair, yol motifi ekseninde bu lirik duyguları okurla imge bütünlüğü içinde paylaşmaktadır.

3.1.11. Metin Altıok- Yol Şarkısı

Metin Altıok, 14 Mart 1941 tarihinde Bergama ilçesinde dünyaya gözlerini açtı. Süleyman Altıok ve Melahat Moral'ın ilk çocukları olan şair, Meral isminde bir kız kardeşi de vardır. Babası Manisa'da, o dönem CHP'ye yakınlığı ile bilinen Işık gazetesinde çalışıyordu. Özgürlüğüne bağlı, doğru bildiklerinden asla vazgeçmeyen ve çatı arasında kendisine ait bir dünya oluşturan şair, yalnızlığı seven bir kişiliğe de sahiptir. Lise yıllarında bu çatı arasındaki odası şairin ilk şiirlerini meydana çıkardığı mekân olmuştur (Altıok Akatlı, 2013).

Metin Altıok şiirlerinde melankolik bir lirizm hissedilmektedir. Sanat hayatına resim ile başlayan şair yaratıcı ve çok yönlü niteliklere sahiptir. Romantik şairler arasında yer edinen Altıok, sade bir dil ile okuruyla iletişim kurmaktadır. Zaman zaman halk şiirinin formundan da faydalanan şairimiz imge kullanımına özen göstermektedir.

Genel itibariyle lirik şiirin geleneklerine bağlı bir biçimde mısralar kaleme almaktadır. Şiirlerinin birçoğunu yaşamının geç dönemlerinde yayınlamıştır. Pek çok şiiri sanatçılar tarafından besteye aktarılmıştır.

“Metin Altıok, yalın dili, duygulu söyleyişi ile çevresine ve dünyaya yabancılaşan kentli bireyin kırgınlığını ve acısını dile getirmiştir. Bu yönüyle İkinci Yeni ile başlayan bireysel şiirin uzantısı olarak kabul edilmiştir “(Canberk, 1996, s.177).

Metin Altıok da şiirinde yol temasına yer veren şairler arasında yer almaktadır. Yol Şarkısı şiirine ait genel değerlendirmeyi şu şekilde dile getirebiliriz.

YOL ŞARKISI¹¹

Eskiden bir sesim

Vardı benim;

Şimdi uzakta.

Çınlar belki Bir köprünün altında.

Yitirdiklerim de oldu

Kazandıklarımın yanında.

Eskiden bir yüreğim

Vardı benim;

Şimdi uzakta

Çarpar belki

Bir çocuğun odasında.

Yitirdiklerim de oldu

Kazandıklarımın yanında.

Bir ben kaldım şimdi

¹¹ Metin Altıok, Küçük Tragedyalar (Ankara: Tan Yayınları, 1982), 16-17.

Tek yakın bana.
Ama ben eskiden de
Hep böyle
Yalnız çıkardım yola.

Yol Şarkısı şiirinde hâkim olan ana duygu yalnızlıktır. Yol teması birçok şairin mısralarında yalnızlaşma, içe kapanma gibi dürtüleri beraberinde getirmektedir. Metin Altıok'un dizelerinde de bu durum göze çarpmaktadır. Her ne kadar yaşam denen bu yolda yitirdiklerinin yanı sıra kazandıkları da olsa şair yola hep tek başına çıktığını vurgulamaktadır.

3.1.12. Nazım Hikmet-Vâlâ Nurettin- Yol Türküsü

Nazım Hikmet, şiirinin kökünün yurdun toprağında olduğunu hep ifade etmiştir. Fakat şiirin dalları ile tüm toprağa, bütün yönler, topraklar üzerinde kurulan uygarlıklara, tüm evrene dokunmak istemektedir. Nazım, âdemoğlu ne yanda, hangi zaman diliminde hatta ne dilde konuşursa konuşsun, duygularımıza ve aklımıza hitap eden bir şiir söylerse, o söyleyişteki hüneri irdelemeye çalışmaktadır. Sadece edebiyatımızdaki değil, Doğudan Batıya iz bırakan bütün edipleri kendisine usta bellediğini nakleder. (Hikmet, 2012)

Türk şiirinde serbest tarzdaki nazımın öncülerindendir ve bu anlamda modern şiirimizin önde gelen şairlerindendir. Şair, hayatının önemli bir kısmını ya sürgünde ya mahpusta geçirmiştir. Yakın arkadaşı Vâlâ Nureddin ile milli mücadeleye destek vermek için çevresinden habersiz bir şekilde Anadolu'ya geçmişlerdir. Burada taşrayı ve Anadolu insanını gözleme fırsatı bulmuştur.

Şairimiz ilk yayınladığı şiirleri heceyle yazmıştır. Fakat bu şiirler muhteva açısından öteki hece ölçüsü ile şiir yayınlayan şairlerden farklı bir formdadır. Zaman içerisinde şair hece ile yetinmeyerek farklı arayışlara kapı aralamıştır. Bu noktada Türkçenin fonetik unsurları ile uyumlu olan serbest ölçü ile şiirlerini kaleme almaya başlamıştır. Bu ahenk uyumu şiirlerinin zamanla sanatçılar tarafından bestelenmesine imkân sağlamıştır.

Şiirlerinde duyulan haykıran ses tonları ve lirik duyarlılık, şairin şiir anlayışının ana eksenini oluşturmaktadır. Realiteyi duygusallıkla iç içe geçiren bu anlayış bir şair olarak Nazım Hikmet'i güçlü kılan bir unsurdur. Şiirlerinde göze çarpan tabiata ait tasvirlerindeyse adeta realist bir fırçanın sade bir anlatımı dikkatleri celbetmektedir.

Nazım Hikmet süreç içerisinde şiirlerinde olgunluğu yakalamaktadır. Şiirlerindeki yüksek fonetik unsurlar yerini duyarlı, dingin mısralara bırakmıştır. Bu aşamada Nazım Hikmet ve Vâlâ Nurettin tarafından kaleme alınan 'Yol Türküsü' şiiri değerlendirilecektir.

YOL TÜRKÜSÜ¹²

Alnımızda yanar gençliğin tacı,
Yorgunluğun anasını satarız.
Elimizde neşemizin kırbacı,
Ufukları önümüze katarız...

Göğsümüz kuvvetli, gönlümüz temiz,
Tükenmez yollan tüketiriz biz,
Ne saray ne hamam ne han isteriz,
Nerde gün batarsa orda yatanız.

Sabah buradaysak, akşam ordayız.
Günlerin peşinde bir hovardayız.
Bazı mısra gibi dudaklardayız.
Bazı "Kimsin" diye soran bulunmaz.

Hey anam hey! Yolcu yolunda gerek.
Bazı altımızda kuştüyü döşek,
Bazı örtünecek yorgan bulunmaz!

Nazım Hikmet ve Vâlâ Nurettin bu şiirlerinde daha ilk mısralardan idealistliklerini gözler önüne sermektedirler. Gençtirler ve önlerinde aşılması gereken çetin yollar vardır. Yol metaforu daha ilk dizelerde kendine bir yön bulmuştur. Ve bu çıkılacak yol o kadar saf ve çikarsız bir yoldur ki tüm maddi hevesleri de ellerinin tersiyle bir kenara itmiş vaziyettedirler.

Dolayısıyla yol imgesine paralel bir vazgeçiş olgusu şiirin devamında bizi karşılamaktadır. Arayış, bir türlü nihayete erememiş duygusu üçüncü kıtadaki mısralarda devam etmektedir. Yol nasıl süreklilik arz eden bir aksiyon ise şairlerin düşünce dünyası da bir hareket halinde şiir mısralarını takiben ilerlemektedir. Şartlar her ne olursa ve nasıl olursa olsun yol metaforu bağlamındaki fikir aksiyonu ilelebet devam edecek gibi gözükmektedir.

3.1.13. Nuri Demirci – Yol

¹² Nazım Hikmet- Vala Nurettin, İlk Şiirler-Şiirler 8 (İstanbul: Adam Yayınları, 1989), 110.

Şair, şiirlerini yazmaya başlamadan önce resim ve müzik ile ilgilenmiştir. Daha sonra çıkardığı bir dergi ile edebiyat alemine giriş yapan şairimiz bu dergide şiir değerlendirmeleri kaleme almıştır.

Çoğunlukla imgelemeye dayalı ifade kalıpları kullanmayı tercih eden şairin, ironik bir dili vardır. Attila İlhan'dan etkilense de süreç içerisinde kendi şiir anlayışını oturtmaya yönelik adımlar atmıştır.

Özgün bir çizgi yakalama gayretiyle şiirlerini kaleme alan şairin şiirleri biraz kapalı ifadeler barındırdığından anlaşılması zordur. Ressamlığının getirdiği bir beceriden kaynaklı olsa gerek tasvirleri başarılıdır.

Kent insan profilini ve karmaşık ilişkileri konu edinen şiirlerinde kendine has bir çizgi yakalamıştır. Nuri Demirci, Yol isimli şiirinde yola çıkmaya dair bir beklenti içinde olduğunu dile getirmiştir.

YOL¹³

bu sokağın bir gün
dökülecek bütün kabartmaları
sütunları devrilecek

bu sokak bir gün
ucuz bir tek yol ağzıyla
takas edilecek

bu sokakta bir gün
dikenleriyle çöle giden rüzgâr
tahta bir valizle yola çıkmamı bekleyecek

Yola çıkmak bir öykünün başlangıcı olarak değerlendirilebilir. Şairler yola çıkarak ya da başka bir ifadeyle yolda kalarak gözlemlerini kaleme almışlardır. Nuri Demirci bu şiirde bir sokağın başındadır. Geleceğe dair bir kurmacayı hayal dünyasında taşımaktadır. Belki yaşanmışlıkların getirisi artık bu sokağa ait izleri silecektir. Bu durumda şaire düşen elbette yola düşmektir.

3.1.14. Orhan Veli- Yol Türküleri

¹³ Nuri Demirci, Soldan Dördüncü Aralık (İstanbul: YKY, 2003), 58.

Orhan Veli Kanık, şiirimizdeki geleneksel formu tamamıyla dönüştürmeyi hedefleyerek pazardaki insanın kullandığı sözü şiirinin diline taşımaya çalışmıştır. Yeni şiir anlayışını temellendirebilmek adına klasik anlamdaki biçimlere mesafeli olan Kanık, aruz ölçüsüne ve hece ölçüsüne şiirlerinde yer vermemiştir. Edebi sanatların çoğunu faydasız olarak nitelerken, uyak ile de arası pek iyi değildir.

O, şiirinde kendine yeni alanlar oluşturmayı şiar edinmiştir. Sokaktaki dille mısralarındaki söyleyiş arasında paralellik oluşturmaya çalışmıştır. Garip akımı bu vesile ile ortaya çıkmıştır. Geleneği yıkıp yerine yeni şiir anlayışı kurması, şairin bu yönü itibariyle edebiyatımızda bir mihenk taşı olarak ifade edilmesini sağlamıştır. Her yeni bakış açısı gibi bu anlayış da başlarda edebi çevrede oldukça yadırganmıştır. Fakat zamanla hem okur tarafından hem de edebiyat otoritelerince kabul görmüştür.

Şair sürekli bir arayış ve kendini yenileme arzusundadır. Nitekim Orhan Veli'de 1947'de yayınlanan röportajında eski şiirlerini artık beğenmediğini, yeni şiirlerinde halk edebiyatından faydalandığını ifade temektir (aktaran Bezirci, 2003) Kısacık hayatında pek çok eser kaleme alması onun üretken kişiliği hakkında da bize fikir sunmaktadır. Birçok edip şairin edebiyatımıza olan katkısını teslim ederken batı şiiriyle aramızdaki makası kapatan şahsiyetin Orhan Veli olduğunu beyan etmektedirler.

Orhan Veli Kanık, Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin kilometre taşlarından biri olarak dikkatleri üzerine çekmektedir. Türk şiirinde gerçekleştirmeye çalıştığı yenileşme hareketi, onun bu dönüşümün öncüleri arasında değerlendirilmesine yol açmıştır. Yol Türküleri şiiri şu şekilde incelenecektir.

YOL TÜRKÜLERİ¹⁴

"Hereke'den çıktım yola,
Selam verdim sağa sola,
Haydi, benim bu dünyaya garip gelmiş şairim,
Yolun açık ola!"

İzmit sokakları yaprak içindeydi;
Başımda, unutamadığım şehrin havası;
Ellerim ceplerimde,
Dilimde hep oraların şarkıları;
Bir aşağı, bir yukarı.

¹⁴ Orhan Veli, Bütün Şiirleri (İstanbul: YKY, 2003), 84-89.

Sonbahar,
İzmit sokakları yaprak içindeydi.

*"İzmit'in köprüsü betondur beton,
Nasıl kadrini bilmez yanında yatan,
Sensin gece gündüz gözümde tüten.
Yüreğim yanıktır, ciğerim delik,
Of of, kemirir bağrımı of, ince hastalık."*

Arifiye!

Şoför durdu, Enstitü Mektebi, dedi.

Süleyman Edip Bey müdürün adı

Bir yol da burada duralım;

Ellerinde nasır, yüzlerinde nur,

Yarına ümitle yürüyenlere

Bir selam uçuralım.

"Ada yolu kestane

Aman dökülür tane tane."

Ada demek, Adapazarı demek;
Kadehler şişe olur Çarkın başında;
Zaten efkârlısın,
Ayağımı denk al, şekerim.

*"Hükümet önünden geçtim,
Oturdum bir kahve içtim,
Hendek'te bir güzel gördüm,
Yavuklumdan vazgeçtim;
Hendeğin yolları taştan,
Sen çıkardın beni baştan."*

Sabahları erken kalkılıyor yolculukta;
Doğan güneşe karşı,

Dertler biraz daha unutulmuş,
Gurbete biraz daha alışılmış,
Yapılacak işler düşünülüyor.

"Düzce yolu düz gider,
Aman bir edalı kız gider."

Düzce'deyim Yeşil Yurt otelinde.
Otelin önü çarşı,
Salepçiler salep satar otele karşı.

Yine dertli geçirdim geceyi
Şarkılar, türkülerle:
"Evlerinin yüzü aş boyası,
İnsaf bilmez yüreğine acı değesi,
Duyduğumdan beterini duyası.
Alışamayacak mıyım?
Unutamayacak muyum?
Güneşten sonra yattım,
Güneşten önce kalktım;
Pencereden dışarıya şöyle bir baktım:
Ufuk, yeşil yeşil, ağarıyordu.
Sevgilim, dedim,
Dördüncü uykudadır şimdi;
Galata Köprüsü açılmak üzeredir;
Kül rengi sulara
Kirli bir gün ışığı dökülecektir.
Çatanalar, mavnalar, kayıklar,
Limanda sıra bekleyen gemilerin arasında
İnsanlar hayat mücadelesinde;
Adamlar, kadınlar, çocuklar,
Ellerinde yemek çıkınları,

Rejiye giden işçi kızlar

"Benden selam olsun Bolu Beyi'ne,
Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır;
Ok gıcirtısından, kalkan sesinden,
Dağlar seda verip seslenmelidir."

Hey, hey!

Hey dağlar, hey dağlar, Bolu'nun dağları, hey!

Savulun geliyorum, hey Bolu beyleri!

Böyle olur yüksek yerin rüzgârı;

Böylesine söyletir insan.

Yokuş çıkar, döne döne;

Yokuştan bir Döne çıkar;

İsa Balı'nın ardından

Hanoğlu Kocabey çıkar,

Ayvaz çıkar, Hoylu çıkar;

Bir yardan Köroğlu çıkar:

"Hemen Mevla ile sana dayandım,

Arkam sensin, kalem sensin, dağlar hey!"

Kır At'a nal mı dayanır?

Dağlar uykudan uyanır,

Yer gök kızıla boyanır.

Bu dağlardan geçmedinse,

Bu sulardan içmedinse,

El dayanmaz, diş dayanmaz pınar başlarında

Kavaklar yatar, boylu boyunca.

Yaşadım deme be, ahbap.

Ovaya kereste indiren arabalardan

Ses gelir, inceden ince:

"Arabalar yük indirir ovaya,
Arabacı değnek vurur düveye,
Başın döner, bakamazsın havaya."

Arabacı nasıl kıyar düvesine?
Varı yoğu bir çift öküzü,
Gelinlik bir kızı,
Üç tane kuzu;
Her şey ateş pahasına.

Korozman yaptık yolda posta ile.
Canım posta, gülüm posta,
Selam götür eşe dosta.
Şehirliden vilayete ilâm verilmiş,
Belediye meydanına radyo kurulmuş:
Verdiğimiz haberlerin özeti...
Falan filan;
Bir teneke benzin aldık karaborsadan,
"Dayan!" dedik

Gerede'nin yolu,
Reşadiye gölü
Bir göl ki...
İnsanın şair olup şiir söyleyeceği geliyor.
"Akşam oldu yine bastı kareler."
Oturdum sırtın üstüne.
Geçmiş günleri düşündüm.
Askerdim, Adilhan köyündeydim
Böyle bir akşamdı yine,
İçimde yine İstanbul hasreti,
Dalmış düşünmüştüm:

"Bu dağlar Kuru dağlan değil,
Bu köy Adilhan köyü değil
Ne Şu değirmen Ferhat ağanın,
Ne de bu türkü hazin;
Ne acım ne susuz,
Ne de gurbet elde yalnız.
Hele güneş bir çekilsin,

Gideceğim bir ahçı dükkânına
Bu akşam da orada ieeğim;
Hele Şu Haliç vapuru
İskeleye yanaŐsın.
Yolcular çıksam hele
En güzel saati Şimdi Eyüp'ün."
Haydi, yavrum, yolcu yolunda gerek.

Nihayet göründü İbricık köyü
-Selamın aleyküm kahveci dayı!
-Aleyküm selâm, evlât,
Bir hastamız var, makine bekliyor.
Bir hastaları varmış, makine bekliyor.
Gübre kokuyor kahvenin peykeleri.
Herkesin derdi başka;
Memleket, hemŐeri?
Sinop.

"Uy neyimiŐ neyimiŐ, aman aman,
Kaderim böyle imiş,
Yar üstüne yâr sevmek, aman aman,
Ateşten gömleđimiŐ."

"Gerede'ye vardık, günlerden pazar
Kaldırımlarında yosmalar gezer;
Bilmem, bu gurbetlik ne kadar uzar.
Yüreğim yanıktır, ciğerim delik,
Of of, kemirir bağrımı of, ince hastalık."

Zonguldak yolundayız.
Dağların tepesinden,
Birdenbire denizi göreceğiz.
Denizi gökle bir göreceğiz.
Şimal rüzgârları gelecek uzaktan.
O yolcu, biz yolcu,
Şimal rüzgârıyla öpüşeceğiz.
Güneşli bir günde,
Masmavi göreceğiz Karadeniz'i.
Balkaya'dan Kapuz'a kadar,
Karış karış biliriz biz bu şehri;
Eki'nin çiçekli bahçeleri
Rıhtıma kömür taşıyan vagonlarıyla;
Paydos saatlerinde yollara dökülen
Soluk benizli insanlarıyla.

"Siyah akar Zonguldak'ın deresi;
Yüz karası değil, kömür karası;
Böyle kazanılır ekmek parası."

Gemiler vardı limanda gemiler
Her biri yeni bir ufka gider.

"Orhan Veli, Cumhuriyetin başlarında şiir geleneği bakımından etkin dönüşümler yapmak maksadı olan, Garip veya I. Yeni şeklinde ifade edilen grubu oluşturan üç isimden biridir"

(Yılmaz, 2011). Berna Moran'a göre ise Yol Türküleri'nin temel özelliği, "duygunun tonla kontrol edildiğindedir" (Moran, 2004).

Yol Türküleri şiirinde Orhan Veli Kanık'ın o aşına tınlarını hep duymaktayızdır ama bu şiir uzunluğuyla şairin diğer şiirlerinden ayrılmaktadır. Bu kadar uzun başka hiçbir şiiri bulunmamaktadır. Kim bilir "Yol Türküleri" ismini verdiği başlığı, şiirin neden bu kadar uzun olduğunu adeta ifade etmektedir. Zira bu şiirde, İstanbul'dan başlayan Zonguldak'ta biten bir yolculuk hikayesi dizelerce anlatılmaktadır. Bu durum edebi eserin bir "anlatı" olabileceği duygusunu uyandırabilmektedir. Fakat mısraların ahenginden bunun bir düz yazıdan ziyade şiir formundan ibaret olduğu görülecektir.

"Yol Türküleri" şiirini okurken, öncelikle "Hereke" ismi bir mekân olarak vurgulanmaktadır. Bundan sonra İzmit, Arifiye, Adapazarı, Hendek, Düzce, Bolu, Gerede peş peşe sıralanarak, şiir Zonguldak'ta bitmektedir. Şiirde, göze çarpar bir şekilde Anadolu coğrafyasına ait bu şehirlerle ilgili türkü, mâni, tekerleme gibi, metin içerisinde dile getirilmiş olan alıntılar bulunmaktadır. Şiir de süreklilik arz eden bir yol motifi belirgin bir şekilde görülmektedir.

3.1.15. Özdemir Asaf- O Yolda

Özdemir Asaf, şiir anlayışını ilk şiirlerinden son şiirlerine kadar özgün bir formda kaleme almış ender şairlerimizden biridir. Şiirlerinde farklı şairlerin tarzları başlarda göze çarpsa da süreç içinde derin kopuşlar ve kırılmalar yaşamadan bu çizgisini ilerletebilmiştir. Nihayetinde olgun bir bakış açısını yakalayabilmiştir.

Asaf, özgün bir tını yakalayana kadar olan süreçte kendine has şiirinin biçimiyle de kendisinden söz ettirebilmiştir. Genellikle serbest ölçü ile şiirlerini yayınlamıştır. Her şair gibi iyi bir gözlemcidir. Şiirlerinde yaşadığı çevreye ve insana ait unsurlar yer bulmaktadır. Yalın bir ifade tarzı göze çarpmaktadır.

Özdemir Asaf'ın şiirlerinde insanın his ve fikir alemine ait olan pek çok kavramı görmek mümkündür. Şairin düzyazılarında da şiirlerinde de fikirlerinin felsefi arka planından izler bulunmaktadır. "Özdemir Asaf'ın sanatında dikkate alınması gereken konu kavramsal ikiliklere sıklıkla başvurmasıdır" (Kızılkaya, 2020).

"Özdemir Asaf'ın şiirleri genellikle sözcük ve mısra sayısı bakımından hacimli şiir niteliğinde değildir. Uzun mısralarına kıyasla kısa olan mısralarında çağrışımlar daha yoğunluktadır. Tek mısra veya iki mısralık şiirleri ise vecize niteliğinde olan şairin uzun mısraları genellikle kısa şiirleri ile benzer nitelikte değildir" (Kalender, 2005).

O YOLDA¹⁵

Geliyor sandığım gidiyor çıktı,
Başlıyor umduğum bitiyor çıktı,
Üstüne-üstüne gittim, ne gidiş,
Altına-altına iniyor çıktı.

Uyu büyü dendi, düşüme gittim,
Haydi, işe dendi, işime gittim,
Yaşa yaşa dendi, yaşıma gittim,
Yendiğim sandığım yeniyor çıktı.

Bozguna benziyor, saklasam olmaz,
Eskiye yeniden başlasam olmaz,
Yakıştırsam olmaz, yazmasam olmaz,
Maviye boyadım, baktım mor çıktı.

Sapsan saçlarım vardı, aklaştı,
Anılar üst üste bindi yükledi,
Bir büyük oyunun sonu yaklaştı,
Tüm yanan ışıklar sönüyor çıktı.

Gözünde bir ışık, çağırıyordu,
Beşikte bir çocuk, bağıırıyordu,
Öyle bir düğündü, çan çalıyordu,
Gel çanı sandım git çalıyor çıktı.

Kimler kimler yoktu bizim kervanda,
Birer birer indi hepsi bir handa,
Savrulduk sap saman biz bu harmanda,
Bir gidiş yoluydu, dönüyor çıktı.

¹⁵ Özdemir Asaf, Yalnızlık Paylaşılmaz (İstanbul: Adam Yayınları, 1982), 190.

Özdemir Asaf, şiire farklı boyutlardan bakan bir şairdir. O Yolda şiirinde hayatı bir yol olarak değerlendirirken, yaşamdan beklentilerinin hem farklı bir boyutta ilerlediğinden yakını. Aslında hiçbir şey şairin gördüğü gibi değildir.

Kervan, han, inmek gibi kavramlar her ne kadar maddi yolda karşılaştığımız olgular olsa da hayat yolunda da bizi karşılayan metaforlardır. Şair bu mısraları dile getirirken bir yalnızlık duygusunun şiire hâkim olduğunu da rahatlıkla söyleyebiliriz. Aslında yolda olmak yalnızlığı da kimi zaman yanında taşıyan bir formdur.

3.1.16. Sait Maden- Yollardan

Maden, dünya edebiyatından yapmış olduğu tercümelerle edebiyatımızı zenginleştirip okurun ufkunu açan bir tercüman ve sanatçıdır (Demiryürek, 2019). Küçük yaşlarda şiire olan ilgisi başlamıştır. Bir yandan kendi şiirlerini kaleme alırken bir yandan çeviriler yapmıştır. Haydar Ergülen tarafından 'bir şiir dervişi' olarak nitelendirilmiştir. Ressamlığının izlerini mısralarında keşfetmek mümkündür. Dizelerinde resim ile şiiri adeta bütünleştirmektedir ve şu sözlerle bu durumu dile getirir. "Bende resim ile şiir biri diğerini törpüleyerek geliştirdi; bir alandan diğerine devamlı görgü, deneyim ve bilgi aktardım. Bu nedenle şiirlerim genellikle imgesel ağırlığa dayalı bir özellik kazandı. Söylediğim her sözün sadece düşünsel değil, görsel olarak da algılanması için çalıştım" (Andaç, 1997).

Çocukluktan itibaren önce sözlü kültür ile beslenmiş ardından geleneksel edebiyat okumaları ile doygunluğa ulaşmıştır. Bu zaman diliminde aruz ölçüsü ile de kaleme aldığı şiir bulunmaktadır. Daha sonra modernleşen dilin imkanlarından faydalanarak kendine has şiirler yazmaya gayret etmiştir. Yeni ölçü kalıplarına şiirlerinde yer verir.

Şiirde ahenk unsurlarını ve ölçü kalıplarını önemsemektedir. Gelenekle bağını koparmadan yeni ile bütünleştirme çabası içerisindedir. Sait Maden, "Çağımızda Söz 'ün büyüğü yok oldu, kutsallığı yitti" (Duman, 2007) diyerek modern yazı dilinin halini bu şekilde ifade etmiştir. Yollardan şiirindeki yol kavramını şairin kendi şiir diline bir bakarak değerlendirmek gerekmektedir.

YOLLARDAN¹⁶

Seninle düşüp yollara,
dağ yolu, deniz yolu, çöl yolu,
seninle yollara;

¹⁶ Sait Maden, Bütün Şiirler 2- Yol Yazıları (İstanbul: Çekirdek Yayınları, 1997). 65.

uzunu kisası,
yokuşu düzü demeden
seninle yollara;
nedir benim aradığım
nedir senin aradığın bilmeyip
düşüp yollara,
aşıp yolları,
az gide uz gide
yaz gide güz gide yollarda,
kalan ne mi diyorsun
elimizde şimdi bütün o yollardan?
İşte:
ak üstüne mor benekli şu çakıl taşı,
yüreğimin biçiminde.

İnsan sevdiği bir kişi ile hep yolda olmanın hayalini kurmaktadır. Şair de daha önce plansız, programsız, sorgusuz, sualsiz bir biçimde sevdiği ile çıktığı bir yolu tahayyül ederken her zorluğa katlanmayı göze almaktadır. Her gittiği sonunda o yoldan geriye bıraktığı hatıralara gönderme yaparak şiirini tamamlamaktadır.

Yollardan şiirinde, yola dair bir tema üzerinden şiirini şekillendiren şair, şiirinde bir ayrılıktan ziyade bütünleştirme, birleştirme duygusunu hâkim kılmaya çalışmaktadır.

3.1.17. Sina Akyol- Bir Yol Şiiri

Sina Akyol kendisi ile ilgili şu bilgileri aktarmaktadır:

“Benim ilk üç kitabım uzun, çok uzun şiirlerden oluşur. Biraz da o devrin modasıydı demeliyim. Yetmişli yıllarda çok uzun şiirler yazılırdı. Sonrasında dördüncü kitabımda aniden şiirlerimin değişmekte olduğunu fark ettim. Ben şiirin çok fazla söz taşıyabilecek bir edebi tür olduğuna asla inanmıyorum. Arınmış, yalın, duru bir şiirden, imgesi yeterince var olan bir şiirden yanayım” (Kankaytsın ,2016).

Öte yandan Metin Cengiz, Akyol'un şiirini değerlendirirken şairin şiirlerindeki anlamın kapalı olduğunu belirtir. İlk başlarda anlaşılır gibi görünürken okudukça anlam derinliğinin arttığını ifade eder. Sadelikle karmaşıklık onun şiirlerinde girift bir haldedir, der. Ama bu iki zıtlık birbirini tamamlamakta, birinin sedası diğerini yakalamaktadır şeklinde yorumlar. Son olarak da kısa şiirlerin, onun şair kimliğini oluşturduğunu vurgular (Cengiz, 1997).

Yaşam, başlangıcı ve bitişi herkesçe bilinen, alışlageldik bir yol değildir. Çoğunlukla bu yol kesitler halindedir. Hayat aslında birbirinden bağımsız görünen birçok yoldan oluşmaktadır. Sina Akyol'un Bir Yol Şiiri de yola dair sözcük parçalarından bir araya gelen dizeleri barındırmaktadır.

BİR YOL ŞİİRİ¹⁷

Aynaya baktım;
netameli aynaya—
ısrarla baktım.

Yol uzun, diye ayna
beni hâlâ görüyor.

Saklandım, yoksul-
uykuma; kırlentimin
ejderhasına,

rüya idi, anlattım...
kimsele söylemem,

şunu: -sessizlik
çılgıyla uyurken
uyanır çılgık!

Onu yaşlı yüzümde
evlat diye büyütsem.

¹⁷ Sina Akyol, Olmanın Halleri (İstanbul: Everest Yayınları, 2002), 62.

Sina Akyol, şiirine bir anlam yükleme işlevi içerisinde şiirinin realite ile kurmaya çalıştığı organik bağı, özgün bir şekilde, parçadan bütüne uzayacak şekilde kurgulamaktadır. Bir Yol Şiirinde de görüldüğü üzere, mısralarını somutlamalar üzerinden ifade etmektedir. Şairin yaşantılarına, düşlerine, fikirlerine, hislerine mısra aralarında verdikleriyle ulaşmamızı istemektedir. Bu yönüyle şiirinde kullanılan kelimeler ifade ettiği anlamdan uzaklaşarak adete bir yol hikayesine dönüşmektedir.

3.1.18. Yahya Kemal- Yol Düşüncesi

Yahya Kemal, Cumhuriyet yıllarının şairleri arasında en önemli kalemlerden biridir. Şairin mısraları klasik tarzdaki edebiyat ile modern edebiyat anlayışı arasında bağıntı kurmaktadır. Modern edebiyatta aruz ölçüsünü kullanan ender şairlerden biridir. Edebi hayatı boyunca edebiyatımızın öncüleri arasında yer almıştır. Beyatlı, düz yazı alanında eser kaleme almış olsa bile şairliği her daim ön planda olan bir edebiyatçıdır.

Şiirlerinde iki farklı tarzda üslup kullandığı gözlemlenir. İlk olarak mısralarında halkın gündelik yaşamında kullandığı gibi saf, temiz, berrak bir Türkçe ile karşımıza çıkarken öte yandan tarihimizin eski dönemlerine ait düşüncelerini klasik, geleneksel bir şekilde dizelerine aktarmaktadır. Türk Edebiyatı'nın tarihi gelişimini bir bütün olarak gören şair, eski ve yeni anlayışı mezcederek birini diğerinin devamı niteliğinde değerlendirmiş ve adeta aralarında bir köprü kurmuştur.

Beyatlı'nın memlekete dönük edebiyat bağlamında ele aldığı ve Ahmet Hamdi'nin şairin "sanatının bir çeşit amentüsü" (Tanpınar, 2011) olarak gördüğü "Yol Düşüncesi" adlı şiiri bu anlamda çok ehemmiyet arz etmektedir. "Zamanda ve mekânda bir yolculuğa çıktığı bu şiirinde şair, vatana dahil olmayan her şeyi bir "taş yığını" olarak görmektedir" (Güldürmez, 2015)

Yahya Kemal Beyatlı, batı şiirinden etkilenmekle birlikte onu körü körüne taklit etmekten uzak bir anlayış içerisinde hareket etmiş ve batılı şairlerden edindiği şiir bilgisini kendine has şiir anlayışıyla sentezleyerek edebiyatımıza özgün yorumlarla katkı sağlamıştır. Şiirlerinde, Türk milletine tarih içerisinde ev sahipliği yapmış geniş bir coğrafyaya yer verirken birçok Anadolu şehrine de kapı aralamıştır. Fakat şiirlerinde mekân algısının odağına özellikle İstanbul'u yerleştirmiştir. Bu minvalde Yahya Kemal Beyatlı'nın 'Yol Düşüncesi' şiirine aşağıda yer verilmiştir.

YOL DÜŞÜNCESİ¹⁸

Bu defa farkına vardım ki ihtiyarlamışım.

Hayatı bir camın ardında gösteren tılsım

Bozulmuş anlıyorum, çıktığım seyahatte.

Cihan ve ben değiliz artık eski hâlette.

Mısır ve Suriye, pek genç iken, hayalimdi,

O ülkelerde gezerken kayıtsızım şimdi.

Bu gözlerim, medeniyetlerin bıraktığını,

Beş on yıl önce, görür müydü böyle taş yığını?

Bugünse yeryüzü hep madde, her ufuk maddî.

Demek ki âlemin artık göründü serhaddi.

Ne Akdeniz'de şafaklar ne çölde akşamlar,

Ne görmek istediğim Nil ne köhne Ehamlar,

Ne Bâlebek'de Lâtin devrinin harâbeleri,

Ne Biblos'un Adonis'den kalan sihirli yeri,

Ne portakalları sarkan bu ihtişamlı diyar,

Ne gül, ne lâle, ne zambak, ne muz, ne hurma ve nar,

Ne Şam semâsını yâlel'le dolduran şarkı,

Ne Zahle'nin üzümünden çekilmiş eski rakı,

Felekten özlediğim zevki verdiler, heyhât!

Bu hâli, yaşta değil, başta farz eden bir zât

Diyordu: "İnsana çarmıhta haz verir îman!"

Dedim ki: "Hazret-i İsa da genç imiş o zaman."

Eğer mezarda, şafak sökmeyen o zindanda,

Cesed çürür ve tahayyül kalırsa insanda,

-Cihan vatandan ibarettir, îtikadımca-

Budur ölümden benim çerçevem, murâdımca:

Vatan şehirleri karşımda, her saat, bir bir,

Fetihler ufku Tekirdağ ve sevdiğim İzmir,

¹⁸ Yahya Kemal Beyatlı, Kendi Gök Kubbeimiz (İstanbul: YKY, 2003), 55-56.

Şerefli kubbeler iklimi, Marmara'yla Boğaz,
Üzerlerinde bulutsuz ve bitmeyen bir yaz,
Bütün eserlerimiz, halkımız ve askerimiz,
Birer birer görünen anlı şanlı cedlerimiz,
İçimde dalgalı Tekbîr'i en güzel dînin,
Zaman zaman da Nevâ-kârı, doğsun, İtrî'nin.
Ölüm yabancı bir âlemde bir geceyse bile,
Tahayyülümde vatan kalsın eski hâliyle.

Yahya Kemal Beyatlı'nın yola dair şiirlerinden biridir. Usta şair, bu şiirinde ihtiyarlıkta ve ölüme yaklaştıkça artık hayattan alınacak zevklerin çekiciliğinin kalmadığını, insanın gözünde bütün dünyanın manasızlaştığını, tadılacak bütün zevklerin hatta ölümün bile gençlikte bir anlam ifade ettiğini belirtmektedir.

Şiirin son bölümünde anlattığı üzere şair ölümden bir teselli aramakta ve onu vatan sevgisinde bulmaktadır. Onun için kabir, vatanın bütün güzelliklerinin, Türk milletinin şanlı tarihinin bir bir temaşa edileceği bir yer hükmündedir.

3.2 Yolcu Şiirleri

Bu bölümde yolcu temalı şiirlere yer verilecektir.

3.2.1. Abdülkadir Budak- Babam ve Yolcu

Ataol Behramoğlu şairle ilgili; kısa mısralardan oluşan şiirlerinin Necatigil'den izler taşıdığını bununla birlikte, son yıllarda yayınladığı eserlerde ulaştığı lirik yoğunluğu takip eden fikri özgünlükleri, imge ve mecaz zenginlikleri ile günümüz şiirinin öncü şairleri arasında yer aldığını ifade etmektedir (Behramoğlu, 2001, s. 683).

Şiir hakkında sürekli kafa yormakta ve kendi poetikasını geliştirmeye çalışmaktadır. Abdülkadir Budak şiirlerinde genellikle fert gerçekliklerine yer veren şairlerdendir. Aşağıda Babam ve Yolcu şiiri ele alınmıştır.

BABAM VE YOLCU¹⁹

Babamı içimdeki yolculuklardan biri

¹⁹ Abdülkadir Budak, Ahşap Anahtar (İstanbul: Can Yayınları, 2000), 61.

Uçuruma çıkmasını hangi oğul isterdi?

Hadi ben hayırsızım, raydan çıkmış trenim

Daha acısı baba, yolcu da benim!

Abdülkadir Budak'ın şiirlerinde, Babam ve Yolcu şiirinde de görüldüğü üzere ta çocukluktan getirdiği ve geçmişteki yaşanmışlıklarına karşılık gelen ya da yaşam serüveni içerisinde meydana getirdiği kişisel etkenler ön plana çıkmaktadır. Yolcu metaforu ile imlediği bu mısralarda içine doğru bir arayışın temel felsefesi gizlidir. Yolcu raydan çıkan çocukluğuna gitme eğilimindedir.

3.2.2. Ahmet Erhan- Yolcu

Ahmet Erhan, seksenli yılların hemen başlarındaki toplumcu ve gerçekçi şiirin temsilcileri arasındadır. "Erhan'ın kişiliği ne kadar huzursuzsa, şiir biçimi bir o kadar sakin, geçmişe saygılı, okuru hissedebilen, onun elinden tutabilen bir şiidir. Seksen öncesini sonrasına bağlayan çok önemli bir şiidir"(Tunç, 2013, s. 21).

XXXIII

YOLCU²⁰

Akdeniz kazan,
yüreğim kepçe
dönüp, dolaşıp durdum
turuncu sokaklar
boyunca.
Elimde bir mavi
çiçek kaldı.
Ben soldum,
o solmadı.

"Şaire göre vicdan kavramı şiirin bir parçası olarak toplumu yansıtmalıdır. Hayatla etik ve estetik açıdan bir bağlantı kurmanın gerekliliğini belirten Erhan için şiir, kişiselliği içerirken aynı zamanda öteki insanlara karşı da duyularını kapatmamalıdır "(Erhan, 2007, s. 31).

²⁰ Ahmet Erhan, Kuş Kanadı Kalem Olsa- Toplu Şiirler (İstanbul: Can Yayınları, 1984), 169.

Yolcu şiirinde şair, yaşantısının bir parçasını mısralara dökmüştür. Gezgin bir ruhla çıktığı yolculuktaki bir sevgili arayışını şiirinde kaleme almıştır. Yolcu metaforu bağlamında okura hitap etmektedir.

3.2.3. Ahmet Hamdi Tanpınar- Bir Yolcuya

Tanpınar'ın edebi tarzının oluşmasında Yahya Kemal etkin bir rol oynamaktadır. Şiirlerini hece ölçüsü ile kaleme almaktadır. Batılı ediplerden hassaten Fransız şairlerinden de etkilenmiştir.

Doğu batı çatışması eserlerinin genel içeriğini oluşturmaktadır. Dün ile bugünü, şark ile garbı sentezleyerek evrenselliği yakalama peşindedir. Zaman kavramı şiirlerinin temel ögesidir, denilebilir.

Türk edebiyatının önemli edipleri arasında yer edinen Ahmet Hamdi Tanpınar, eserlerinde özellikle milli kültürel değerleri zihinsel bir formda ele almaktadır. Özellikle şiirlerinde Türk milletinin milli değerlerini, geçmişin izinde yeni bir ifade formuna dönüştürebilen şair, Türkçenin anlam ve zihin dünyasını zenginleştirmektedir.

BİR YOLCUYA²¹

Yolcu! Bir gün gelir de eğer yolun uğrarsa,
Toprağında kan tüten bu mukaddes illere.
Her harabe önünde Edirne'den ta Kars'a
Kadar yaşlı gözlerle ağla diz çöküp yere.

Yolcu! Eğer kadından, sevgiden daha yüksek
Daha geniş bir ilham ararsan hayatında
Fanilikten kurtulup ta göklere yükselmek
İhtirası yaşarsa her arzunun altında,

Kalbin hürmetle çarpsın bu mezarın yanında!
Bil ki bu şehitlere ebediyet baş eğer,
Ölüm çiçek açmıştı bu gençlerin kanında
Zafer bir hâledir ki kemiklerini bekler.

²¹ Ahmet Hamdi Tanpınar, Bütün Şiirleri (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2005), 110.

Şereflî destanını ayak bastığın yerin
Kalbinden duy ey yolcu, hafızanda her gece
Bir ateş tufanında savrulan kemiklerin
Kızıl kavsi ateşten izlerle çizildikçe.

Bir Yolcu'ya şiirinde Anadolu coğrafyasındaki alana yolcu imgesi ile şekil bulan bir obje ile tarihi gerçekliklere vurgu yapmakta ve bütün bir coğrafyaya kutsiyet atfetmektedir. Şiirlerinde milli değerlere vurgu yapan şair yine bu şiirinde yolcu metaforu üzerinden bir kimlik tanımlamasına girişmektedir.

3.2.4. Ahmet Oktay-Yolcu

Birçok şapkası olan Ahmet Oktay kendisini önce şair olarak görmektedir. Çocuk yaşlarında şiire ilgi duymakta ve hece vezni ile ilk şiirlerini yayınlamaktadır. Eserlerinde toplumcu bir esinti görülmekle birlikte merkezinde bireye odaklanmıştır. Her toplumcu şair gibi sade, anlaşılır bir dil kullanmıştır.

Edebi meselelere kafa yoran şair zaman zaman eleştiri türünde yazılar da kaleme almıştır. Şiirlerinde sözcük dağarcığı oldukça geniştir. Varoluşçuluk anlayışı dizelerde kendini hissettirmektedir.

Ellili yıllarda ismi parlamaya başlayan şair Ahmet Oktay, her ne kadar diğer edebi türlerde de eser vermiş olsa da kendisini hep şair olarak adlandırmıştır. Ahmet Oktay için bir şiir kuramcısıdır da denilebilir. Şiire dair poetika geliştirmiştir. Yolcu şiirine çalışmamızda yer verilmiştir.

YOLCU²²

O trenden bu trene. Yoksul
Odysseus! Sürgünü banliyölerin
oturmuş bekliyorsun katilini.

Tren kelimesi yolcu itemini çağrıştıran bir kavramdır. Mısralarını sürgün kelimesi ile devam ettiren şair esasen yolcu oluşunun bir zaruretten ibaret olduğunu belirtmektedir. Yolcu imajı bir kaçış, geri dönmeyiş olgusu üzerinden imgelennmiştir.

²² Ahmet Oktay, Gözüm Seğirdi Vakitten (İstanbul: YKY, 1996), 54.

3.2.5. Ahmet Özer- Yolcu

Ahmet Özer kendi yazın anlayışını ifade ederken; çok yazmanın yanı sıra çok da gezen bir insan olduğunu, gezip gördüğü her coğrafyanın şiirlerinde yeni ufuklara kapı araladığını, tebdil-i mekanların iç dünyasını çok yönlü ısıttığını belirtir (Sezer, 2009, s. 94).

Özer'e göre şiir zor bir türdür ve şiirin ağır bir işçilikle yazıldığını, en sade, en yalın ifadelerle yazılan şiirlerde dahi herhangi bir kolaylığın ya da basitliğin olmadığını, şiiri bilmeden şiir yazmanın çoğu insana kolay geldiğini ifade ederken şiirin iç dünyasına keşfe çıkıldığında nice zorluklarla karşılaşıldığının da üzerinde durmaktadır (Eroğlu, 1987, s.34). Şairin tüm mısralardaki harfleri büyük punto ile kaleme aldığı Yolcu şiiri şu şekildedir:

YOLCU²³

BİR KİTAPTIR MASAMIZDA BOYVEREN
BİR İŞİKTİR YÜZDEN YÜZE YANSIYAN
BİR AŞKTIR ŞİMDİ GÖĞSÜMÜZE SİĞİNAN
ŞİMDİ SEVGİ BİR YOLCUNUN HASRETİ
VE KANAYAN ŞAHDAMAR

Mısraları incelediğimizde hasret duygusunun, yolcu metaforu üzerinden simgeleştiğini açık bir şekilde görünecektir. Dili sadece bir iletişim vasıtası gibi görmemek gerekir. Dil fikirlerimizin birer belirleyicisi olmakla birlikte, duygularımızın aktarım aracıdır. Özer, Yolcu şiiri ile öz bir anlatımı okura aktarmaktadır.

3.2.6. Ahmet Telli- Yolcu

Şiirlerinde sürekli kendini geliştiren bir form izlemekte olan şairin dile getirdiği konular okur tarafından rahatlıkla anlaşılacaktır. Şiirde biçimsel kalıplardan ziyade anlaşılabilirliği ön planda tutmaktadır.

İkinci Yeni anlayışına uygun şiirler kaleme almaktadır. Şiiri bir edebi türden ziyade sanat olarak görmektedir. Nesir yazılarında da şiire dair fikirlerini aktarmıştır.

Ahmet Telli'nin Yolcu şiirinde yola ve yolculuğa dair bir izlek gözlemlenmektedir. Şiir üç bölümden müteşekkildir.

YOLCU²⁴

²³Ahmet Özer, Günle Dokunan (Ankara: Dayanışma Yayınları, 1984), 51.

²⁴ Ahmet Telli, Belki Yine Gelirim (Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 1984), 62-64.

I

Gün ağarmadan yola çık
sislenmeden bütün dağ taş
Dönüp dönüp bakma artık
bir ozan gibi ayrılığa düş

Dehşetli bir acıdır belki
uçurum, orman ve rüzgâr
ve ağzında kuş tüyleri
taşıyarak geçen bulutlar

Neyi bırakmışsan geride
bir kül yığımıdır şimdiden
ömrün gibi savrulup gider işte

Ama ışığını unutma sakın
bir türküdür yine de
yolcuya en çok yakışan

II

Dağın eteklerine vardığında
şöyle bir dur ve soluklan
sonra meşeliklerin orada
sırtüstü uzan gün batarken

Dinle bir an ormanı ve suyu
başlayacaktır az sonra
doğanın yabanıl konçertosu

hıştırtılar içinde kalacak ova

Kayıp giderken bulutlar
usulca sokulacak yüreğinin
gizli geçitlerine bir rüzgâr

Buğulu türküler duyacaksın
ve aşk çılgınlıklar bekleyecektir
yolları uçurumla kesilenlerden

III

Dizginlerinden boşanmış bir at
gibi soluk soluğayken doğa
soluğun yetiyorsa yaylanıp tut
yelesini ve katıl rüzgâra

Unutma ki yalnız değilsin
yüreklendiriyor seni aşk
ve birdenbire boşanan bu çılgın sağanak

Aşk ile sağanak
hep aynı kokuyu taşıyacak
hangi kentte bir gül koklasan

Yolculuklar özetleyecek ömrünü
Gülüşü ve hüznü sürükleyen büyü
elinde bir gül olacak sevdiğinin

Şiirin ilk bölümünde yola koyulma fikri kurgulanmaktadır. Yola gün ağarmadan çıkılmaktadır. Bu söylem bir arayışa kapı aralamaktadır. Aslında yolcu bir kaçıştan arta kalan bir arayışın peşindedir. Gemileri yakmıştır ama şair yine de umut doludur. Çünkü yolcuya en çok yakışan bir türkü tutturmaştır.

Şair yolun devamında تنها bir mekâna varmaktadır. Şiirin bu mısralarına bir dinginlik hakimdir. Ve son bölümde ikini bölümdeki sakinlik dizeleri yerini bir aksiyona bırakmaktadır. Aslında çıkılan bu yolculuk, acısıyla, tatlısıyla ömür yolunun kendisidir.

3.2.7. Arkadaş Z. Özger-Yolcu

Şiir, Özger için hayatın bunalımlarından kaçıp kurtulduğu bir sığınak gibidir. Çocukluğunda yaşadığı sağlık sorunları onun edebiyata sıkı sıkı tutunmasına vesile kılmıştır.

Arkadaş Z. Özger, şiirlerinde genellikle ölüm, sevda, ayrılık, hayat gibi konuları ele almaktadır. Yolcu şiirinde kendisiyle dizelerinde yer verdiği sözcükler arasında mesafe koymamaktadır. Mısralarında kendisinden izler bırakmaktadır. Bu durum okurla şairi birbirine yakınlaştırmaktadır.

YOLCU²⁵

giz, çoğaltır karanlığı. İşte
tekliğimi hazırlıyan yüzüm
beklemenin en duruk durağı
gelir gelir geçer karıncalar. yüzüm
yolcu gelir geçer
güzü aşkımin. ya beni
kim alır yüreğimden sabrımı
kaçırtır bir eşkıya akşam
birikmiş tortusunu hüznümün

durulsa gök
ince bir güneş düşse durağa
yolcu yüzüm hiç güneş görmemiş
bir yanları bir yanları vücudumun
hiç güneş görmemiş
sırtım kollarım bacaklarım memelerim
karnımın altı ve gerim

²⁵ Arkadaş Z. Özger, Sevdadır (İzmir: Mayıs Yayınları, 1984), 28-29.

üşümüş acıları toplarım vücudumda
suratımda irin dolu bir yara

yanaklarım patlamaya korkulu iki çıban
beklerim bir şeyleri
koparacak sökecek alıp götürecek beni
beklerim bir şeyleri
yolcu yüzüm
yüzümü koparın duraktan
üşümüş acıları vücudumdan
alın götürün beni güneşe

bu benim kendi kendimi
avuntumdur. akşamüstleri ve şarap
çünkü çok eskitilmiş birer mısradır.
çünkü her yorgun günün sonunda
yarın biraz daha uzaktır
beklemek biraz daha

vücudum
sabırlı sevgilim benim
bu hüznü senin için biriktiriyorum
sana gelicem beklemelerin bu acılı durağından
bu giz bu karanlık bitecek
güneşin çıkmasını bekliyorum

Şiirin ilk dizelerinde bir karamsarlık ile birlikte hüznün duygusu dikkat çekmektedir. Her şeye rağmen sıkıntılara katlanmak zorunda olan şair ümit varlığını yitirmemektedir. Şiirin tamamı bir beklenti ve temenni üzerinde kuruludur.

Yolcu imgesi beklenen güzel günlerle birlikte harekete geçecektir. Nitekim yolcu her zaman yolda olan kişi değildir, yola çıkmak için şartların olgunlaşmasını bekleyen yolcular da vardır. Bu anlamda şiirin tamamının da bir bekleyişten söz etmek yanlış olmayacaktır.

3.2.8. Attila İlhan- Şubat Yolcusu

Şiirlerini 1941'den beri toplumcu bir ifade ile kaleme alan şair, bunun yanı sıra halka ait ögeler taşıyan şiirden de oldukça istifade etmiştir. Harpler, egemenlik meseleleri, sosyal çarpıklıklar ve fert sevgisi, bu döneme ait eserlerin temelini meydana getirmektedir (Korkmaz, 2007, s. 256). Şair, bazen sıra dışı şehir resimleri ile bazen de özgün karakterler oluşturarak kazanıma dönüştürdüğü estetik mısra güzelliğini şiirinin temeli haline getirmektedir (Yivli, 2019, s. 300).

İlhan, edebiyatımızda ortalama bir okur kitlesi tarafından kolaylıkla tanınan veya bilinen çağdaş şairler arasındadır. Toplumcu tarzda yazmış olduğu dizeleri halk şiirinden beslenmiştir. Toplumcu şiir anlayışından etkilenmesine karşın, Nazım'dan farklı bir tını, özgün bir duyuş yakalayabilmiş bir şairdir (Korkmaz, 2007, s. 257).

Yer yer Anadolu insanına temas eden şiirleri, yurdum insanına değinen ögeleri ile halkın sesini yansıtmaya gayreti görülmektedir. Şiirinin olgunluk evresinde yeni şiir biçimleri ve farklı arayışlar içerisinde bulunmuştur.

Bazı şiirlerinde geleneksel edebiyatın esintilerinin olması gelenekten tamamen kopuşun kaygısını taşımasından kaynaklanmaktadır. Poetikası ile ilgili tecrübelerini tamamıyla özgünlüğünü bozmadan benimseyen şair, gelenek ile modernite arasında bir bağ kurmaktadır (Korkmaz, 2007, s. 258). Attila İlhan, bireye dair hislerden, aşktan, kadından bahseden, cemiyetin sahip olduğu özelliklere şiirlerinde yer açan çağdaş bir Türk şairidir.

Şair Attila İlhan, bazı mısralarında olduğu üzere bu şiirinde de noktalama işaretlerini kullanmaktan imtina eder ve şiir mısralarını küçük harfler ile başlatır. İlhan, yazım ile ilişkin bu uygulamasına ilk olarak "tarz-ı kadim" in yer aldığı Sisler Bulvarı kitabıyla başlamaktadır (Çelik, 1998, s. 65-66; 2010, s. 79).

ŞUBAT YOLCUSU²⁶

seni kim çizebilir şubat yolcusu
yalnız akşam olsun dağınık olsun
ceplerinde bozuk bir bulut uğultusu
geceleyin dörtte bir ölüm korkusu
dörtte dört sabaha karşı yağmursun
seni kim çizebilir şubat yolcusu

²⁶ Attila İlhan, Bela Çiçeği (Ankara: Bilgi Yayınevi, 1983), 18.

bütün çizgileri bozuyorsun

Şair, Şubat Yolcusu şiirinde yolcu imajın üzerinden bir kadın figürü çizmektedir. Yolcu şair için bir kadındır. Hayatında yer eden o kadın bir metafor üzerinden okura tahayyül ettirilmektedir. Attila İlhan, şiirlerinde insana ait objeleri ve nitelendirmeleri realist bir biçimde yansıtır. Şairin mısralarındaki kadınlar da bu şekilde ele alınan, yaşamın bir parçası olan kişilerdir. Şubat Yolculuğu şiiri bu poetikayı yansıtmaktadır.

3.2.9. Bedrettin Aykın – Yolcu

Halk şairlerinden etkilenerek şiir yazmaya başlamıştır. Klasik tarzdaki şiiri pek benimsemez. Topluma ve insana dair her şey şiirlerinin konusunu oluşturabilmektedir. Sade bir dilin yanı sıra imgeler kullanarak şiirin anlam gücünü zenginleştirmektedir.

“Şiirde anlamı önemseyen şair, okurunun şiirin gizemini algılayabilecek düzeyde bir poetik kültür birikimine sahip olmasını ister “(İncesu, 2009). Şiirinin iskeletini imgeler üzerinde oluşturur.

Bedrettin Aykın, şiirlerinde bireyin ve toplumun acılarını, sade bir şekilde fakat imge ve metaforlarla kurgulanmış biçimde ele almaktadır. Şairin şiir anlayışına göre yolculuğun, gurbettin, ayrılıkların, yenilmişliklerin ve yalnızlıkların akabinde şiir mısralarına sığınmak esastır. Yolcu şiirinde bu durum net bir şekilde gözlemlenmektedir.

YOLCU²⁷

Yolun hangi yöne ey yolcu
Bir sevda türküsüne mi
Ardında iki maral gözün
Toz pembe ilkyaz büyüsüne mi

Neyin peşinden bu koşu
Yeni arayışların mi
Neden yitiren hep sensin
Sonu belirgin yarışların mı

Hangi rıhtımdan demir aldın

²⁷ Bedrettin Aykın, Gecede Söylenen Türküler (İstanbul: Varlık Yayınları, 1984), 22-23.

Yolun onulmaz acılara mı
Yoksa özlemleri dindiren
Koyaktaki soğuk pınara mı

Trenler sensiz kalktı hep
Ulaşabilecek misin
Umutlar ardında kaldı dağın
Yalnız aşabilecek misin

Yolun hangi yöne ey yolcu
Bağışlanmaz büyük aldanışa mı
Niceleri geçti iz bırakmadan
Bu bitmeyen koşu yoksa boşa mı

Şiirde yersiz, yurtsuz bir insan arayış içindedir. Hangi yöne, nereye gideceğini bilememektedir. Bu döngü kıtalar içinde art arda bir devinim halinde devam etmektedir. Gurbet ve herhangi bir yere ait olamama hislerinin ağır bastığı Yolcu şiiri bireyin gündelik telaş içerisindeki arayışlarını, tükenişini gözler önüne sermektedir.

3.2.10. Birhan Keskin- (Yolcunun Siyah Bavulu)

Şair kendine has poetik bir görüşü olan kalemlerdendir. Asiltürk, şair hakkında şu görüşleri dile getirmektedir: "Konuya ageist açıdan bakıldığında 1990'larda yeni bir kuşak doğmuş gibi görünür ama bu kuşak ne poetik ne de sosyolojik olarak 1980'lerden farklı bir kuşaktır. 1990'larda yeraltı şiirinin gelişmesinde hız saptandığı, bazı isimlerin kendini belirgin kıldığı (diyelim Birhan Keskin), yenilik filizlerinin uç göstermeye başladığı psikolojiyi ve itirafı temel alan şiirin canlandığı söylenebilir" (Asiltürk, 2017, s. 60-61)

Şiirle nasıl tanıştığı konusuna değinirken; ergenlik çağı sonrasında her çocuğun mutlaka alması gereken bazı virajlar olduğunu ve o virajlardan birinde galiba kaza yaptığını, gündelik hayattan ve dış ortamdan, oda içlerine ve ara sıra soluk almak için de bahçe diplerine kaçtığını işte öyle bir dönemde tuhaf bir tesadüf eseri şiirin kapısını araladığını, ilk olarak kendisini bu kapıdan içeriye çağırın sesin, hayatın çok dışından gizemli bir ses olduğuna inandığını fakat bu sesin zannettiği gibi hayatın dışından gelmeyip aksine tam da içinden gelen bir ses olduğunu dile getirmektedir (Çakmakçı, 1995, s. 44).

Birhan Keskin, Yolcunun Siyah Bavulu şiiri ile yaptığı yolculukların terennümlerini dile getirmeye çalışmıştır.

(YOLCUNUN SİYAH BAVULU)²⁸

ay allahım bir gidip bir geliyor aklım
şimdi neredeydi, şimdi neredeydi,

taşın sabrı suyun ruhuyla büyüttün beni
bundandır her gittiğimde aklımda kalmak fikri

geçtim hepsinden, öyle hünerle
ki yaşadığımı sanıyorlar hâlâ

anladım mana yok acıdan başka
akşamın kör karanlığı vursun alnıma

her zamanki gibi
her zamanki gibi.

Şair Hilmi Yavuz şiir hakkında şöyle der: “Şiirimizin, realite ile olan bağı, sorunsaldır. Realite, değişime uğramaksızın ifade edildiğinde, şiir meydana gelmemektedir. Değişime uğrayarak ifade edildiğinde ise realitelikten çıkmaktadır. Bu sorunsalın çözümü, şiiri gündelikten, bayağılıktan ayırmaktır. Şiirin dilini ‘sembolik dil’, realiteninkini ise ‘gündelik dil’ olarak netleştirmektir. Böylelikle realite dünyamıza ait olan gerçeklikten, şiirimize has bir gerçekliğe dönüşmektedir” ifadeleri, Keskin’in realite ve şiir arasında kurmuş olduğu ilişkiyi de yansıtmaktadır (Yavuz, 2010).

Kendine has bir şiir anlayışı ile şiirlerinde ironik bir bakış tarzı benimseyen şairin bu şiirinde de bu anlayışını ortaya koymaktadır. Şiirinde yolcu imgesini takiben ayrıca içe kapanma ve lirik bir atmosferde içsel konuşma ritmi hissedilmektedir.

3.2.11. Can Bahadır Yüce-Yolcu

²⁸ Birhan Keskin, 20 Lak Tablet + Yolcunun Siyah Bavulu (İstanbul: YKY, 1999), 43-49.

Hilmi Yavuz'dan etkilenmiştir. Zamanla kendi üslubunu yakalayabilmiştir. Can Bahadır Yüce, geleneği modern şiir ile harmanlayan şairler arasındadır. Yolcu şiiri şu şekildedir.

YOLCU²⁹

nasıl sorar onlara, kendini söyler
geçse aralarından, öteki daima çocuk
bu hangi, onu sor, böyle nereye gider
sanki yok gibidir bir yerlere yolculuk

giden ne?... bir de bu, azalır şehir
yola bakan çocuklardan bir anıt
anımsa; nerelerden geçmiştir
ikimizin ardında dağılan bulut

biri bakar durduğun akşamlara
işte orda durur, kimdi, bilindi
uzun yol günlerine verilen ara
yapayalnız bir ölüm, hepsi onun içindi...

Şiirde doğal bir naiflik ve duruluk çocuk ve yolcu imgeleri üzerinden okurla temas etmektedir. Bir çocuk saflığıyla yolcu olup biteni anlamlandırmak adına sorular yöneltmektedir. Her yolcu gibi bir arayış içerisindedir. Yalnızlık şiirin duygusal atmosferini oluşturmaktadır. Gitmek, ölüm ve yalnızlık yolcu figürünün en önemli yoldaşlarıdır.

3.2.12. Çiğdem Sezer-Yolcu I, II

Şiirini günden güne geliştiren bir çizgide devam ettirmektedir. Fahrettin Demir'e göre; "Sezer'in yaşama karşı duruşu edilgen değildir, yaşamı tanımaya ve dönüştürmeye dönük eylem önerisini şiirlerine yedirirken şiir poetikasının da ipuçlarını verir" (Demir,2007, s. 104).

Çiğdem Sezer, şiirlerinde insanın biriktirdiği ya da yüklendiği acıların, onu nasıl bir kalıba döktüğünü işlemektedir.

²⁹ Can Bahadır Yüce, *Uzakta Beyaz* (İstanbul: Can Yayınları, 2002), 19.

YOLCU I³⁰

bir yüzü gurbetti bir yüzü şarkı
gibi örülüydü sevdıyla

özlem, diyordu, yavrucuğum
çürük bir diş gibi ağzımızda
ağrıdıkça duyumsatır yaşadığımızı

bir dili şiirdi bir dili umut
gibi örtülürdü ayrılıklara

yalnızlık, diyordu, yavrucuğum
eğitmendir körpecik acılara

bir eli boşlukta bir elinde dünya
gibi dönerdi ışığı sözcüklerin

umut, diyordu, yavrucuğum
anadili şairin
dilini unutma

YOLCU II

Susmuş tüm saatleri zamanın
ömrün şafağı avuçlarında
usul usul sesiyle gelirdi
bir avuç su gibi kuraklığımıza

çıldırırken kaygısında kent
saçaklarda aynı yangın
kül ve duman savrulurdu saçlarından

³⁰ Çiğdem Sezer, Çılgın Su (İstanbul: Dünya Kitap), 14-15.

biraz bize benzerdi biraz kimsesizliğe
özgürlüğümüz kadardı buluşmamız
bulutlar örterdi tek göz dünyayı
usul usul sesiyle gelirdi
yıkayıp yüzünü ay ışığında

kederlere boğulurduk akşamı
usul usul sesiyle gelirdi
evvel zaman içinde soyunup masallarda

Yolcu şiirini iki bölümde ele almıştır. Konu bütünlüğü bölümler arası geçişte bozulmamıştır. Şiirin tamamında yalnızlık, özlem, hüznün gibi ruh hali kendini baskın bir biçimde hissettirmektedir. Şair adeta yolcu teması ekseninde kendine bir sığınak arayışındadır. Bu duyguyu benzetmeler üzerinden de okura yansıtmaktadır.

3.2.13. Faruk Nafiz Çamlıbel- Yolcu

Faruk Nafiz Çamlıbel, memleketçi değerleri benimsemiş şairlerdendir. İstanbul doğumlu olan şair ilk mısralarında doğa ve aşk gibi önceki edebiyat dönemlerinden aktarılan tematik konularda şiirler kaleme alan şair, akabinde Anadolu'ya yüzünü dönerek memleketçi değerler taşıyan şiirlere yer vermeye başlamıştır. Çamlıbel'in 1922'li yıllarda ilk olarak gördüğü Anadolu toprakları, Çamlıbel'in Anadolu ile temas kurup Anadolu'yu özümsemesini sağlamıştır (Ertuş,2021).

Memleket edebiyatı şairlerinin öncülerinden biri Faruk Nafiz Çamlıbel'dir. Şairin şiir anlayışı, Anadolu'ya yapmış olduğu bir yolculukla dönüşüme uğramıştır. "Yolcu" isimli şiirinde, 'Ben' olgusunun uzak diyarlardaki yalnızlığını ve uzakların şairde bıraktığı üzüntü anlatılmaktadır. Şair uzaklardaki şahsiyetini "Gurbet akşamlarının bağı yanık yolcusu" şeklinde ifade etmektedir.

YOLCU³¹

Gülüyordun kayalıklardan inerken bana sen,

³¹ Faruk Nafiz Çamlıbel, Gurbet ve Saire-Toplu Şiirler (İstanbul: YKY, 2003), 61.

Ben ki her gölgenin aksettiği bir gamlı suyum;
Her gün alnında zehirden acı rüzgârlar esen,
Gurbet akşamlarının bağrı yanık yolcusuyum.

Bir hazan akşamı kırlarda unuttum neyimi,
Hasta kalbimde bütün matemi bir sisli kışın;
Gece, yollarda bıraktım kırılan değneğimi;
Rehberim yok, beni döndürme yolundan, sarışın!

Eriyen ruhumu yorgun bakışın doldursun;
Kumlar üstünde deniz neşeli kız, yok mu yuvan?
Sen ki sahilde gezen kızların en solgunusun,
Uhrevi beldene son yolcu dönerken beni an!

Şiirlerinde yol ve yolculuk gibi kavramlara geniş yer veren şair; ayrılık, aşka meyletme, sevgiliye kavuşmak arzusu, ölüm gibi kavramlarının ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yolcu şiirinde hâkim olan duygu yolcu ekseninde sevgiliye kavuşma hayalidir.

Yolcu şiirinde, bireyin gurbetteki yalnızlığı ve gurbetliğin şaire yaşattığı hüzün dile getirilmiştir. Birey memleketten uzakta kendisini 'Gurbet akşamlarının bağrı yanık yolcusu' olarak nitelemiştir.

"Şiirinde, hayali sarışın bir sevgiliden kendisini yolundan döndürmemesini isteyen birey 'gece kırılan değneğini' yollarda bıraktığını söylemektedir. Burada değnek, ferdin yolunu bulmakta bir kılavuz gibi kullandığı aracıdır "(Ertuş, 2021).

3.2.14. Hüseyin Atabaş- Bir Garip Yolcu

Cemal Süreya, Hüseyin Atabaş için, "Güzel şiir söylüyor. Türkçeyi güzel kullanıyor. Toplum sorunlarını işlediği öyle yerler var ki, ilerisi için umut uyandırıyor" (Süreya, 2000, s.114) demektedir.

Şükrü Erbaş ise Atabaş hakkında, "Atabaş'ın şiiri tematik olarak bir eşik şiiridir" (Erbaş, 2011, s. 22) ifadesini kullanmaktadır.

Kendisi ise şu şekilde ifadelerle şiire dair görüşlerini dile getirmektedir: Atabaş, "şairin politik ve poetik birikimi olması gerektiğini vurgulamakta, şiirin sürekli yenilenen ve gelişen, yeni

durumlara ayak uyduran 'sözün simyası' olduğunun unutulmaması gerektiğini söylemektedir
“(Atabaş, 1999, s. 66).

Hüseyin Atabaş'ın Bir Garip Yolcu isimli şiiri Yolcu şiirleri arasında yer verdiğimiz bir
örneklemdir.

BİR GARİP YOLCU³²

Sen Ankara gökleri kadar güzelsin
gün batarken kızılıklar içinde akşamüstleri,
kırkikinci yağmurları

gibi ıslatan içimi bozkırın bereketi.
Bildiğince yalnızım umarsızım sensizim,
elimi ayağımı, kim bilir daha neleri
çocukluğumu belki, elli yıl öncesinde unuttum.
Güz geldi geçiyor yazı görmeden,
Ya sen ya da umudu gönder beri!..

Antalya'da Argos Oteli'ndeyim;
dağınım, öyle garip sensiz ve seninleyim.
Şair dostum Metin Demirtaş telefon etti:
-Akşam sana geleceğim, şimdi sen çık

Kaleiçi'ne düşen şiirleri topla, dedi.
Birden yıldızlar yağmaya başladı Akdeniz'e
üstelik puslu bir günün orta yerindeyim!..
Özleminin aydınlığı düşüyor yollarıma iyi ki
bir dost yüzü gözlerinin yeşili gülen,
içten bir "merhaba" belki!..

Avuntu bu ya, söğüt dalı atıma atladım mı
gözümü kapar kapamaz dilediğim yerdeyim;

³² Hüseyin Atabaş, Saydam ve Gizli (Ankara: Doruk Yayıncılık, 1997), 46-48.

örneğin çocukluğumun Karadeniz'inde özgür,
ya da bilmem neredeyim!..
Sanki neyim kaldı oralarda:
gençliğim mi, arkadaşlarım mı, aşklarım mı?
Olsa olsa güneş girmeyen kayın ormanında
geceleyin ay düşen günlerin gizi kaldı.
Evim barkım var gerçi bir yerlerde,
karım ve çocuklarım; görünürde mutluyum.
Yine de olduğu yerde duramayan bir gezgin,
kendi içinde yürüyen bir garip yolcuyum.

Şair bir gezgin ruhu ile anlamlandırdığı bu şiirde baştan sona bir yolcu figürü ile okurun karşısındadır. Bulduğu mekânın betimlemeleri ile şiirine başlayan şair bir seyyah haletiyle mısralar arasında gezinmektedir.

Kâh Akdeniz'in yıldızlı gecelerinde boy gösterirken kâh çocukluğunun Karadeniz'ine bir yolculuk yapmaktadır. Çocukluğu, gençliği, arkadaşları ve aşkları ile birlikte cereyan eden hayatının her bir aşamasını okura aksettirmektedir.

3.2.15. Hüseyin Yurttaş-Yolcu

Pek çok edebi türde eserler kaleme alan şair şiirleri ile edebi çevrelerde tanınmıştır. Hüseyin Yurttaş şiiri şu şekilde tanımlamaktadır: “İnsanı, insanın hallerini, dünyayı ve dünyanın hallerini olabildiğince geniş açıdan görmek ve göstermek sorumluluğuyla doğmuş en arı sözlerden oluşan bütün” (Ercan, 2016, s. 41).

Dilin imkân ve olanaklarını en iyi şekilde değerlendirip anlatım gücünü etkin kılmak adına sözcük dağarcığı olabildiğince zengin mısralar yazmıştır.

Şiirde sade ve yalın bir söyleyiş tarzına yer veren şair Hüseyin Yurttaş, Yolcu şiiri ile bireyin kendine yönelik yolcuğuna vurgu yapmaktadır.

YOLCU³³

geldim işte
yolların tozu üstümde
kayıp gölgemle bir hiçim

³³ Hüseyin Yurttaş, Aşka Bahar Yetmez (Ankara: Bilgi Yayınevi, 2001), 87.

bakmayın çelimsiz kanatlarıma
gökçe bulutun yanında
denizler aşan kırlangıcım

izimi sürseniz
yokluğa varırsınız
nereden geldiğim meçhul
nereye giderim bilinmez
kendimi arıyorum
dünyanın eğri yolunda
ne kâbe'yim
ne kutup
benden yön bulunmaz

bilirim
şairlere düşer hep
tek sütun ölmek
ben de öyle sessiz
çeker giderim

Edebiyat bir arayışın parçası olduğu gibi şiir de bu parçanın bir bölümünü teşkil etmektedir. Mademki şair de bir yönelim içerisinde, o halde bir yolcu kimliği ile özünü aramaktadır. Şiirin mısralarında yolcu metaforu etrafında bir kimliklendirmenin arayışı içerisinde çabalamaktadır.

3.2.16. Kemalettin Kamu- Hazan Yolcusuna

İlk şiirlerini Dergâh dergisinde yayımlayan şair, önceleri şiirlerini aruz ile yazsa da sonraları hece ile yazmıştır. Sosyokültürel camia Kamu'yu içerik ve biçimsel yapı olarak etkileyerek milli formda şiirler kaleme alması yönünde etken rol oynamıştır.

Kemalettin Kamu; devrimlerin, çöküşlerin, harplerin, göçlerin yaşandığı bir coğrafyanın ferdidir. Tüm bu yaşantılar üzerine sirayet etmekte iken, yine tüm bu içtimaî olayları benimseyerek eser veren bir ediptir (Adıgüzel, 2013).

Memleket ve insan odaklı muhteviyat şiirinin ana duygusunu oluşturmaktadır. Genellikle dörtlükler halinde yazan Şair yönünü taşraya dönmüştür. Geleneklerine ve kültürel kodlarına bağlıdır ve bunu Şiirlerine yansıtılmaktadır. Millî mücadele ruhu msralarında kendine geniş bir yer bulmaktadır.

Şair, kelimeleri incelikle Őeçmektedir, msralarını kuyumcu hassasiyeti ile iŐlemekte, dizeleri üzerinde günlerce kafa yormakta, kaleme aldıkları kolay kolay beğenmemektedir. Oldukça güç beğenen bir kişiliğe sahiptir. Őođu zaman sabahlara kadar okumakta ve yazmaktadır. Şiirlerini hassasiyetle irdelemektedir. Bir Şekilde tamamlayıp hoşuna giden msralarını, evinde haykırırcasına seslendirmektedir (Smanoğu, 1986).

Yalın ve akıcı bir üslupta Şiirlerini kaleme almaktadır. Milli edebiyatın temsilcilerinden biri olan Kemalettin Kamu, Şiirde hece ölçüsü ve dörtlükleri kullanarak halkın anlayacağı bir dilde bir Şiir oluŐurtmak istemiŐtir. Bundan dolayı Şiir dili yalın samimi ve gündelik yaşamın dilidir. Hazan Yolcusuna Şiiri Şu Şekildedir.

HAZAN YOLCUSUNA³⁴

Saçların yine solgun,
Bağrın elemle dolgun,
Nereye yolculuğu
Yeni bir gurbete mi?

Ben de kuru bir yaprak
Gibi seninleyim bak,
Zlfne takılarak
Oldum gönül veremi.

Gözlerin dolu mell,
Yüzün bir ince hill,
Giderken beni de al
Beraberine emi?

Kamu'nun neredeyse Şiirlerinin tamamında kalplere hissiyat nakŐeden, gönüllere ferahlık ve sknet indiren lirik ve dinamik tnlar hakimdir (Smanoğu, 1986). Şair bu Şiirinde

³⁴ Kemalettin Kamu, Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi, Cilt 1 (İstanbul: Sosyal Yayınlar, 1987), 110-111.

sevgilisine olan aşkını yolcu metaforu ekseninde lirik bir şekilde dile getirmektedir. Halk ögelerine de şiirinde yer vermektedir.

3.2.17. Mehmet Emin Yurdakul – Yolcu

Yurdakul, Türk şairi ve milli şair sıfatlarına layık görülmüş, Türk edebiyatının önemli kalemlerinden biridir (Aydoğan, 2021). Eserlerinde genellikle milli meseleleri konu edinen şair, şiir anlayışını toplum odaklı geliştirmiştir. Düz yazılarının yanı sıra şiirleri ile ses getirmiştir. Milli edebiyat anlayışının öncülerindedir ve Cumhuriyetimizin ilk yıllarında yazın faaliyetlerinde oldukça etkilidir. Üslubunu yetiştirdiği çevre şekillendirmektedir. Çocukken dinlediği halk hikayeleri edebi olarak beslediği ilk kaynaklardandır.

Öte yandan gençken tanıştığı ve sık sık muhabbet ettiği Cemaleddin Efgânî de şairin yapıtlarına düşünsel anlamda tesir etmiştir. Tevetoğlu bu konuda, Yurdakul'un Efgânî'nin fikirleri paralelinde kendi milletinin edebiyat ve dile olan gereksinimine, hürriyet yoksunluğuna, uygarlık açısından geride kalmışlığına kafa yordüğünü ve bunların düzeltilmesi hususunda elinden gelen gayreti göstermeye çalıştığını vurgular (Tevetoğlu, 1988, s. 12).

Henüz yayınladığı ilk şiirlerde yalın bir dil ve hece ölçüsü ile ferdi ve içtimai meselelere yoğunlaşan Yurdakul, edebiyatımız için yeni bir yol açmayı planlamaktadır. Açmayı planladığı bu yol yalın ve milli bir dili hece ölçüsü ile aktarmak üzerine kurgulamaktadır (Aydoğan, 2021). Şiirlerinde tek kaygısı anlaşılabilir olmaktır. Yalın bir anlatım ve hece veznini prensip olarak belirlemiştir. Toplumun düşüncelerini dile getirmek şairin en önemli vasfıdır. Yolcu şiirleri kategorisinde inceleyeceğimiz ilk eser Mehmet Emin Yurdakul'un Yolcu şiiri olacaktır.

YOLCU³⁵

- Fırtına var...

-Varsın olsun, kıyametler koparsın;

Sen yolunda bir büyük dev adımıyla ilerle.

Durma, yürü, ayakların yürümekten kabarsın;

Ölümlerden kurtulunur ileriye gitmekle!..

Zıyanı yok, sendele, düş; şu geçitten uzaklaş!

Atacağın her adımla menziline koş, yaklaş;

Yürü, yürü, yarı yolda kalma, haydi ileri!

³⁵ Mehmet Emin Yurdakul, Türk Sazı (İstanbul: Atlas Kitapevi, 1979), 96.

-Ooh, ığ uğmuş...

-Görüyorum, lakin bundan ne çıkar?

Sen yolunda bir büyük dev adımıyla ilerle

Durma, yürü, insanoğlu ister ise dağ yıkar;

Kayalıklar bir yol olur, bir parçacık emekle!

Bak, şü sarp, dik dağ başına; işte ayak izleri!

Bunlar bütün senden önce geçenleri gösterir,

Yürü, yürü; artık yeter korkaklığın elverir!

Şairin şiirlerinde tarih bilinci, kimlik oluşturma ve kurmada önemli yere sahiptir. Şahin, Yurdakul'un şiirlerinde tarihe ait her türlü birikim ve bilginin deneyimler vasıtasıyla geleceğe taşındığını ve buradan hareketle onun şiirlerinde tarihin geleceği kurgulayan bir sistemler bütünü olduğunu tespitini yapmaktadır (Şahin, 2016).

Yolcu şiirinde temellendirmeye çalıştığı yolcu kimliği bir millet idealizmidir. Şiirinde Türk milletine hitaben vurgularda bulunmaktadır. İdealize ettiği gerçekliği bir yol, bu yolda her zorluğa rağmen yürümesi gerektiğini belirttiği nesle yolcu imgesi üzerinden seslenmektedir. Yolcu aslında şairin hedeflerine ulaşan bir kimlik olarak dizelerde yer tutmaktadır.

3.2.18. Metin Eloğlu – Yolcu

Eloğlu, sokaktaki insanı bütün doğallığıyla ironik bir şekilde aktaran bir şairdir. Yeni şiire argo türünde sokak ağızlarını da katmıştır. Bu haliyle lümpenliği şiirine dahil etmiştir.

Can Yücel ve Ece Ayhan gibi şairlerden etkilenmiştir. Dil kurmacasının gelişmesinde çocukken annesinden dinlediği masalların katkısı büyüktür. Çok yönlü bir şairdir. Birçok edebi türde eser verirken aynı zamanda ressamdır.

Günlük konuşma formları ve kalıpları şiirinde aynen yer bulmaktadır. Sosyal meseleleri dile getirmekten kaçınmamaktadır. Kendine özgü bir şiir dili yakalama gayretindedir. Söz sanatlarına itibar etmediği gibi ölçü ve kafiye kalıpları ile kendini bağlamaz.

Metin Eloğlu, şiir türünde kendine çizdiği rota ve özgün çalışmalarıyla ön plana çıkan şairler arasındadır. Yaşamı boyunca edebiyatla iştigal etmek isteyen şair, şiiri yaşamın odak noktasına yerleştirmesi bakımından önem arz etmektedir. Metin Eloğlu şiire kattığı perspektifi Yolcu şiirinde şu şekilde görmekteyiz.

YOLCU³⁶

Duman dumana baca

Tam da bu gece

Dilimin ucu

Emdim ki acı

Dört bir yanım Sirkeci

Şair halk dili ile şiirini kaleme almıştır. Yalın ve sade mısralarla duygularını beyan etmektedir. Sadeliğe karşı herhangi bir yavanlık göze çarpmamaktadır. Sirkeci Türk edebiyatında yolculuğun başladığı yerdir. Eğer Sirkeci'de isen yolcusun demektir. Tek bir kelime ile yolcu imgesini kurgulayabilmiştir. Bunun yanı sıra etraftaki betimlemeyi verebilmesi bakımından gözlem unsurunun şair tarafından etkileyici bir şekilde kullanıldığı söylenebilir.

3.2.19. Murathan Mungan- Yolcu, Durgunluk

Mungan, 1980'den sonraki süreçte edebiyatımızın etkin ve velut edebiyatçılarından. 1980 sonrası dönemin modernite ve postmodernite anlayışı içerisinde şiirlerini aktarmaktadır. Postmodernite döneminin poetikasına özgü eserler veren şairler arasında önemli bir yer tutmaktadır (Bayram, 2015).

Eski ile yeni, doğu ile batı kavramlarını sentezleyen, ne klasik tarzdaki edebiyatla bağı koparan ne de modern edebiyata kapıları kapatan bir anlayışla eserlerini kaleme alan bir şairdir. Gelenek, ülkemizde yaşanan bilinç kopmasını, hafıza kaybını yeniden onarma çabasıdır (Macit, 1996). Bu bağlamda Mungan, folklorla ait simgelerden, mitolojik unsurlardan, klasik şiirimizden etkilenmesinden gibi hususlar dikkate alındığında geleneklerine yatkın bir şair olarak değerlendirilebilmektedir (Balık, 2016).

Geleneksel motiflere dayanak olmanın yanı sıra modern insanın çıkmazlarına da yer vermeyi ihmal etmemiştir. Murathan Mungan şiirleri post modern şiir tarzının örneklerinin timsalini vermektedir. Yolcu, Durgunluk şiiri, şairin bir yolcuya dair temennilerini dile getirmektedir.

YOLCU, DURGUNLUK³⁷

şaşkınlığın bulutsuzluğuyla

boşalmış gökyüzü

³⁶ Metin Eloğlu, Bu Yalnızlık Benim-Toplu Şiirler (İstanbul: YKY, 2003), 370.

³⁷ Murathan Mungan, Eteğimdeki Taşlar (İstanbul: Metis Yayınları, 2004), 176-177.

herkes sıcaklardan sanıyor

bir taşı uykusundan uyandıran el
mesafeyi öğretmek için durgunluğa

kim bilir hangi yolculuktan düşmüş
sıcak nal
bulunmak ister gibi
gökyüzüne bakıyor

canı sıkılan susuzluğun çiçekleri
mevsimin kamaştırdığı
dikenleriyle oynuyor

onları düşündükçe
şiire yazıyorum

dua yerine geçen kelimeleri
bir yolcu geçiyor
şirimin içinden
gözlerimin önünden geçercesine
bana nedenini bilmediğim
kederini bırakıyor

yoldan emin, yolculuğuna güven duyuyor
nereye gittiğini bile bilmeden
gidiyor
belki budur bana hüznün veren
uykusundan uyandırılmış bir taşın
yer değiştirmesine hayat denilmesinden

Ferdin benliğinin oluşmasında etkili olan bu yolcu imgesi, kişinin kendi bütünlüğünü fark etmesinde bir araçtır. Şiirdeki yolcunun iç aleminde yaptığı bu seyahat kendini bulmanın bir yolunu teşkil etmektedir.

3.2.20. Nahit Ulvi Akgün – Garaj

Akgün, şiirlerinde ziyadesiyle romantizmin ön plana çıktığı lirik mısralarıyla bilinmektedir. Hayata dair umudunu dizelerinde her daim hissettirmektedir. Kaleme aldığı ilk eserlerde bireysellik olgusu hissedilir derecede ön planda yer almaktadır. Sonraları toplumcu gerçekçi bir poetikaya evrilmektedir. (Gürsoy, 2018).

Kutlu'ya göre, "bireyi sosyallik içinde değerlendiren, fakat sosyal çatışmaların kuşkulandırdığı insanı tüm yönleriyle değerlendirmeyen bir müfredatı, aslında doğa-birey ilişkilerini ön plana çıkararak sürdürmektedir. Okuyup geçtiğimiz ve çok dikkat çekmeyen, bazı durumlar üzerine yoğunlaşan bir şairdir", denilebilir (Kutlu, 1977).

Edebiyata olan ilgisi küçük yaşlarından itibaren başlamıştır. Şiirlerinde lirik ögeler ön plandadır. Zamanla söyleyişinde değişimler ve dönüşümler oluşurken şiirlerinde biçim olarak kendini muhafaza ettiği görülmektedir.

Dili genel itibarıyla yalındır. Topluma ve tabiata dair tematik unsurlar eserlerinde geniş yer tutmaktadır. Nahit Ulvi Akgün'ün şiirleri birer yaşantısal deneyimlerin ürünüdür. Çoğu kez dizelerinin özü ve teması günlük hayatın akışından mürekkeptir. Garaj şiirine aşağıda yer verilmiştir.

GARAJ³⁸

Kimi köyüne gidecek kimi kentine
Tahta bavulları denkleleri heybeleri
Öyle göçmen kuşlar gibi
Sokulmuşlar birbirlerine

Kimi köyüne gidecek kimi kentine
Sayrı getirdiler sayrı götürcekler
Gözleri garaj saatinde hep
Elleri ikide bir para keselerinde

Kimi köyüne gidecek kimi kentine

³⁸ Nahit Ulvi Akgün, Birisi- Bütün Şiirleri (İstanbul: Adam Yayınları, 2000), 251.

Bohçalarda allı güllü basmaları
Şalvarların içinde incecik kızlar
Türküleri söylenir kahvelerde

Kimi köyüne gidecek kimi kentine
Ünlenir otobüslerin kalkış saatleri
Yürekleri ezilir yol boyu
Bir varabilseler yerlerine

Şiirde bir yaşama sevincini yolcu imgesi üzerinden kendini hissettirmektedir. Şiirde insan ön plandadır. İnsan aslında bu maddi dünyada bir yolcudur ve hareket saatini beklemektedir. Kendi yaşamından izlerin hüküm sürdüğü Garaj şiiri, şairin aynasından bir yolcu olan insanı gözler önüne sermektedir.

3.2.21. Necmettin Halil Onan- Bir Yolcuya

Necmettin Halil Onan, edebi camiada şiirleriyle tanınmaktadır. İlk yazdığı şiirler aruzla yazılmıştır. Sonradan hece ölçüsü ile şiirler kaleme almıştır.

Birçok okur tarafından ezbere bilinen Bir Yolcuya şiiri, Necmettin Halil Onan'ın dil ve üslup yönünden kendini gerçekleştirmiş bir şiirdir. Onan, milli seferberlik döneminde İzmir'de vatan, millet uğruna şehit olan kahramanlarımıza "Bir Yolcuya" mısralarını atfetmektedir. Bu dizeler, gelecek nesillerin sık sık dile getirmiş olduğu ve yurdun ne zorluklarla mücadele edilerek düşman işgalinden kurtarıldığına dair duyguları yansıtmaktadır (Çolak, 2022).

Onan'ın zihinlerimizde yer edinen en önemli mısralarından biridir. Şiirinde yeni kuşakların yurdumuzun değerini kavramaları gerektiği üzerinde durulmaktadır. Dur Yolcu! hitabıyla başlanan mısralarda yurdun manevi değeri milli seferberliğin gücü üzerinden ifade edilmektedir (Çolak, 2022).

BİR YOLCUYA³⁹

DUR yolcu! Bilmeden gelip bastığın
Bu toprak bir devrin battığı yerdir.
Eğil de kulak ver, bu sessiz yığın
Bir vatan kalbinin attığı yerdir.

³⁹ Necmettin Halil Onan, Kurtuluşun Sonrakiler- Şiir Antolojisi (İstanbul: YKY, 2003), 92.

Bu ıssız, gölgesiz yolun solunda
Gördüğün bu tümsek, Anadolu'nda
İstiklâl uğrunda, namus yolunda
Can veren Mehmed'in yattığı yerdir.

Bu tümsek, koparken büyük zelzele,
Son vatan parçası geçerken ele
Mehmed'in düşmanı boğduğu sele
Mübarek kanını kattığı yerdir.

Düşün ki, haşrolan kan, kemik, etin
Yaptığı bu tümsek, amansız çetin
Bir harbin sonunda bütün milletin
Hürriyet zevkini tattığı yerdir.

Söyleyeceklerinin ilgi çekmesi ve amacına ulaşması için şair, kendine muhatap ararcasına bir hitap cümlesiyle şiire başlamaktadır. Bu hitapta aynı zamanda bir emir gizlidir. 'Bir Yolcuya' yazılmış gibi görünse de bu şiir, bütün bir millete bir uyarı niteliğindedir.

Duran'a göre Bir Yolcu'ya şiirinde, kutsal vatanımızın topraklarına, gaflet içinde ve şuursuz bir biçimde basanları yerlerine çivileyecek kuvvette derin ve büyük bir tarihi olayın aktarıldığı bunun yanı sıra şiirde kutsal vatan sevgisinin ve şehitlerimize saygının önemine de özellikle dikkat çekilmekte olduğu ifade edilir (Duran, 2008).

Kurtuluş Savaşı'nda şehit olan Millî Mücadele kahramanlarımız için yazdığı Bir Yolcuya şiiri gelecek nesillere şehitlerimizin kanlarıyla sulanmış kutsal vatan topraklarını ve hür bir şekilde yaşam sürdürebilmenin gerçek iradesini yolcu metaforu üzerinden ifade etmektedir.

3.2.22. Oktay Rıfat - Yolcu

Garip akımının temsilcileri arasında yer alan bir şairdir. Hece ölçüsü ile başladığı şiirlerine dönemin de etkisiyle serbest formda devam ettirmiştir. İnsanların gündelik halleri ironik bir biçimde şiirlerine konu olmuştur. Toplumsal meseleler şiirinde yer almaktadır.

Kelimelerin dünden bugüne olan yolculuğu dilimizin dönüşüm biçimini ve şairin dizelerdeki kelimeleri bir ahenk olarak sunabilmekteki başarısını ifade etmektedir. Kelimelerin kökeni ve çağrıştırdıkları şairin kültür dünyasını yansıtan imgeler olarak kabul edilebilir. Bu açıdan bakıldığında Oktay Rifat şiirinde sade bir dil kullanmıştır.

YOLCU⁴⁰

Hiç aklına gelmedi mi ?
Sabah sabah gideceğim
Önce kamyon sonra tren
Susurluk yolundan
Ve bakışım akşam vakti ağlamaklı
İki yandan akan ağaçlara.

Yolcu imgesi bu şiirde sevgiliden ayrılışa bir işarettir. Ayrılık aslında yolcuyla yola hazırlayan bir etmendir. Oktay Rifat, Yolcu şiirinde kaçış, uzaklaşma üzerine bir metafor kurgulamıştır.

3.2.23. Oya Uysal – Yolcu

Çok genç yaşlarda ilk şiirlerini yayınlamıştır. Oya Uysal, şiirin önemli kalemlerinden biridir. Ferdin his dünyasına ışık tutmaktadır. Bireyin yaşama karşı tavrına şiirlerinde yer vermektedir.

Aloğlu, Oya Uysal ile ilgili ifadelerinde yayınladığı kitapların isimleri ile birlikte içindeki şiirlerin de güzelleştiğini, bu şekilde eserler kaleme aldığı müddetçe ikinci yeni şiirinin yeni şairi olarak isminden söz ettireceğini ve 21. Yy.'ın hüznü şairi olarak nitelendirileceğini ya da bir şekilde ün salacağını belirtir (Aloğlu, 2017).

YOLCU⁴¹

gidiyorum
diş fırçam
yanlışlıklarım
hüznüm
ve senin gözlerin oğlum çantama koyduğum bunlar

⁴⁰ Oktay Rifat, Çobanlı Şiirler (İstanbul: Adam Yayınları, 1983), 49.

⁴¹ Oya Uysal, Elim Sende Ayışığı (İstanbul: İnkılap Kitapevi, 1994), 47.

oyuncakçı vitrinlerini seyrettiğinde
nasıl hepsini almak geliyorsa içinden
sonra öfkeli ve kırılmış
yorgunluğunda içleniyorsan hani
aynı duygular sarıyor içimi şimdi

arada bir samanyoluna bak
beni özlediğinde bak
yalnızlığında bak
çılgılığımı içinde tutma
bırak uçsun

Şiirde bir ayrılma hüznü hakimdir. Yolcu bulunduğu mekândan başka bir mekâna intikal etmeden önce geride bıraktıklarında bir üzüntü terennüm etmektedir.

“Bireyin özellikle yalnızlık ve aşk duygularıyla mücadelesi gece ve ay ışığı imgeleriyle verilir. Oya Uysal’ın şiirlerinde gece ve ay ışığı bireyin üzüntülerine, sevinçlerine arkadaş olan sığınılan bir limandır” (Avcu, 2021).

3.2.24. Serdar Ünver- İki Yolcu

Saf şiir yazımını kendisine ilke edinmiştir. Buradan hareketle Teke, Serdar Ünver’in şiiri ile değerlendirmelerde bulunurken; şairin bireysel ve toplumsal karmaşıklıkları tabiatla iç içe geçerek atabildiğini, pastoral bir tarzda kaleme aldığı pek çok şiirinin doğanın dinginliğini ve huzurunu giyindiğini saptamaktadır (Teke, 2018).

Serdar Ünver’in İki Yolcu şiiri yolcu temasını karşılayan şiirlerden bir diğeridir.

İKİ YOLCU⁴²

Esenledik birbirimizi
Ve ayrıldık
Sardığımız iki cigara
Ettiğimiz iki söz

⁴² Serdar Ünver, Kuşlar Kanadı (Ankara: Suteni Yayıncılık, 1998), 20.

Ne o nereden geldiğini biliyor

Ne ben nereye gideceğimi

Kısa ve öz bir anlatımla duygularını kaleme alan Ünver, bu şiiri ile bir yolcu ikilemini okuyucuya aktarmaktadır. Ayrılığın ardından tekrar gerçek yaşama dönen yolcular ne yapacaklarını bilememenin belirsizliği içinde arafta kalmışlardır. Yolcu metaforu bir belirsizliği imgelemektedir. Sisli bir gizem ile şiir noktalanmıştır.

3.2.25. Yavuz Özdem-İstanbul Yolcusu Kalmasın

Özdem, şiirlerinin yanı sıra şiirin teknik ve biçim özelliklerine yönelik incelemeler yapan bir edebiyatçıdır. Yavuz Özdem, toplumda hayatını idame ettirmeye çalışan insanların sosyal ekonomik şartlar altında zorluklar çektiği ve bu sebeple, daha güzel günlere kavuşmak ümidiyle çıktıkları yolculukları, hatıralarla, geri dönüşlerle, yaşanan hayal kırıklıklarını şiirlerinde konu edinmektedir.

İSTANBUL YOLCUSU KALMASIN⁴³

I

İstanbul yolcusu kalmasın

Taranmış saçlar en taze renklerle

Genç olunmuş küsüp küsüp barışılmış

Aceleyle getirilmiş bütün düşler

Sevinçler şaşkınlıklar hürlük hissi

Birden fazladır artık gece

Yıldızlar birden fazla

Taşır her şey birden fazlalığını

An içli dışlıdır ağaçlarla benzin istasyonlarıyla

Yeni bir şekli vardır üstelik

Ve tamamlayınca kendisini

İSTANBUL YOLCUSU KALMASIN

İSTANBUL YOLCUSU KALMASIN

II

⁴³ Yavuz Özdem, İstanbul Yolcusu Kalmasın (İstanbul: Yön Yayınları, 1999), 14-16.

Kardeşiydik eşyalarımızın göçten önce
Daracık odalarımızın mekteplerimizin
Tam buradan başlardık sevince
Suyun yerlisiydik ve bahar çıkardı ağzımızdan

Biziz hep en yeni pişman yeminle
İSTANBUL YOLCUSU KALMASIN

İSTANBUL YOLCUSU KALMASIN

III

Yıldızları elden geçirmekt
bir istanbul, her resimde
yedek subay tek oğul
burada damlarında yattığın
ve kardeş olduğun gökyüzünde
hâlâ senin gölgen
bulut bulut rüzgârlara

Benimse sebeğim
süzülür omuzlarımdan
ezberimde her yakarı her sevap
çok kurbanlar kesen sesimle
İSTANBUL YOLCUSU KALMASIN

Yavuz Özdem, az ve öz bir şekilde mısralarını dile getiren, poetika sorunu her zaman için şiirinden daha ön plana çıkaran şairlerdendir. İstanbul Yolcusu Kalmasın şiiri, şairin kendine ait bir poetik anlayışı kurguladığı şiirlerinin başında gelmektedir. Yavuz Özdem'in Anadolu'nun bağrından metropollere olan göçü ve bu göç ile birlikte meydana gelen bireysel sorunları bir yolcu imgesi ekseninde bu şiiriyle dile getirmiştir.

3.2.26. Yusuf Alper-Yolcu

Şiirindeki en belirgin tema hüzdür. İmgeler şiirlerinde geniş yer tutmaktadır. Yusuf Alper şiirlerinde, ferdin kişisel sorunlarını, içsel çatışmalarını, arayışlarını üzüntülerini, sevinçlerini;

toplumdaki kısıtlanmışlıkların, insan üzerindeki etkisini özgün ve lirik bir biçimde dile getirmektedir.

Cahit Külebi, Edip Cansever gibi ustalardan etkilenmiştir. Arslan'ın ifadesiyle “Yusuf Alper, psikiyatri biliminin tanıkları, tanıklıkları, onların belirleme ve tespitleriyle zenginleşmiş bir kuramı eksen alarak, şiir üzerine tespitlerde bulunur “(Arslan, 2007, s. 22-23).

YOLCU⁴⁴

Ölüme başlayan yalnız yolcuyum

Getir sevgilimi döneyim geri

Bir gül gibi boynu bükük ve solgun

Açmış kollarını esintilere

Yaşama başlayan yalnız yolcuyum

Getir sevgilimi döneyim geri

Sevgilimin elleri yok yüzü yok

Ellerim yok yüzüm yok ben yokum

Uçurum başında yalnız yolcuyum

Getir sevgilimi döneyim geri

Yolcu şiirine bakıldığında ölüm teması ölüme giden yolcu metaforu ile şiirde yer bulmuştur. Yolcu artık bir yol ayrımındadır. Sevgiliye kavuşma hayali, yolcunun hayata tutunmasını sağlayan tek kaynaktır. Gerçeklikten kopuş sevgiliye kavuşamama sorunsalının devam etmesi durumunda gerçekleşecektir. Şiirin genelinde şair bir sevgili arayışını okura sunmaktadır.

3.3 Yolculuk Şiirleri

Çalışmamızın bu kısmında yolculuk temalı şiirler incelenecektir.

3.3.1. Abdurrahim Karakoç – Yolculuk

⁴⁴ Yusuf Alper, Yeryüzüne Vuran Telaş (İstanbul: Era Yayınları, 1995), 54.

Abdurrahim Karakoç, şiirimizin son yarım asrında iz bırakan, birçok şairi etkileyen, mısralarıyla okurlara hitap eden özgün halk şairlerinden biridir (Avcı, 2012). Tural, şair için: “Karakoç, 40 yıllık hiciv şiirini temsil edenlerin başında gelmektedir” ifadesini kullanmaktadır (Tural, 1982).

Şiire olan ilgisi küçük yaşlarda başlayan şair ilk yazdığı şiirleri çığlık dönemi olarak nitelendirmiş ve onları yakmıştır. Dedesinden kaynaklı Türk halk şiirinin etkisinde kalmış ve gönlüne şiir ateşi bu şekilde düşmüştür. Zengin kültürel donanımı olan ailede klasik edebi döneme ait şairlerin divanları da Karakoç’un yol gösterici eserleri olmuştur.

İlk yayınladığı şiirler, mektup formunda birbirini tamamlayan 22 şiirden müteşekkildir. Uzun yıllar köyde yaşaması köy hayatına ve köylüye dair iyi gözlemler yapmasını beslemiştir. Bu durum Anadolu gerçeğini şiirlerinde birebir aktarmasına yol açmıştır.

Siyasi hicivleri, sosyal düzene karşı geliştirdiği yergi dili mısralarında toplumsal meselelere kayıtsız kalamadığını göstermektedir. Söyleyişindeki samimiyet mısralarda okurun kendinden bir şeyler bulmasını sağlamaktadır. Sözcükler adeta doğaçlar gibi dilinden dökülmektedir. Dili yalın, sade ve berraktır. Halk şairlerinin etkisindedir ve şiirlerinde lirik söyleyişler duyulmaktadır.

Edebiyatımızın ve şiirimizin temeli dile dayanmaktadır. Şairler sözcüklerle mısralara estetik kazandıran dil işçileridir. Karakoç, Türkçemizin bayraktarlarından. Yalın, akıcı ve sade diliyle kaleme aldığı mısralar okuyucunun hafızasında kazanmaktadır (Avcı,2012). Şiirin gelenekten beslenmesi gerektiğini düşünen şair, evrensel şiir formunu da es geçmemektedir. Şiirin milli temalardan beslenerek evrensele ulaşabileceği fikrindedir.

YOLCULUK⁴⁵

Aylar tepe, yıllar dağ zincirleri
Zirveler aşarsın haberin olmaz.
Dur-durak bilmeden doğuştan beri
Mezara koşarsın haberin olmaz.

Emanete 'benim' diye bakarsın
Boş kalınca suya kazık çakarsın
Sırat köprüsünde yatar kalkarsın
Ateşe düşersin haberin olmaz.

⁴⁵ Abdurrahim Karakoç, Kadim Yayınları, İstanbul, 2018)

Salıncak kurarsın mor bulutlara
Körpe tay bağlarsın kör umutlara
Muhkemdir kulluğun canlı putlara
Kıblesiz yaşarsın haberin olmaz.

Yokluğa mı, sonsuza mı yolcusun
Yollar tehlikeli, Allah korusun
Koca kâinatta bir damla su' sun
Kaynarsın, taşarsın haberin olmaz.

Şair kaleme aldığı bu şiirde dünya yolculuğunu dile getirmektedir. Yolculuk her ne kadar maddi anlamda düşünülse de bir o kadar manevi bir izlek olarak da şairlerin dizelerinde karşımıza çıkabilmektedir.

Karakoç, bu şiirinde insanın ikilemini konu edinmiştir. Bu öyle bir ikiliktir ki insanın kendi rotasını ne şekilde belirleyeceği şairin mısralarında sorgulanmaktadır. Yokluğa mı, sonsuza mı yolcusun kalıbı insanın dünya hayatındaki tercihlerini gözden geçirmesi gerektiğinin ifadeleridir.

Şairin dini duyguları ağır basan bu şiirde, hayatın gelip geçiciliği, insanın acizliği ve öte dünya algısı yolculuk metaforu ekseninde okura aktarılmaktadır.

3.3.2. Ahmet Ada – Yolculuk

Şiirlerinde söyleyiş olarak toplum tarafından anlaşılacak ister. Biçimden ziyade içerik şair için daha önemlidir. Halk şiirine ait geleneksel izler ve taşra insanları şiirlerinin ana unsurlarını oluşturmaktadır. İmgelerden genel itibarıyla kaçınmaktadır.

Şiirde olgunlaştığı dönemlerde çok seslilik ön plandadır. Şiirin biçim yönüne de önem vermeye başlamaktadır. Şiirlerine felsefi düşünce derinliği katmaktadır. Şiirin kayda değer şekilde dil ve fikir işçiliği olduğunu vurgulamaktadır.

Ahmet Ada, şiiri "dünyada olmak" sorunsalı içinden yaşayan bir şairdir. Hüzün, zaman, acı, doğa, ölüm gibi temalar onun şiirinde yer verdiği unsurlar arasındadır.

YOLCULUK⁴⁶

⁴⁶ Ahmet Ada, Gökyüzünün Fıskiyesi (Mersin: Işık Şiir Dizisi, 2003), 232.

gittin mi, bir sonraki yolculuk
sonbahara, geldin mi bir tenhalığı
sızdıran ağaçlara, şimdi orda
dur, yapraklarını döküyor hepsi

ne yapsak yapraklarını döküyor
gittikçe yaklaşıyor son yolculuğa
bir vakit mi tükeniyor, bıraktığın
gibi kalmıyor, yolculuk günbatımına

şimdi ne yapsak nasıl durdursak
geçen zamanı, havalar da soğuyor,
hüzünlü bir solgunluğa akıyor
ölümle anlatılan bir yolculuk

gittin mi, uzaklar çağırıyor
ve sedir ağaçlı dağ etekleri
geldin mi, sayılmıyor yolculuk
çünkü yiten zaman ve göç günleri

ne demiştim, yolculuk yaşamak
eğilimi, gittin mi kuşlarla konuşur
dağlar, geldin mi yaz başlıyor
bir yaprağın bir yaprağa söylediği

Ahmet Ada bu şiirinde sürekli devinim halinde devam edegelen bir zamanın parçalarını yolculuk metaforu üzerinden işlemektedir. Nasıl ki yolculukta sürekli bir akış vardır aynı o şekilde de şiirin mısraları birbirini takip eden bir zincirleme ile devam edegelmektedir. Yaşam başı ve sonu olan bir serüvendir. Yolculukta bir şekilde başlayacak ve sonunda nihayete erecektir.

3.3.3. Ahmet Muhip Dıranas- Bir Tren Yolculuğu

Genç yaşlarında eserlerini yayınlama fırsatı bulan bir şairdir. Cumhuriyet yıllarının Türk şiirindeki saf şiir anlayışının temsilcisi konumundadır. Romantik ve sembolik bir anlayışla şiirlerini kurgulamaktadır. Şiirlerini hece ölçüsü ile kaleme almaktadır. Estetik güzelliklerin ve doğanın tutkunu olan Dıranas, “mümbit iç aleminde sonsuz aşkı ve doğa inceliklerini doyumsuzca” işlemektedir. (Halıcı, 1991)

Tanpınar ve Baudelaire’den etkilenmiştir. Klasik şiir, batı şiiri, halk şiiri beslendiği kaynaklardır. Şiirinin arka planında çocukluktan beri hafızasında yer eden her türlü yaşantı yer almaktadır. Halktan kopuk değildir, halka dair imgelemelere şiirinde yer açmaktadır. Kendisi, şiire sözcüklerle yeni bir boyut oluşturma gayreti olarak bakmaktadır.

Şiirlerini oluştururken dilin imkanlarını, imgeleri, sözcük dağarcığını geniş tutmayı, seçici olmayı olabildiğince titizlikle belirlemektedir. İşçiliği önemsemektedir fakat söyleyişin kolay olmasına da dikkat etmektedir. Uyak ve hece veznine bağlıdır.

Dıranas şiirlerinde genellikle ayrılık, hüznün, ölüm gibi konulara yer vermiş bir şairdir. Şairin mısralarında genellikle yalnızlaşma ve üzüntü duyguları hâkim olsa da doğa sevgisi de dizelerinde yer bulmaktadır (Çelik, 2010). Çalışmamızda Bir Tren Yolculuğu şiiri ele alınmıştır.

BİR TREN YOLCULUĞU⁴⁷

Bir tutamlık ışık kaldı akşama,
Derken bir yarasa asıldı cama;

Dizildiler usanç, haset, korku, kin;
Mezarda iskelet bile tedirgin.

Bir uçurum gibi göçen düşünce;
Dönmeye başladı çarklar: işkence.

Alçalan tavana asılmış saçlar...
Kollarını sallıyordu ağaçlar.

Bir yangın; yerde, gökte, anılarda
Susmuş: hepsi bir kasırgadan arta.

⁴⁷ Ahmet Muhip Dıranas, Şiirler (İstanbul: YKY, 2005), 139-140.

Bir cam mı kırıldı, bu ne şangırtı?
Yok, kafatasımın çatlamasıydı.

Yeşil ışıktan bir damla beynimde
Koşuyordu sağa sola beynimde

Ama şairane, mahzun bir yılan
Aya dalmış öyle... Bir dal ucundan

Ya bu yüzler ne yüzler; maske gibi
Yüzler; güzeli, çirkini, garibi;

Kin duyulmuş bir gün, sevilmiş bir gün
Dudaklar, nefretle, aşkla öptüğün...

Sesleniyorlardı bana muttasıl:
"Bacaklarım nasıl? Gözlerim nasıl?"

Tuh! Bu ne mahşerdir ne iğrenç! Derken
Geldi geldi geldi, geçti bir tren.

"Ahmet Muhip Dıranas, çağının bütün felsefe ve sanat akımlarına aşına bir şairdir. Onun şiirinde romantizm ve sembolizmden gelen unsurlar, egzistansiyalizmin karamsar tavrı ve sürrealizmi anımsatan bir ifade görülmektedir" (Ercilasun, 1990, s. 14)

Bir Tren Yolculuğu şiirinde, yolculuğa dair gözlemlerini çevresindeki ayrıntılarıyla birlikte farklı bir tarzda betimler. Çevreden aldığı ilhama ruh dünyasında değişik biçimler vererek mısralara yansıtılmaktadır.

3.3.5. Ayten Mutlu- Bir Yolculuk Öyküsü

Dünya edebiyatından yaptığı çevirilerin yanı sıra şairliği ile de bilinmektedir. Doğa, aşk, zaman ve sosyal çevre Ayten Mutlu'nun şiirlerinin konusunu oluşturmaktadır. Şair bu temalar ışığında hayata bakışını yansıtırken şiirlerinde özgün ve yalın bir ses yakalar. Mutlu'nun mısralarında üzüntü, yalnızlaşma ve insanoğlunun zamana karşı acziyeti vurgulanmaktadır (Koşar, 2019).

“Şiirlerinde insanın zaman karşısındaki acizliğini, tabiatın adilliğini, aşkın adaletsizliğini vurgulayan Ayten Mutlu içinde yaşadığı toplumun şarkısını duru bir dille okura duyurmaktadır” (Koşar, 2019).

BİR YOLCULUK ÖYKÜSÜ⁴⁸

14.45

garajdayım

onbeş dakika geçti hareket saatini otobüs

kafesteki kuşların kanadındayım

15.10

yol boyunca kilometre levhası

ne kadar da uzunmuş

Ankara'yla İstanbul arası

Yüreğimde

Güz sonrası bir göçmen kuş telaşı

16.20

sen olmasan

kırılırdı aynası gönül gözümün

17.30

Gerede'de bir dere

söğütlerin gölgesinde

seninle akıp duran

ta içime içime

17.45

Bolu'ya seksen var

İstanbul'a upuzun yıllar

⁴⁸ Ayten Mutlu, Kül İzi (İstanbul: e Yayınları, 1993), 65-72.

17.55

akşam çöküyor ve ağaçlar
eşkiyalar gibi iniyor yola
benim yüreğimdeyse
emniyeti açık kalmış
bu sevda

18.10

uykuya varan dağlar
yoğun sise gömüldü
buğusunda sadece yüzünün görüldüğü

18.20

ilk mola
varınca sana yayla çorbası pişireceğim
nanesi bol, sarımsağı kıvamında

18.35

saatlerdir direndiğim sigarayı yakıyorum
duman doğru İstanbul'a

18.50

korkum

seni daha da özlemekten
birgün
gel, diyemeyecek kadar
çok sevmekten

19.00

"İstanbul'dan ayva gelir, nar gelir

Döndüm baktım sevdiğim yâr gelir"
bu türküler bu yollara dar gelir canım
sensizliğim türkülere zor gelir

19.15

bir yanı uçurum
bir yanı göğe yürüyen çamlar
ortası durup durup gülümsemelerim
içim kanatlanırken Köroğlu'nun sesinde
bir kar eksik bir de sen
kırattın terkisinde

20.35

Düzce'ye on var ve saatler
yükü ağır kamyonların lastiklerinde hâlâ
ay bile çırpınıyor
göğsümün çılgın kanatlarında

20.40

ne çok yazı

uzun yol kamyonlarının paçalarında
"Mühür gözlüm"
"Beni unutma"
"Seninim yaşadıkça"... naylon yazılar bile yüreğimden bakıyor
bu تنها ay altında

20.55

ramak kala Adapazarı'na
"Çakır Dinlenme Tesisleri"
çakır gözlü ihtiyarın tezgâha gizlediği
bir toprak çanakla iki de küllük aldım

günüşığı söylemiş beğendiğim renkleri
yeniyetme gözleriyle usulca
sana selam söyledi

21.40

kırmızı soğan, balkabağı
ve en sarıları patateslerin
beklemede yolların mahzun
ve çığırtkan sergilerinde
rıhtımdaki meyhanede o senin beğendiğın
turuncu kavun suretinde ay
dağıtmış saçlarını
Adapazarı'nın durgun göğüne

22.10

İzmit'e on yedi kala
birbirinden uzaklaşmış evlerin
ışksız akşamında
yorgun bir kasaba "Uzun tarla"
senin suretinde
bu kadar kavak
ben göreyim diye mi, sıralandı yollara?

22.20

deniz
köpüklere belenmiş
koşarken kurşun yemiş al yeleli bir tayın
solgun mor bakışıyla
uzanmış da yatıyor İzmit'in kollarında
benimse yüreğimde o çılgın kısrak
doludizgin İstanbul'a koşmada

22.45

ne kadar var İstanbul'a ne kadar
söyleyin karanlıklar
çabuk olun telgraf direkleri
yakınlaşın ışıklar

23.00

Hey Gebze, Kartal, Erenköy
hey Üsküdar, Kanlıca
hey camiler, vapurlar, iskeleler
hey trenler, köprüler
hey sokaklar, hey evler
sokulun şimdi yüreğime usulca
kokusu sinmiş sevdiceğimin
bu gece uykumuza

Ayten Mutlu, “Şiirimizin, bireye ait ruhun şarkısı olduğunu düşünmekteyim. Şiir sosyal olgulardan etkilenip toplumu da etkilemektedir” der (Dünder, 2013). Ayten Mutlu bu şiirinde adeta bir günlük tutarcasına Ankara’dan İstanbul’a yaptığı yolculuktaki gözlemlerini kaleme almıştır. İstanbul özlemi ile yanıp tutuşan şair geçtiği şehirlerdeki durumları an be an okura aktarmaktadır.

3.3.8. Cahit Külebi- Yolculuk

Külebi, halk şairlerinden etkilenmiştir. Şiirlerinde toplumsal duyarlılık göze çarpmaktadır. Şiirin açık, yalın ve net olması gerektiğini vurgular. Şiirlerinde uyak, ölçü ve ahenge önem vermektedir. Söyleyişin rahat olması gerektiğini düşünür.

Halkın konuştuğu dili öne çıkaran şiirlerinde lirik bir eda dikkat çekmektedir. Şiir yazmaya küçük yaşlardan itibaren başlayan Cahit Külebi, şiirlerinde öğrencilikte yaptığı yolculuklardan arta kalan duygulara da yer vermektedir.

Cahit Külebi’nin umut barındıran şiirlerinden olan Yolculuk’ta şairin geleceğe yönelik ümitlerini ifade etmektedir. Bu ümitler Külebi’nin bir diğer şiiri Uçak Yolculuğundaki gibi yine yolculuk ile ilişkilidir. Şair, Yolculuk’ta dertlerinden kurtulabilme ümidi taşımaktadır.

Dertlerinden kurtulabilmek amacıyla yolculuğu bir çözüm olarak görmektedir (Uğurlu, 2021).

YOLCULUK⁴⁹

Gideceksin buralardan gün gelecek,
Yavaş yavaş kaybolacak bindiğin tren,
Eriyen karlar gibi içinden
Bütün sıkıntıların akıp gidecek.

Bağdaş kuracaksın bir tahta sıranın üstüne
Yolculara, merhaba, diyerek
Ardın sıra kaçan kırları seyrederek
Coğrafya derslerini hatırlayacaksın yine
Adını bilmediğin nehirlerden geçerek.

Bir dikili ağacın bile yok yeryüzünde
Ama bir memleketin var sevilecek!
Eriyen karlar gibi içinden.
Bütün sıkıntıların akıp gidecek
Ağlamayacak kimse ardından, gülmeyecek!

Bu şiirde memleket yolculuğu dikkat çekmektedir. Tren ile yapılan bu yolculukta şair çevre gözlemlerine yer vermektedir. Şair için bu yolculuk bir kavuşma ile sonuçlanacaktır ve bu heyecanla yoldadır. Yolculuk nihayete erdiğinde bütün sıkıntılarının da karlar gibi eriyip gideceğini düşlemektedir. Şairin iç dünyasına yönelik ümitlerinde “yolculuk” imgesi öne çıkmaktadır. Şair, ümit metaforuna yer verdiği dizelerde esaretten ve dertlerinden sıyrılma ümidini taşımaktadır ve bu ümidin realiteye dönmesini yolculuk metaforu üzerinden bulmaktadır (Uğurlu, 2021).

3.3.6. Cahit Sıtkı Tarancı- Tren

⁴⁹ Cahit Külebi, Bütün Şiirleri (İstanbul: Adam Yayınları, 1985), 103.

Eğitim amacı ile memleketinden ayrılıp henüz küçük yaşlarda İstanbul'a yatılı okulda okumaya gelen şair, yabancılaştığı çevresine karşın çözümü edebiyata kaçmakta bulmuştur. şiire ilgisi bu şekilde başlamıştır. Ruhi çıkmazlarını şiir mısralarında dindirmeyi tercih etmiştir.

İlk okumalarını Tevfik Fikret ve Namık Kemal gibi şairlerden yapan şair Fransızca eğitimi sırasında Batı şiirinden de okumalar da yapmıştır. Böylelikle gelenek ve evrensel kaynaklardan beslenmeye başlamıştır.

Eğitim hayatında her daim yaşadığı bu dışlanmışlık hissi şiirlerinde karamsar bir ton yakalamasına kapı aralamıştır. şiir hayatında hep ilk sırada yer almış ve şiir için pek çok şeyi ertelemiş ya da eğer tercih etmek durumunda kalmış ise şiir tercih sebebi olmuştur. Cahit Sıtkı Tarancı'ya göre şairler, her mısranın gerektirdiği ahengi, ölçüyü ve şekli keşfedebilen kişidir ve şiirin üzerine tam oturacak şekli verebilmelidir. Aksi durumda her şiiri hazır kalıplar içinde düşünmek şiirin karakterini âdeta hiçe saymak anlamına gelmektedir (Tarancı, 2007).

Küçükken dinlediği masallar ve halk hikayeleri şiirlerindeki sadeliğin ve pürüzsüzlüğün ana nedenidir. Serbest ölçü ile yazdığı şiirlerinde sadeliğe eşlik eden bir lirizm hakimdir. Tarancı, için şiirde mükemmelliği arayan bir şairdir denilebilir. Cahit Sıtkı Tarancı, şairin "bir tren yolunun dar ve muayyen güzergâhından bir vapur yolunun imkânlar hazinesi enginliğine kavuşmalarını" arzu etmektedir (Tarancı, 2007).

TREN⁵⁰

Nereye bu gece vakti?
Güzel tren, garip tren?
Düdüğün pek acı geldi,
Hatıra neler getiren.
Çok mudur mendil sallamam;
Her yolcu az çok aşınam,
Haydi, yolun açık olsun;
Geçtiğin köprüler sağlam,
Tüneller aydınlık olsun.

Tren, yolculuk motifinin vazgeçilmez ögelerinden biridir. Başlı başına bir seyahat hasretini için de barındıran bu sözcük pek çok şairin mısralarında özlemi, kavuşmayı kimi zaman da arayışı, kaçışı ve tüm bu kavramların ötesinde yolculuğu çağrıştırmaktadır.

⁵⁰ Cahit Sıtkı Tarancı, Otuz Beş Yaş, Can Yayınları, İstanbul, 2022)

Tarancı, yaşadığı şehirler ve yıllar içerisinde tren istasyonlarına pek yabancı değildir. Kâh memleketi Diyarbakır'dan İstanbul'a eğitim için yaptığı seyahatler kâh Fransa yaşamı esnasında yaptığı tren yolculukları yaşamında iz bırakarak mısralarına yansımaktadır.

Şair bir gece vakti yaşadığını bildiğimiz bir tren yolculuğuna dair gözlemler aktarırken, çalan düdükle birlikte hatırına üşüşen anılarda dem vurmaktadır. Kendisinin de sık yaptığı bu yolculukları gözünde canlandırırken, iyi temennileri ile şiirini sonlandırmaktadır.

3.3.7. Can Yücel- İyi Yolculuklar

Can Yücel, 1950'den sonraki çağdaş şiirimizin en mühim ve şüphesiz çok tartışılan kalemlerindendir (Kuluşaklı, 2017). Şiire yönelmesinde aile çevresinin büyük etkisi olmuştur. Kelime dağarcığı olarak evinde konuşulan duru Türkçe 'den daha çocuklukta beslenmeye başlamıştır. Çeviri şiirleri kendi şiir anlayışının pekişmesinde etkin rol oynadı.

Garip şiir anlayışından şekil bakımından etkilenmiştir. Şiirlerinin içeriği Garip'ten farklı bir çizgidedir. Muhalif çizgisi daima şiirlerine yansımıştır. Bu bakımdan Nazım Hikmet şairin yol göstericilerinden biridir.

Şairin hayatı ve şiiri arasında kuvvetli bir ilişki olduğu gerçektir (Kuluşaklı, 2017). Şiiri kendini ifade etmenin en güzel yöntemi olarak görmektedir. Şiir akıcı ve pratiktir. Şiir hızlı gelişen bir edebi tür olmakla birlikte bu durumu yadırgamamak gerektiğini, değişime ayak uydurmak lazım geldiğini daima vurgulamaktadır.

İronik ifadeler şiirinin vazgeçilmezidir. Anlatım gücünü genişletebilmek adına dilin tüm imkanlarını kullanır. Politik görüşlerini sivri bir dille üslubuna yansıtmıştır. Şiirinde doğal ifadeleri kovalamaktadır. Rahat ve samimi bir tarzı vardır.

Pek çok şairin mısralarında, şairin kendi yaşamından izler bulunmaktadır. Bu bazen yaşadığı semt, bazen başından geçen bir ilişki ya da hastalık olup mısralarda yer edinmektedir. Can Yücel, İyi Yolculuklar şiirini şu şekilde dile getirmiştir.

İYİ YOLCULUKLAR⁵¹

Sürsüz bir kurt gibi dolaşıyormuş

Lakin sarhoş

Hırlayacağına gelip geçene gülüyormuş

Çocukları okşuyor, çocuklar kaçıyormuş

⁵¹ Can Yücel, Gece Vardiyası Albümü (İstanbul: Korsu Yayın, 1991), 48.

Elinde bir kafes, içi boş
Bir söylenceye göre Kuzguncuk'tan
Bir pazartesi ikindiyin
Işıktan bir faytonla

Gideceği yere gidiyormuş
Sallana-sallana tıpış-tıpış...
Kucağında bir telefon rehberi, ninni okuyormuş
Yüzkırkbeşaltmışiki altmış...
Üstelik numara yanlış...

Can Yücel için Kuzguncuk şiirlerinin ilhamına kapı aralayan bir muhittir. Şair bu semtten hareketle gündelik hayatının içerisindeki ufak tefek koşuşturmacasından arta kalan terennümlerini mısralarına aktarmaktadır. Şairlerin kaleminde gündelik seyahatleri de şiirlerinde yer bulmakta ve yolculuk motifi ile bezenmektedir.

3.3.8. Ceyhun Atuf Kansu- Yolculuk

Kansu'nun edebi kimliği ile yapıtlarını dikkate aldığımızda ve irdelediğimizde, şairin çevreyi yansıtmakta şiiri bir vasıta gibi kullanabildiği gözlenmektedir. Sosyal çevre ile ilgili çeşitli konulara, hastalıktan sağlığa, politikadan eğitime, toplumun yaşam standartlarından günlük hayatına, insanoğlunu ilgilendiren her tür olaya şiirlerinde yer vermektedir (Işık, 2019).

Temel eğitimden yükseköğretime değin mektebe isteksizce gittiğini hatıralarında anlatmaktadır, fakat daima başarılı bir talebe olmuştur (Kansu, 1973). Şair, ilkokuldayken feci bir şekilde hastalanmakta, kemik veremi olmaktadır. Uzun bir süre hasta yatağından kalkamamaktadır. Bu sıkıntılı günleri hasta yatağından bol bol kitap okuyarak geçirmektedir. (İlgaz, 1976). İlk şiirleri okul dergisinde yayınlanmıştır. İlk şiir kitabı üniversite yıllarında basılmıştır. Her ne kadar ilk şiirleri hece ölçüsü ile kaleme alınmış olsa da sonraki süreçte serbest ölçüye geçmiştir.

Bir edebi çevreye dahil olmaksızın kendine has bir şiir anlayışı kurmaya çalışmıştır. Çağdaşlarından farklı olarak Osmanlı öncesi Anadolu ile ilgilenmiştir.

Garip akımı ve toplumcu gerçekçilerin edebi ortamı yönlendirdiği bir iklimde Ceyhun Atuf Kansu, kendine özgü bir tarzda şiirler kaleme almaktadır.

YOLCULUK⁵²

Karlı bir şahikaya doğru çıkıyor yolum,
İster misin sevgilim el ele yürüyelim,
Her renkten çiçeklerle dolu bak iki kolum,
Yarısını sen taşı, çiçekleri bölelim.

Ekin tarlalarında gelinciklere selam,
Kâinat büyük bir ev, dünya ışıklı odam,
Her an başka bir renkte görünen büyülü dam,
Yaşayan kızılıklar pencerede, her akşam.

Hülyalarımla dolu bir testidir masallar,
Döküldükçe altın bir su gibi akar yollar,
Ve ıslak bir mendille gözlerimi bağlarlar,
Duyuyor musun? Dağlar beni çağırıyorlar.

Yolculuk şiiri gitmek arzusu uyandıran bir şiirdir. Şiirinde tabiattan öğelere sıkça yer veren şair bu şiirinde de doğaya doğru bir kaçış özlemi yaşamaktadır. Şiirin bütünü itibariyle hayal ettiği bir ortamda bulunma iştihakı dizelerin sıcaklığında kendine yer bulmuştur. Şair, bu yolculuğa tek başına çıkmaktan ziyade bir yoldaş prototipinde sevgili arayışındadır.

3.3.9. Enis Batur- Bir Yolculuk Sabahı

Erken yaşlarda süreli yayınlarda şiirleri okurla buluşmuştur. Üretken bir edebiyatçıdır. Batı edebiyatından oldukça etkilenmiştir. Bu yönüyle edebiyat çevrelerince kendi geleneğine yabancılaşmakla itham edilmiştir. Anadilinin aksine yabancı dillerin hâkim olduğu eğitim kurumlarında eğitim görmesi, edebi ikliminin eksen değiştirmesine sebep olmaktadır (Batur, 2016).

Eserlerini düşünsel bir bilgi birikiminin ardında kaleme aldığı görülmektedir. Aslında hem şarkın hem garbın kültürel atmosferini yansıtmaktadır. Şiirlerinde bunu gözlemlemek mümkündür.

⁵² Ceyhun Atuf Kansu, Tüm Şiirleri-1 (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1978), 22.

Enis Batur şiir poetikası gereği gelenek ile moderniteyi mezcedebilmiştir. Şairin şiir dünyası çok boyutlu bir düzlem içerisinde doğu batı sentezini içermektedir. Enis Batur'a göre birine yakın hissetmek öteki şairleri okumak için engel olmamalıdır. Sami Baydar'a yakınlaşmak için Edip Cansever'den, Nefi'den, Yahya Kemal'den ayrılmak gerekmemektedir" (Batur, 2014)

BİR YOLCULUK SABAHI⁵³

Gün ağarırken iyice yavaşladı tren ve durdu. Kuzeyden bulutlar geliyordu. O denize ramak ara istasyonda inip gerisin geri yürümek istedim bir an. Genç bir kadınla birbirimizi kaybedeli birkaç saat olmuştu. Yıllar sonra karşılaştık: Gözlerinin dibinden o unutulmuş bulutlar geçti sandım.

Bir Yolculuk Sabahı şiirinde, düz yazıya benzer bir tarz hâkim olmakla birlikte içerdiği lirik üslup şiirinin etkisini göstermektedir. Tren ve yolculuk teması birçok şairin mısralarını şekillendirmiştir. Bu şiirde de görüldüğü üzere bir tren seyahati esnasında yaşadıklarını dizelerinde terennüm ettirmiştir.

3.3.10. Erol Çankaya-Yolculuk Var

Önce ev sonra okul yıllarında şiirle ilk teması vuku bulmuştur. Başlarda Attila İlhan şiirlerinden etkilenmekle birlikte sonra şiirde kendi sesini bulmaktadır. Şiirlerinde imgelere oldukça müracaat etmektedir. İmgelerin şiirin ifade gücünü artırdığını düşünmektedir.

Yolculuk Var şiiri de bu temanın hüküm sürdüğü şiirlerden biridir.

YOLCULUK VAR⁵⁴

Karayel musonlar gururlu mistral
Durdum, yöreme çağırıyorum hepinizi
Bırakın yelkenlerini kibirli teknelerin
Değmez aşkları bir vuruşta ayırın
Yolumuz Balkanlar üzerinden soğuk Avrupa
Dolun damarlarıma, yolculuk var.

Ay girdi buluta, birdenbire kurtuldum
Birdenbire, o kınım toprağımdan

⁵³ Enis Batur, Darb ve Mesel, Arka Şiirler (İstanbul: Altıkırkbeş, 1995), 10.

⁵⁴ Erol Çankaya, Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (İstanbul: Papirüs Yayınları), 400.

Üzerimi başka bir gökyüzü aldı
Kantaşları çoktan basılmış uykusuz gözlerime
Kaç zamandır hazırdım, yolculuk var.

Şimdi kalsın uyanmak terli yastıklara
Kalsın takılıp gitmek bir bulut kanadına
Göz olunca gözlerimize dolan mevsim
El değmedik aşklar, buralarda kalsın

Kış bir terk etsin Doğu köylerini
En gerekli olan ne, onlar
Tutku ve şiddet, kayıtsız kalmama gücü
Anılara bile gerek yok şimdilik
Acelem var acelem var, gidiyorum.
Önümde azıt kan bir güneş sağanağı
Karşı durulmaz çekimi uzak ufukların
Ardımda otuz iki şanlı yıl
Ey size söylüyorum büyük geceler
Ey sana, dinmeyen patırtısı şehrin
Ey aydınlık yüzleri kardeşlerimin
Ey parke taşları gençliğimin
Dinleyin, buluta girdi ay!

Şimdi akmaya başladı altımda toprak
Artık bir başka gökyüzü soluğumda
Karayel musonlar gururlu mistral
En sert, en zorlu olanlarımız gelsin
Dövülmüş bir çelik olarak yerleşin hızıma
Ay buluttan çıkmadan çıkmadan çıkmadan
Yolculuk var.

Erol ankaya bu Şiirinde maddi bir yolculuğa çıkmaktadır. Mısralarında ifade ettiği üzere bir Avrupa seyahatine çıkmaktadır. Geride yurdunda yaşadığı yılları bırakarak başka bir mekâna geçmektedir. Bunun için telaŐlıdır.

3.3.11. Haydar Ergülen – Yarın Gece

Ergülen 'in Şiir kimliğinin oluşmasında ailesi ve çevresi etkindir. Dedesinden dinlediği deyiŐler ve halk Şiirine ait sözler Şiir dilinin oluşmasında önemli bir faktördür. Öte yandan anne ve babasının tutumu Şairin mizacını olumlu yönde etkilemiŐ ve Şiirinde oluşturduğu lirik ve rindane tavrına yansımıştır.

Çocukluğunda oluşturduğu bu Şiir iklimi sayesinde dini-tasavvufi halk Şiirini ve klasik Şiiri Ğrenmesinin yolunu açmıştır. Karacaoğlan'dan Nedim'e, Tanpınar'dan Necip Fazıl'a kadar geniş bir çerçevede yaptığı Şiir okumaları kendi Şiir eksenini tayin etmektedir. Birçok Şiir kitabı ile 1980'den sonraki Şiirimizin mühim Şairlerinden olana Ergülen, gelenek ile kurduğu ilişki bağlamında edebi çevrelerce ön plana çıkan Şairlerden biridir. Poetik anlayışı doğrultusunda geçmiş ve gelecek ayrımı yapmayan Şair, kadim kökleri olana Őiirimizi bütün olarak ele almaktadır (Canatac ve Ttak, 2019).

Ergülen Şiirin yanı sıra düz yazı alanında da eser vermesine karşın Şiir dili bu yazılarında da baskın gelmektedir. Yaşam, lm, yolculuk ve yol Şiirlerinde yer verdiği başlıca temalardandır. Geleneğin çerçevesinde yeni bir Şiir dili yakalama eğilimindedir. Şiirinde iŐçilik isteyen bir kurguya sahiptir. Dilin olanaklarını geniŐleterek mısralarında yaptığı söz oyunları ile anlatımını ilgi çekici hale getirmektedir.

YARIN GECE⁵⁵

Yarın gece gideceğim bu kentten
Bir ırmağa yolcuyum sular çekiyor beni
Yreğimden başka taşıyacak ykm yok
Sayılmazsa göğsümden düşen kuş lleri

Sözüm yok işte yüzüm işte akşam
Sesimde anıların sessizliği

İçimde acıyla yürüyorum yolları

⁵⁵ Haydar Ergülen, Nar, Kırmızı Kedi Yayınları, İstanbul, 2020)

Çoktandır yolumu ayırdığım bu kentten
Yorulsam da bir daha binmem o trenlere
Kimse karşılamasın istasyonlarda beni

Kuşsuz bir kent gizli uzayan saçlarımda
Aşktan ve anılardan bir avuç külüm şimdi
Ardımda usulca akan küçücük sular
Bir onlar uğurluyor varacağım ırmağa

Sözüm yok işte yüzüm işte akşam
Sesimde anıların sessizliği

Sonunda bir soru gibi kaldım yine kendimle
Kentın kırık aynasında eksildikçe düşlerim
Söyle benim ömrüm bu kente uğradı mı
Sahi ben hiç ömrümü kendime yaşadım mı

Bu şiirinde türkü türünün yapısal niteliklerine aykırı davranmayan Haydar Ergülen, şiirde bentlere kavuştaklara yer vermektedir (Canatac ve Tütak, 2019). Şiire kararlılıkla başlamaktadır. Şair, gitmeyi, ayrılmayı, yolculuğu kafasına koymuştur, zamanını belirlemiştir. Şairin yüreğindekiilerden başka ne taşıyacak yükü ne de anıların sessizliğinden başka söyleyecek sözü kalmıştır.

Şiir gece formunda akmaktadır. Zihni ayrılığını maddi olarak gerçekleştirmek üzere aldığı kararı lirik bir atmosferde irdelemektedir. Belli ki her şeye kırgındır ve bu sebepten artık yolculuk vaktini beklemektedir.

3.3.12. Hidayet Karakuş- Gece Yolculukları

Hidayet Karakuş, çiftçilik ile uğraşmakta olan geniş bir ailenin fakirliğinde büyümesine karşın neşeli bir ilk çocukluk dönemi geçirmiştir. Kitap okumayı oldukça seven şair, sürekli kitabın ehemmiyetine dikkat çekmektedir. Kitabı büyük bir keşif olarak görmektedir ve insanların kitaplara olan ilgisi şairi çok mutlu etmektedir (Kaplan, 2013).

Karakuş, Cahit Külebi'nin etkisiyle genç yaşlarda şiire başlamıştır. İlk şiirlerini dergi ve gazetelerde yayınlamıştır. Eserleriyle toplumsal hayata ayna tutmaya çalışmaktadır.

Hidayet Karakuş şiirlerinde sevgiyi, acıyı, hüznü, yaşama dair her şeyi sade bir duyarlıkla, biçimsel imgelerle dile getiren şairlerdendir.

GECE YOLCULUKLARI⁵⁶

nesneler fısıldaşır
göz kırparak
dağılır bir inci gerdanlık
odalar kendi içine kapanır

ne zaman biri güle güle dese
çocuklar dolular gibi
düşerler toprağa
bulutlar çatar yüreğini
yağmurlar insana
daha bir dokunur

sesler karıncalanır
yürek serilir yollara
bir kadın su serper
ayrılıklarından usanmış

düşünür yine de
gurbetler biter mi
ayrılıklar olmasa

Gece Yolculukları şiirinde şair, yolculuk temasını ayrılık duygusu ile bütünleştirmiştir. Gurbet duygusu, vedalar, ayrılıklar şaire ağır gelen hislerdir. Bu nedenle meydana gelen yolculuklar acaba bir gün biter mi? Diye arayış içerisindedir.

3.3.13. Hilmi Yavuz-Yolculuğun Yolculuğu

⁵⁶ Hidayet Karakuş, Hangi Leylasın Sen (İzmir: Dönemeç Yayınları, 1986), 31-32.

Şiire ilgisi babasının evde yaptığı okumalar ile başlamıştır. Annesi de şairin mistik yönünü kuvvetlendirmektedir. Babada akli bilimler annede his dünyası şairin küçük yaşta beslendiği kaynaklar olarak ön plana çıkmaktadır. Hilmi Yavuz, ortaokullu yıllarda okuduğu Batı Klasikleri etkisi ile, insanlığı hor gören kötülüklerin tamamına karşı tavır takınmaktadır (Karataş, 2013).

Küçüklüğünde sürekli şehir değiştirdiğinden yolculuk imgesinin şairde ayrı bir yeri vardır. Lise yıllarında edebi iklim çevresine adım atmaktadır. Bu yıllarda Behçet Necatigil'in tesiri altında şiirler kaleme almaktadır. Şiir Yavuz için kaçış yoludur. Şiirlerini geleneksel yapı üzerine inşa etmektedir.

Klasik şiir ile yeniyi sentezleyen bir anlayış içerisindedir. Yavuz, dün ile bugün arasında bir köprü vazifesindedir (Karataş, 2013). Anlam dünyasının derinliği şiirlerinin çabucak anlaşılmasını zorlaştırır. Felsefi kuramlar şiirlerinin kurgusunda belirleyici olmaktadır. İmgeler ve güçlü dil yapısı şiirlerinin tesir kuvvetini arttırmaktadır.

Tasavvufa ilgi duyduğu süreçte daha olgun ve dingin bir söz varlığına erişmektedir. Yine tasavvufun etkisiyle şiirlerinde lirik ögeler ön plana çıkmaya başlamaktadır.

Yolculuk temalı şiirleri genellikle iç dünyasının dışa yansımalarıdır. Yol, yolcu ve yolculuk kavramları şairler arasında belki de en çok Hilmi Yavuz'un şiirlerinde kapsamlı bir şekilde rastlanan temalardandır.

YOLCULUĞUN YOLCULUĞU⁵⁷

kendimi yollara adadım,
şiirlerimi de...

bir şiirimde,
yollar, yakut uzaklıklardır", demiştim;
yürüdüm dile gelmek-
le gelmemek arası bildiğim yerde..."
demiştim, bir başka şiirimde...

'giden ben değilim, yoldur...'
dizesi de benimdir;
'yollarsa her zaman biraz küskündür,

⁵⁷ Hilmi Yavuz, Yolculuk Şiirleri (İstanbul: Can Yayınları, 2001), 54-57.

yokuşlarda ve inişlerde..."
dizesi de...

ve başka dizeler:
ben hep yollar düşledim,
derin yollarda yürürken...'

yolların 'gül sesleri' olduğunu
ben söyledim;
onların beni 'yazın ta içine'
çağırdıklarını söyledim
sevgilime...
o zamanlar uzaktaydı ve ben ona,
'yüzünde yolların gülüşü'
var, demiştim; ben, tenime yürürüm'
diyene de bendim;
ve şairler de:

'yunus yana yana yürüdüydü,
Mevlana döne döne,
bense kana kana yürürüm'
demişim de... unuttum hepsini şimdi,
unuttum...

artık sadece yolculuklar var şiirlerde...

'Yolculuğun yolculuğu' şiiri, nasıl ki bireyin zihninde gerçekleştirdiği serüvenin hudutsuz olması gibi şiirin yolculuğunun da bir sonu olmadığını göstergesidir. Şair bu şiirinde daha önceki yolculuk temalı şiirlerine gönderme yapmaktadır. Yolculuğun yolculuğu başlığı da bu şekilde meydana gelmektedir. Hilmi Yavuz için yolculuk hemen her şiirinde yer verdiği tema olduğu için ayrı bir önem arz etmektedir.

3.3.14. İzzet Yasar-Yolculuk

Şair Ece Ayhan'dan etkilenmiştir. Dil oyunları çerçevesinde bir poetika geliştirmiştir. İzzet Yaşar şiirlerinde pozitivist bir realiteye karşı düşsel öğelerini ön plana çıkarmaktadır.

YOLCULUK⁵⁸

sustu denizin demirden gölgesi
kendimi gözlerine bıraktım
üç adım ötemden trenler kalkıyordu
geldi hüzün küçücük elleriyle
göğsümü tuttu üşüdüm

sonra yavaş yavaş yeşerdiğini hatırlıyorum
kirpiklerinden başlayarak
görülmedik iklimler açtı bedeninde
ben seni alıp alıp gittim
ağlamaklı bir rüzgâr ellerimizde üşüdü
durdu ve kanamalı bir gök

sonsuz bir flüt yağmuru dayadı ağzımıza

sen dedin gök yorgunu dalgakıranlar
ben dedim ey kolları damgalı Yahudi çocukları
(bunların külleri yanlış bir ormana gömülmüştür)
ben dedim kuzey rüzgârları insafsız fiyortlar
sen dedin ey gözleri mühürlü Kürt çocukları
(bunların saçlarında gül kokulu dönme dolaplar asılıdır)
böyle gittik işte
bir süre kirpikleriyle avunduk
sen ağzına çiy yağdırdın otobüsleri kendi rengine boyadın
birden bire nasıl oldu cılız rönesans çayırlarında
silâha durdu solgun mantarlar
gazeller aydınlandı beli bükük harflere yazılmış tarih

⁵⁸ İzzet Yaşar, Bütün Eserleri (İstanbul: Oğlak Yayınları, 1995), 20-21.

sarardı bir yerinden biz limanlara değil
çiçeği burnunda sokaklara akça pakça defterlere çıktık

Bir yolculuk izlenimlerinin paralelinde kurguladığı şiirinde sevgiliyle bir arayış içerisindedir. Tren, otobüs gibi vasitalardan yolculuk temasının objeleri yansımaktadır.

3.3.15. Mehmed Kemal- Yolculuk

Liseli yıllarında Ahmet Haşim'in etkisinde şiirler kaleme alarak edebiyat dünyasına giriş yapmıştır. Zaman içerisinde çeşitli edebi akımlardan etkilenmekle birlikte kendi şiir anlayışını oturtmuştur. Şairin ironik ve yalın bir dili vardır.

İnsanoğlu, bir işe emek katarak ya da başka bir değer oluşturarak tabiatı ve toplumu dönüştürebilmektedir. Birey bu dönüşümü nasıl sağlıyorsa, sözün anlamlarını ve çağrışımlarını da değiştirebilmektedir. Şiir de bu değişimi sağlayacak unsurların başında gelmektedir. Mehmed Kemal Yolculuk şiirinde mısralarını şöyle kaleme almıştır.

YOLCULUK⁵⁹

Bırak beni ben yoluma gideyim
Yolum aydınlık geniş dümdüz
Rüzgâr dağıtırken saçlarımı
Yeşil çimenler üstünde ferah adımlarla gideyim bırak

Ben insanları severim
Bilmem ayrılık gayrılık
Bilmem coğrafya iklim farkı
Renk dil din farkı
Yassı burnu kıvrıkcık saçları güzeldir bir siyahinin
Sapsarı rengi çekik gözleri örgülü uzun saçları ile bir

Çinli güzeldir
Yol yol kırmızı teniyle
Kızgınlığı hiddeti kiniyle

⁵⁹ Mehmed Kemal, Söz Gibi-Bütün Şiirleri (İstanbul: Karacan Yayınları, 1982), 10-11.

Indianlı ihtiyar çocuk
O büyük mabetlerini görmek için
Bir yolculuk etmek isterim
Sen yediği içtiği bana benzeyen
Tulu arzı benimkine eşit
Aynı mevsimde yaşayan aynı semayı gören
Teni benim tenim boyu benim boyum
Asyalım Avrupalım

Kanayan toprağı oya gibi işleyenler
Kömür çıkaranlar kumaş dokuyanlar buğday ekenler
Acıları sızıları ağarılan bir
Yani günün yirmi dört saatinde
Yani dört mevsim on iki ay
Dünyaya en güzel şeklini vermek için
Okuyup didinenler

Sizler büyük denizler üstünde yolculuk eden
Şu beyaz yelkenli geminin yolcuları
Kaptanı tayfası ateşçisi kömürcüsü
Sahilde uykulu gözlerle atılacak halatı bekleyen çımacılar
İlk sabah aydınlığında balığa çıkan
Issız tepelerde iki göz bir mavzer deliğiyle nöbet bekleyenler
Emir alan emir veren asteğmen general

Yani kahraman ordular
Yani askerler siviller vatanseverler
Yani karasabanın başında
İki öküzü bir karısı bir çocuğuyla
Güneşe sıtmaya nankör toprağa karşı
Tek derdi gaz tuz şeker olan
Yani başı çemberli tütün kırmaya giden kız

Yani evde koca bekleyen
Yani evlatlık ahretlik besleme hizmetçi
Yani yaşamının çilesini dolduranlar
Hepiniz mukaddessiniz

Bırak demir olmayan pabuçlarım
Demir olmayan asamla beni
Gün kavuşmadan yolumda gideyim

Sen kendi yolunda sultansın yolcum
Ben kendi yolumda sultan

Mehmed Kemal bu şiirinde, yolculuk teması etrafında evrensel bir söyleyişe kapı aralamaktadır. Yolculuk tüm iklimleri kucaklayan, her toplumun acılarına ve yaralarına ortak olan bağdaştırıcı bir zemin hazırlamaktadır. Şair ise gözlem gücü sayesinde bunu mısralarında dile getirebilmektedir.

3.3.16. Melih Cevdet Anday- Yolculuk

Anday, edebiyatımızın farklı türlerinde eser vermiş şairler arasındadır. Yazın hayatına şiir ile giren Melih Cevdet gezi, hatırat, deneme gibi türlerde de eseler meydana getirmiştir. Bu noktada Cumhuriyet'teki köşe yazıları, şairin poetikasının anlaşılmasında önemli bir referans teşkil etmektedir (Kırgın, 2020).

Orhan Veli ve Oktay Rıfat ile yakın arkadaşlıklar. Garip şiir anlayışı ekseninde şiirler kaleme almıştır. Şiirde yeni formları denemek, şiir bilgisini geliştirip dönüştürmek istemektedir. Şiirlerini genellikle mecmualarda yayınlar.

Şiirin insanın zevkine hitap etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Halkın şiirleri anlamasına yönelik bir anlayış içerisindedir. Farklı edebi türlerde eser vermesine karşın şairliği ile anılmak hoşuna gitmektedir. Şiiri bir zamansal bütünlük içinde değerlendirir ve her zaman geliştirilebilir bir edebi tür olarak ele alır.

Yolculuk teması beraberinde yoldaşlığa da kapı aralamaktadır. Melih Cevdet Anday, Yolculuk şiirini şu dizelerle kaleme almıştır.

YOLCULUK⁶⁰

İşte gene yollara düştüm
Hem yalnızım hem değilim.

Şair, şiirinde kısa, sade ve öz bir ifade tercih etmiştir. Çıkkılan yolculukta bazen yalnız bazen de bir yoldaş ile olduğunu mısralarda dile getirmektedir. Demek ki şair için seyahat kimi zaman yalnızlaşma kimi zaman ise sosyalleşme konforunu sağlayıcı bir uğraştır.

3.3.17. Metin Cengiz- Yolculuk Saatleri

Şiir alanında antolojiler ve çeviri şiirler üzerine yaptığı çalışmalar bulunmaktadır. Şiirlerinin arka planını varoluşçu bir anlayış şekillendirir. İmgelere şiirinde önem vermektedir.

Çağdaş şiirin lirik özelliklerini kullanmaktan çekinmez. Toplumsal aydınlanma hususunda duyarlılık sergilemektedir. Metin Cengiz, çağdaş şiirimizin kalemlerinden biridir. Bunun yanı sıra poetika üretme ve eleştiri kuramına yönelik çalışmaları ile önemli şairler arasında yer almaktadır.

YOLCULUK SAATLERİ⁶¹

insan şarkıcı özgür bir aşıkmiş
ilk kurulurken eski uygarlıklar
ben neşter vuruyorum damarlarıma
belki bir rüzgâr eser
suyuma tuz katar diye biraz

susuzluğuma tuz katar diye şu sessizlik
kederi yeni keşfeden tasvir melekler
suç öreri örtüsünü yavaş yavaş
pusu sokaklarımıza armağan
ertelenmiş şarkılar ekler

⁶⁰ Melih Cevdet Anday, Güneşte (İstanbul: Adam Yayınları, 1989), 7.

⁶¹ Metin Cengiz, Şarkılar Kitabı (İstanbul: Papirüs Yayınları, 1995), 35.

bir kadın bekler bir erkeğin kucağında, ay ışığı vurur dalgaları
çanaklar, çömlekle. ayrılır yosunlardan camiler, kiliseler, tapınaklar, göklere
yazılır yeşil dizeler
ah çalar sirenleri denizcilerin, cinayetlerin bütün izlerini yollarımıza. buna da
deltaları dolmuş okyanus derler...

Metin Cengiz'in yaşantısından esintiler taşıyan Yolculuk Saatlerinde çağdaş şiirin dil ve üslup imkânlarından yararlanmıştı. Kimi zaman geleneksel öğelerin ön plana çıktığı Yolculuk Saatleri bireyi modern dünyanın realitesi içerisinde duygusal ve realist bir bakış açısıyla bütüncül bir şekilde ele almaktadır.

3.3.18. Nazım Hikmet- Yolculuk

Nazım, edebiyatımızın şüphesiz etkin ve mühim şairlerinden birisidir. Ran, edebi hayatı boyunca edebi anlayışını daima yenilemiştir (Gliniecki, 2020). İlk yayınladığı şiirler, Mevlevilik etkisinde ve hece ölçülüdür (Bezirci, 2016). Şair, aile büyüklerinden kalan geniş bir kültürel imkanlara sahiptir (Gliniecki, 2020). Bu durum şairin edebi zenginliğinin oluşmasına temel teşkil etmiştir.

Şaire ilişkin detaylı bilgileri çalışmamızın önceki bölümünde aktarmıştık. Çalışmamızın bu bölümünde yolculuk temalı şiirlere yer verilmektedir. Nazım Hikmet'in Yolculuk şiiri ile bu temaya ait şiirler incelenmeye başlanacaktır.

YOLCULUK⁶²

Bir şair yolculuk ediyor
bir denizinde dünyamızın
bakarak bir yıldız.

Yolculuk ediyor şairin biri
yıldızlardan birinde bir denizde
bakarak dünyamıza.

⁶² Nazım Hikmet, Son Şiirleri-Şiirler 7 (İstanbul: Adam Yayınları, 1989), 65.

Yolculuk ediyor şairler
denizlerinde kâinatın
bakarak birbirine.

Nazım Hikmet, geleneksel şiir anlayışına karşın yazdığı şiirlerle adından söz ettirmektedir. Şaire göre alışılmış bir söyleyişle kaleme alınmış olan bu şiir Türk edebiyatı için yazıldığı dönem dikkate alındığında son şiirleri arasından derlenip gün yüzüne çıkartılmıştır. Yolculuk metaforu bağlamında şairlerin dünyayı algılama, iç dünyalarından maddi alemleri görme durumları dizelerde dile getirilmiştir. Şairin dünyayı anlamlandırma çabasını yolculuk teması üzerinden ifade etmesi önem arz etmektedir.

3.3.19. Necip Fazıl Kısakürek- Yolculuk

Necip Fazıl Kısakürek, Cumhuriyet dönemindeki şairler arasında, yapıtları ve poetikasıyla müşahhas bir yere sahiptir (Aker, 2022). Kısakürek, çocuk yaşlardan itibaren şiir yazmış ve ilk şiirlerini lise yıllarında yayınlama fırsatı bulmuştur. Necip Fazıl bir ıstırap şairidir. Düşünsel anlamda çektiği fikir çilesi sözcük işçiliğinde de dizelerini oluştururken ince eleyip sık dokumasına vesile olmuştur.

Kısakürek, yapıtlarını Cumhuriyet devrinde yayınlamaya başlamaktadır. İlk şiirleri arayış, korku ve yalnızlık benzeri ferdi meseleleri işlerken sonraları sosyal olayları içinde barındıran, konuları kaleme alan önemli edebiyatçılar arasına girmektedir (Aker, 2022). Ruhsal anlamda iç dünyasında kopan fırtınalar, düşünsel ikliminde yaşadığı işkenceler onun yazılarına ışık tutmuştur. Hem düz yazılarında hem şiirlerinde yaşamından izleri görmek mümkündür.

Hayatı iki evre halinde değerlendirilebilir. 30'lu yaşlardan sonra farklı bir çevreye geçiş yapmış ve bu kendisinin düşünce dünyasını oldukça etkilemiştir. Üslup olarak sert ve öfkelidir. Kendine has bir çizgisi vardır, özgündür.

Mistik ve metafizik unsurlar eserlerinde ön plandadır. Tarih, felsefe, din beslendiği kaynakların temelini oluşturmaktadır. Sıra dışı bir kişiliktir. Uyak ve ölçü şiirlerindeki sözü adeta sese dönüştürmektedir. Şiirleri ahenklidir.

YOLCULUK⁶³

Yolculuk; her zaman düşündüm onu.

İçimde bu azgın dâvet ne demek?

Oraya, nerdeyse güneşin sonu,

⁶³ Necip Fazıl Kısakürek, Çile-Bütün Şiirleri (İstanbul: YKY, 2005), 233.

Uçmak, kayıp gitmek, kaçıp dönmemek.

Altımdan kaydırıldı bir el minderi;
Herkes yatağında, ben ayaktayım.
Bir gece, rüyada gördüğüm yeri,
Gözlerim yumulu, aramaktayım.

Beni çağırmakta yabancı dostlar;
Bu dostlar ne güzel, dilsiz ve adsız.
Eski evde, şimdi bir başka ev var,
Avlusu karanlık, suları tatsız.

Her akşam, aynı yer, aynı saatte,
Güneşten eşyama düşen bir çubuk;
Yangın varmış gibi, yukarı katta,
Arkamdan gel diyor, sessiz ve çabuk!

Başım; artık onu taşımak ne zor!
Başım, günden güne kayıtsız bana.
Dalında bir yaprak gibi dönüyor,
Acı rüzgârların çektiği yana...

Necip Fazıl, Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin ilk defa düzenli bir poetikasını ortaya koyan şairleri arasındadır. Poetikasını oluştururken bu poetikayı şiirlerinde de göstermeye çalışmaktadır. Kısakürek, şiirlerinde sade bir söyleyişi tercih etmektedir. Şiirinde kullandığı imgeler, şiirin tesirini okuyucuya hissettirmede önem arz etmektedir.

Şiirde yolculuk bağlamından hareketle şair, yalnızlığı ve kendi ile hesaplaşmayı işlemektedir. Kendi varoluşsal yalnızlığı üzerinden yaşadığı duyguları lirik bir biçimde okura aktarmaktadır.

3.3.20. Orhan Veli – Yolculuk

Orhan Veli Kanık, çağdaş şairler arasında modern bir tarza sahiptir ve geleneksel olana mesafeli durmayı tercih etmektedir. Modern şiir poetikasının, geleneksel olanın yıkılarak

kurgulanabileceğine inanmaktadır (Şahan, 2018). Bu açıdan bakıldığında şiirde ölçü ve uyak gibi kavramları gereksiz görmektedir. Anday da Kanık'ın şiirlerini üç döneme ayırmaktadır: Garip akımı öncesindeki şiirleri, Garip etkisindeki şiirleri ve Garip etkisinden uzak şiirleri olarak gruplandırmaktadır (Anday, 2016).

Orhan Veli, şiirlerini sade bir dille kaleme alan şairlerimizdendir. Yolculuk bağlamında gelişen bir kaçış ya da arayış şiirlerinde geniş yer tutmaktadır.

YOLCULUK⁶⁴

Rıfkı Melül Meriç'e

Ne var ki yolculukta,
Her sefer ağlatır beni,
Ben ki yalnızım bu dünyada?
Bir sabah kızılığında
Yola çıkarım Uzunköprü'den;
Yaylının atları şingir mıngır;
Arabacım on dört yaşında,
Dizi dizime değer bir tazenin,
Çarşafı, ama hafifmeşrep;
Gönlüm şen olmalı değil mi?
Nerde!
Söyleyin, ne var bu yolculukta?

Yolculuk isimli şiirinde, şair kendisini “Ben ki yalnızım bu dünyada” diye tanıtmaktadır. Yaylıdaki yolculuğunda, hafifmeşrep bir kadının olması onu yine neşelendirmemektedir, “Gönlüm şen olmalı değil mi? / Nerde!”, diye de yakınmaktadır. Yolculuk hali bile şairin yalnızlığına merhem olamamaktadır.

3.3.21. Sabahattin Kudret Aksal- Yolculukta

Edebî tarih ile ilgili çalışmalar yapanlar için Aksal, şiiri kaleme alan öykücüler ile aynı kefedeki Abasıyanık ve Necati Cumalı ile birlikte, rafa kaldırılmış edebiyatçılardandır (Yılmaz, 2020).

⁶⁴ Orhan Veli, *Bütün Şiirleri* (İstanbul: YKY, 2003), 73.

Edebî yaşamı şiirle başlamıştır. Yeni edebi akımlara açık bir tutum sergilemiştir. Şiir anlayışı iki evrede ele alınabilir. İlkinde Garip anlayışının etkisindedir. Anlaşılır ve açık bir tarzı vardır. Halkın şiirini kaleme alır ve uyak, hece ölçüsü kullanır.

1960'lı yıllar ile birlikte şiirin esas konumunu bireyin dünyadaki yerini ve kıymetini aramaya, felsefi düşünce tarzına kaydırmaktadır (Necatigil, 1978). Şiirinin ikinci evresinde, varoluşçuluk düşüncesinin etkisinde kalarak yalnızlık ve yabancılaşma, evren şiirinin temel konularını içerir.

Sabahattin Kudret Aksal, esasen yaşam sevinci ile dopdolu şairlerden biridir. Şiirlerinin çoğunda şairi hayata sıkı sıkıya bağlı bir şekilde bulmaktayız.

YOLCULUKTA⁶⁵

Eski taşlar tutmuş yolu,
Saman arabaları, göç,
Ovanın yangını ağaç,
Avluya ölüler gömülü.

Güneşle çekip gitmeli,
O yorgun bahçeler, çardak,
Kösnül göklere bakarak,
Bir dağ ötede gölgeli.

Şair yolculukta şiirini şiir anlayışına paralel bir tarzda okura sunmaktadır. Aksal, tabiata ve tabiattaki objeleri seyrederken, onlar ile ilk defa karşılaşmışçasına bir neşe duymaktadır. Bu hal, yeni doğan bir bebeğin tabiat ile ilk buluşmasında hissettiği duygulara yakın bir olgudur. Yolculukta şiiri, bir göç olgusunu ele almaktadır. Artık yola koyulma vakti gelmiş ve geride bırakılanlarla birlikte öte diyarlara yolculuk başlamıştır.

3.3.22. Sabri Esat Siyavuşgil- Yolculuk

Üretken bir sanatçı olan Siyavuşgil, ilk gençlik dönemlerinden beri şiir ile alakadar olmakta ve edebiyat çevresindeki kültür adamları ile Cumhuriyet devrinin ilk edebi topluluklarından Yedi Meşalecileri kurmaktadır (Gültekin, 2021). Şair sanat yaşamına şiir ile başlamıştır. Batı

⁶⁵ Sabahattin Kudret Aksal, Batık Kent (İstanbul: YKY, 1983), 40.

şairinden etkilenmiştir. Hayal temalı şiirleri ajandasında geniş yer tutmaktadır. Şiirleri ahenkli ve ölçülü, kıtaları genellikle üçer dizeler halinde sıralanmıştır.

Edebiyat çevrelerince Siyavuşgil, daima şiirini geliştirmeye yönelik bir arayışta olan şair olarak bilinmektedir. Şiirinin kalıplarına, kafiyelerine, vezinlerine büyük hassasiyet göstermektedir. Muhteva olarak modern, kentli insanların yalnızlıklarına ve çıkmazlarına kafa yormaktadır.

İyi bir gözlemcidir. Sabri Esat, adeta bir fotoğrafçının hassasiyet içeren gözlem duygusu gibi çevresindeki olayları betimleyerek şiirinin portresini oluşturmaktadır. Nesneyi, objeleri ve yaşamı, hayatı çevreleyen mekânları, dışavurumcu bir ifade ile dile getiren şiirler kaleme almıştır. Şairde mekânın içerisinde kendine yer bulan eşyalar, saire dünyada yer tutan kimlik aidiyetini hissettirmiştir. Sabri Esat Siyavuşgil'in şiirlerini çevreleyen bu anlayış, şiirlerindeki dizelerde değişik metaforlarda bizi karşılamaktadır.

YOLCULUK⁶⁶

Bir yaz günü, odamda kaparken bavulumu,
Çekecek koltuğumun parmakları kolumu
Her zamanki sesiyle bana: "Otur" diyecek.

Bütün kış geceleri duyduğum laflarıyla,
Çıplak bir kadın gibi, beyaz çarşaflarıyla
Beni uyutmak için yatağım esneyecek.

Yolda, adımlarımı çağırarak geriye,
Aralık kalan kapım belki dönerim diye.
Penceremde buğudan bir damla yaş donacak.

Yürürken sağ omzuma hafif sesle ötüşüp,
- Bir evden anlaşılmaz fısıltılarla düşüp -
Bembeyaz bir el gibi bir güvercin konacak.

Dudağımı gizlice çekerek dudağına,
Akşam gibi düşecek vagon basamağına
Garda beyaz, dumandan bir kadının bedeni.

⁶⁶ Sabri Esat Siyavuşgil, Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi, 1. Cilt (İstanbul: Adam Yayınları, 1999), 174.

Son kampana çalacak ve son düdük ötecek.
Mesafeler bir nokta halinde küçültecek
Külrengi istasyonda mendil sallayan beni...

Yolculuk şiirinde şairin gözleme dair betimlemelerinin ne kadar etkili olduğu görülmektedir. Yolculuk imgesi şairde bir mekânı terk ediş hüznünü ve geride bırakılmışların üzüntüsünü yansıtmaktadır.

3.3.23. Şavkar Altınel-Gece Geçilen Şehirler

Altınel, gelenek anlamında Yahya Kemal'den Batılı anlamda İngiliz şairlerinden etkilenmiştir. Yolculuk teması şiirlerinde yer verdiği önemli temalardandır. Gözleme dair betimlemeleri sık kullanmaktadır.

Şiir yazmaya başladığı ilk yıllarda uyak ve dörtlüklerle mısralarını kaleme alırken zamanla serbest ölçüyü benimsemiştir. Sürekli bir arayış içerisinde olduğunu gözlemleriz.

Şavkar Altınel'in Gece Geçilen Şehirler adlı şiirinin ana temasını "yolculuk" kavramı oluşturmaktadır.

GECE GEÇİLEN ŞEHİRLER⁶⁷

Farların taradığı Hükümet Alanı
Kütahya mı? Eskişehir mi? –
parke taşlarında sarsılan otobüs,
başları arkada uykuya dalmış yolcular:
Düş görüyordum neredeyse,
çekip aldım camdan yüzümü.

Ohio'nun içlerinde,
bacaklarım uyuşmuş, açıp kapıyı indim;
uzakta Cleveland'ın ışıkları,
bir yanımda Erie Gölü.
"Islanmaktan nasıl kurtulacağımı söyleyeyim,"

⁶⁷ Şavkar Altınel, Yol Notları- Toplu Şiirler (İstanbul: YKY, 2004), 43.

dedi garson kız gülerek,
"damlaların arasından yürü."
Yağmur çiseliyordu;
Napoli'den dönerken 76'da,
ansızın soğumuş Ağustos havası,
İtalyanca yazılar, bitmeyen autostrada.
"Seni bir daha ne zaman görürüm, bilmiyorum."
Teypte müzik, motorun alçak homurtusu,
içerisi loş, rahat, ılık;
genç bir adamın geride bıraktığı kilometreler...
ve şimdi hiçbir şey, hiçbir şey artık,
karanlık yolda uzaklaşan iki ışıktan başka.

"Eserinde, herhangi bir turistik klişenin odağında olmadan sürdürdüğü ve yaşama ait bir arayışın da sembolize edildiği seyahatlerden kesitler sunan Altınel, olaylara özgün olarak bakmaktadır ve deneyimlerin hüznünü derinden yaşamaktadır "(Yamaç, 2015).

3.3.24. Turgut Uyar - Uzak Kaderler İçin

Edebiyata ve özellikle şiire olan ilgisi öğrencilik yıllarına dayanmaktadır. Birçok mecmuada şiirleri yayınlanmıştır. Şiire yeni bir soluk getiren şair kendine has bir anlayışla şiirlerini kaleme almaktadır.

Realiteye oldukça uygun olan gözlemleri, mısralarında yer alan imgelerin çeşitliliği, anlatımında geniş dizlere yer vermesi yönünden şiirimize yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Tıpkı düz yazı formatında olduğu gibi tasvirler ile şiirini zenginleştirmekte, öyküleyici bir biçimde ve iç konuşmalar eşliğinde bilinçaltını dizelerine yansıtmaktadır.

Turgut Uyar, İkinci Yeni poetikasına benzer bir atmosferde, bilinç düzeyi yüksek okurlara hitap etmek istemektedir. Bu da başka bir ifade ile şairlerin kaleme aldıklarının okur tarafından ne derece anlaşıldığının görülmek istemesi içgüdüsünden kaynaklanmaktadır (Arslan, 2012). Klasik şiir anlayışını bütünüyle reddetmeyen bununla birlikte modern söyleyişe kapılarını sonuna kadar açan şair evrensel bir söyleyişe sahiptir. Poetikasında modern insanın açmazları, zengin imgelerle ve lirik bir duygu tonuyla dile getirilir.

UZAK KADERLER İÇİN⁶⁸

⁶⁸ Turgut Uyar, Büyük Saat, YKY, İstanbul, 2022.

Birgün, bir yağmurla garip garip
-Çoluğu çocuğu terk edeceğim.-
Bir sevgiyle doymayacak kalbim, anladım
Alıp başımı gideceğim.
Asır yirminci asırdır, amenna
Bir yanımda sevgilerim, bir yanımda sancım
Neon lambaları büsbütün karartır gecemizi
Uzaklar daha uzaklaşır
Bir define çıkarır gibi kayalardan, Ademden beri
Sımsıcak sevgilere muhtacım.
Bir gün alıp başımı gideceğim
-Yıldızlar ışınsın, yollar üşüsün, yollar...-
Belimi bir ılık şal sarsın, mavi
Hüzünlü bir serencamın ardından, şarkısız
Rüyalarım unutulmuş bir handa pes desin
Görmüş geçirmiş bir çift duygulu dudak karşısında.
Kendi kendine çekilmez oluyor ömrüm
Her insanın ayrı ayrı yaşayabilsem kaderinde
Diyarı gurbette kanlı bir aşk
Bahtsız bir çocukluk uzak köylerin birinde
En uzak beyazlar,
En yakın ikindilerde, duygulu
Ve bir sahil meyhanesinde bir akşam
İçip içip ağlasam...
Nasıl kısa kesmeli bilmiyorum?
Herkesin derdinden pay isterken.
Uzak kaderlerin suları çağlar şimdi
Yıldızlar dökülür sonsuza içimizden.
Birgün, bir parkta otururken, biliyorum
Bir el yağmurla dokunacak omuzuma
Bir çift göz, bir davet, bir kalp
Çoluğu çocuğu terk edeceğim.

Yapraklar dökülecek, çiçekler solacak
Bir sonbahar, bir sabah ve bir yağmur olacak
Toprak ve insan kokularıyla,
Uğultulu bir sarhoşluk içinde, yıllar için
Başımı alıp gideceğim.

Şiirde kentli, modern, çağdaş insan tipinin çıkmazları mısralarda kendine yer bulmaktadır. Uyar, yolculuk ekseninde kaleme aldığı dizelerinde 'başımı alıp gideceğim' derken esasen bir çıkmazı ifade etmektedir.

Şair anlaşılan sevgisizlik duygusu içerisinde bir arayıştır. Tatmin edici sevgilere muhtaç olduğunu belirtmektedir. Ömrünün çekilmez olduğunu söylerken farklı iklimlerde, farklı insanların hayatlarını düşünmekte bir çıkış yolu aramaktadır.

Umutsuzluğuna karşın şiirin son mısralarında, karşısına çıkacak ya da ona uzanacak bir el belki tüm sızılarını dindirecek ve açmazlarına son verecektir. Bu duygularla başını alıp gideceği günün özlemindedir.

3.3.25. Ülkü Tamer- Bir Yolculuktan

Tamer, pek çok açıdan avantajlı bir küçüklük devresi geçirmektedir. Tamer'in okuma ve yazma yatkınlığı, ailesinden gelmektedir (Bakır, 2020). Birçok türde eser veren Tamer için şiir ayrı bir yer tutmaktadır. İkinci Yeniciler arasındadır ve batı şiirinden Türk şiirine biçim, üslup olarak kazandırmak istedikleri olgular vardır.

Trajedileri ironik bir üslupla ele almasıyla kendi şiir anlayışının rotasını çizmektedir. Bunun yanı sıra çağdaşları gibi geleneği bir yana bırakmayarak folklor a ait unsurlara yer vermekte gelenek ile olan bağını koparmamaktadır.

Toplumsal meselelerde yalın bir anlatımı tercih ederken batı etkisi görülen şiirleri kapalı bir formda ve yoğun imgelerle kaleme alınmıştır. Farklı tarzı ile kendinden sonra gelen kimi şairi etkilemektedir.

Ülkü Tamer'in şiirleri aşk, sevgi, yol, yolcu, yolculuk ve ölüm gibi daha ziyade soyut meselelerden müteşekkil olduğu edebiyat çevrelerince bilinmektedir.

BİR YOLCULUKTAN⁶⁹

Kar, ufkumuzu genişletiyor.

⁶⁹ Ülkü Tamer, Yanardağın Üstündeki Kuş- Toplu Şiirler (İstanbul: Can Yayınları, 1986), 156.

Adresler arasında şubat ayının adresine rastlıyoruz,
Böcekler arasında uykunun sesine.
Yıl, sıcak ağılına bir tipi olarak çekiliyor şimdi.
Anmamak olmaz Osip Mandelstam'ın mısralarını:
"Petersburg'da buluşacağız yine
Güneşi oraya gömmüşüz gibi."

Bir kızakla taşıyoruz acılarımızı,
Yamaçlardan hız kazanarak iniyoruz kendi içimize,
Kurt izleri arasında bir çılgınlığın yıkıntılarına rastlıyoruz.
Anmamak olmaz yazılmış güzel şiirleri,
Bağışlayan edebiyatı,
Dorukları okyanus yapan yağmuru.

Şiiri gömdük ama yürekte buluşuruz
Kazmalarımızın çarpacağı kristal harflerin umuduyla,
İssiz bir adaya inmenin sevinciyle.

Acılar, kızağımızı götürüyor.
Derelerin, madenlerin arasında dolaşıyoruz

Alın taşımızda kırmızı bir lekeyle.
Omuzlarımıza yeraltı kuşları tünemiş
Bir kafes sanarak dışımızı,
Kendilerine usta birer avcı aranıyorlar.
Ovalarda buluşuruz.
Bir şiir kitabının beşinci sayfasında.

Şair bu şiirinde daha ziyade gerçek bir yolculuğun ve bunun beraberinde getirdiği gözlem ile iç duyuları etkisi altındadır. Yolculuk boyunca kış mevsimi ve onun çevre üzerindeki etkisi şairin belleğinde acı olarak yer edinmektedir. Her şeye rağmen şiirini yani yolculuğu bir umut ile bitirmektedir.

3.3.26. Veysel Çolak-Bir Yolculuktan Buluşturacak Olan

Veysel Çolak, karşıt bir dünya görüşüne sahip biridir ve fikirlerini bu muhalif pozisyonundaki sorgular ve arayışlar üstüne kurgulamaktadır (Doğan, 2022). Veysel Çolak şiiri lirik bir başkaldırı olarak görmektedir. Şair, didaktik bir yönü olmasından dolayı poetika üzerine de kafa yormaktadır. Şiir anlayışını da bu poetika üzerine şekillendirmektedir.

Aşk ve bireyin çıkmazları şiirlerine konu olan esas temalardır. Şiirlerinde yaşamından izler belirlemektedir. Şiir, şairin yazdıklarından ibarettir. Ve şair yazdıklarını yaşam imbiğinden süzerek okura aktarmaktadır. Veysel Çolak şiirinde okura şöyle seslenmektedir.

BİR YOLCULUKTAN BULUŞTURACAK OLAN⁷⁰

Sokuluyorum yaşanmamış günlere
Benim olmaktan çıkıyor düştüğüm uçurumlar.
Çaresizliğimi anlayamam
Yürüyüp giderim yüzümü tüketerekten.
Bize kalacaksa can karşılığında
Anlamı ne dünyanın.

Bozuluyor ıssızlıklar ekleyince kendimi
Düzensiz ordularım karşısında yenilir
Yalnızlık bozguna uğrar,
Yokluğunda boranlar biriktiririm
Sonra sen
Yaşantının peşinden, kalbimden taşan
Savaş çıkartıyorsun umut yarataraktan.

Geciktikçe gecikiyor beklediğim otobüs
Çıkıp gelemiyorum bu yıkıntıdan
Bakar kalırım, herkes önümden geçer
Sevinçli bir yolcunun sallanır eli
Dağılır gökyüzüne,
Kahrolurum, bekleniyor olduğumu bilmekten.

⁷⁰ Veysel Çolak, Ötesi Yar (İzmir: Dize Yayınları, 1985), 25-26.

Burada da kalsam uyumam, beklerim
Sönmesin diye yaktığım ateş,
Herkes bana karşı mı?
Geçilen her köprü nedense atılmıştır
Elbette bu dağ ve deniz, bir öfke gibi durur.

Veysel Çolak, Bir Yolculuktan Buluşturacak Olan şiirinde bir türlü çıkmadığı yolculuğu kaleme almıştır. Yolculuk temalı şiirlerde çoğu zaman bir kaçış, arayış gibi duygular hakimken bu şiirde tam tersine bir bekleyiş söz konusudur. Yolculuğu bekleyiş...

3.3.27. Yusuf Mardin- Yolculuk Hasreti

Yusuf Mardin, iyi bir eğitim almış ve aile ortamında edebiyat ve sanat ile haşır neşir olmuştur (Erdoğan, 2012). Şiirin bütün ölçüleri ile eserler kaleme almıştır. Aruz, hece, serbest tarzda şiirleri bulunmaktadır. Yahya Kemal'den etkilenmiştir. Aruz ile şiirler yazması şairin geleneklerine bağlı olduğunun bir göstergesidir. Serbest ölçülü şiirleri ise modern şiire kapı araladığını ifade etmektedir.

Yusuf Mardin şiirlerinde geleneksel olan ile yeniyi bütünleştiren tarzda eserler kaleme almıştır. Şiirlerine bu açıdan bakıldığında gelenekten çağdaş forma uzanan bir köprü işlevindedir. Bu yönüyle de çeşitlilik arz etmektedir. Mısralarında sade ve anlaşılır bir çizgi yakalamıştır.

YOLCULUK HASRETİ⁷¹

İçimde öyle hasreti var yolculuğun,
Bu çok uzak iklimlerden dönsem geriye;
Ne portakal dallarında titreyen koku
Ne büyümlü gök altında ışıldayan su,
Avutmuyor beni artık hatıran bile...

Düşündükçe seni her an ve uzun uzun
Tellerin üzerindeki kuş kadar ürkek
Kanatlarıyla hayalin ta sana gitmek,

⁷¹ Yusuf Mardin, Kurtuluşstan Sonrakiler- Şiir Antolojisi (İstanbul: YKY, 2003), 425.

Ve anlatmak manasını sensiz kalmanın...
Sonra süzölmek rüzgârla ölgün odana
Hışirtısını duyarak dertli asmanın...

Gözlerinde kavuşmanın rengini görmek,
Sonra bir yaş gibi gezmek solgun yüzünü.
Avucunda kalbini dinler gibi bir kuşun
Hissetmek yorgun gönlündeki her vuruşun
Beslediği ayrılık üzüntüsünü.

Yolculuk Hasreti şiirinin bütününde şair bir yolculuk hasreti çekmektedir. Sevgiliye kavuşmanın hayali ile yanıp tutuşan şair, geriye dönmenin arayışında ve dönme yolculuğuna dair çareler aramaktadır. Ayrılık hissi mısralara kuvvetli bir biçimde yansımaktadır.

SONUÇ

Şiir, duygu ve düşüncelerimizi az ve öz sözcükle dile getirdiğimiz edebî bir türdür. Sözcüklere yüklediğimiz farklı anlamlar ve çağrışımlar sayesinde duygularımız şiirde apaçık bir biçimde dile gelir. Şair kelimelere yeni manalar yüklerken bunları imaj/imge, metafor kullanarak dilin zenginliğini gözler önüne serer. Bu zenginlik her bir şairin kaleminde farklı renklere bürünüp çeşitlenebilir. Ortaya çıkan bu mozaik de dilin gücünü, etkisini, anlaşılabilirliğini en iyi biçimde sergiler.

Şiir yazma isteği her ne kadar bir ilham olarak şairin zihninde terennüm etse de bir poetika üzerine oturduğu taktirde insanların ruh dünyasında daha fazla yer edinmektedir. Antik Yunan'da Aristo'nun fikirleri ile başlayan bu düşünce dünyasının bileşenleri şairler üzerinde makes bulmuş ve şiirin tekâmül etmesinde başat bir rol oynamıştır.

Özellikle Türk şiiri özelinde bu durumu ele aldığımızda ve üçüncü bölümde incelediğimiz şiirlerde de görüldüğü üzere her şair kendi şiir anlayışını kısmen önceki dönem şairlerinden etkilenerek kısmen de özgün bir anlayışla ortaya çıkarmaktadır. Bu poetik anlayış edebi türlerimizin en veciz hali olan şiir türündeki dinamizmi sürekli geliştirmektedir.

Şairler, sözlerini mısralara en estetik tarzda döken ediplerimizdir. Ve çalışmamızda her politik görüşten, farklı dil ve üsluplardan şiirler kaleme alan her renkten şaire yer verilerek esasen Cumhuriyet döneminin edebi zenginliği bir anlamda gözler önüne serilmektedir.

Şairin kaleme aldığı mısraları yaşadığı toplumsal iklimden, özel ilişkilerinden, ruh dünyasından ya da poetikasından ayrı düşünmek hayatın akışına aykırı bir durum olacaktır. Bu manada tezimizde yer verilen şairler kendi atmosferleri içerisinde değerlendirilerek, şiirleri bu anlayış bağlamında değerlendirilmektedir.

Dönemi itibariyle her şairin yaşadığı edebi ve sosyal iklim farklı şiir anlayışlarını beraberinde getirmektedir. Bu durum da Türk şiirinin devamlı bir değişim ve gelişim çizgisinde ilerlemesini sağlamaktadır. Nitekim çalışmamızda şiirdeki bu değişim ve gelişim net bir biçimde ortaya konmaktadır.

Cumhuriyet şiirine giden yoldaki edebi anlayışın şekillenmesinin temelleri modern dönemlerde yani Tanzimat itibariyle başlamaktadır. Çalışmamızı Tanzimat dönemindeki şiir anlayışı ile başlatarak bizi günümüz şiir anlayışına kadar getirecek olan bir edebiyat maratonunun sürece boyunca tekamülünü görmek amaçlanmaktadır.

Bu bağlamda Tanzimat ediplerinin şiir üzerindeki poetik görüşleri ve şiir, şair tanımlamaları üzerinden yine Tanzimat dönemine ait edebi havaya dair görüşler dile getirilmektedir. Dile getirilen bu görüşlerden hareketle Tanzimat şiirinin edebiyatımız ve hassaten şiirimiz için aslında nasıl bir kilometre taşı olduğu ifade edilmektedir. Bu durum ilerleyen dönemleri etkilemekte ve yeni poetikaların oluşumuna zemin hazırlamaktadır.

Tanzimat dönemi akabinde Serveti Fünun edebiyat topluluğunun oluşturduğu yeni poetik görüş çerçevesinde Türk şiirinde cereyan eden farklı şiir anlayışları ile yol, yolcu ve yolculuk temasının ne gibi dönüşüme evrildiğine yer verilirken aslında şiirimizin dinamizminin ne boyutta değişim sağladığı da çalışmamızda kendine yer bulmaktadır.

Milli edebiyat dönemi, Tanzimat ve Serveti Fünun dönemlerinden bağımsız olarak yerli ve milli bir şiir anlayışı benimseyerek Cumhuriyet dönemindeki şiirimizin temellerinin atıldığı belirtilmektedir. Ve bu anlayış yine bu dönemdeki ediplerin Cumhuriyet dönemi edebiyat anlayışı fikrini temellendiren bir süreci başlattığı sonucunu net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Çalışmamızda, Türk şiiri tematik anlamda değerlendirildiğinde metaforik kavramlar içeren yol, yolcu, yolculuk gibi temaların içerdiği anlamlar tek tek ele alınarak bu kavramların şiir bağlamında taşıdığı ifadeler açıkça belirtilmektedir. Her şairin kendi poetikası üzerinden bu metaforları mısralarında nasıl anlamlandırdığı şiir incelemelerinde sahih bir şekilde yorumlanmaktadır.

İmgeleme metodunun şiir üzerinde ne gibi bir imaj sağladığı üzerinde durularak, şiirlerin incelendiği bölümde mısralar arasında gizlenen imgeler gün yüzüne çıkarılmaktadır. Bu da imgenin Türk şiirine kattığı zenginliği gözler önüne sermektedir. Eğer şair poetikasını estetik bir form üzerinden ifade etmek istiyorsa bunu imge kullanarak yapabileceği vurgulanmakta ve şiir örneklemeleri üzerinden bu durum değerlendirilmektedir.

Şiirin imajı için söylediğimiz fikirlerin aynısını metafor için de söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü şair metaforlar bağlamından hareketle poetikasını okura sezdirmekte ve ruh terennümlerini kolayca dile getirebilmektedir. Bu da özellikle çalışmamızda yer verilen yol, yolcu, yolculuk temalarının metaforik düzlemde nasıl ele alındığını açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde yol, yolcu ve yolculuk kavramı ele alınmaktadır. Öncelikle şiir ile ilgili temel kavramlar ve tanımlamalar izah edilmekte olup ardından Türk şiirine dair bir genel değerlendirme yapılmaktadır. Örnekleri sunulan şiirler ise dönemin başlıca şairlerinin eserleri olup yol, yolcu ve yolculuk şiirleri olarak kategorize edilip incelenmektedir.

Bu sınıflandırma şairin zihin dünyası ve kişiliğinin, yaşamış olduğu toplum ile nasıl bir ilişki içerisinde olduğu ve bu durumun yine şairin eserinde çıkılan yolculuğun sebebi, maksadı ve sonucu ile ne denli özdeşleştiği fikrinin adeta bir beyanı olduğu görülmektedir.

Bilimsel çalışmamızda da belirtildiği üzere Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinde yol, yolcu ve yolculuk farklı yönleri ve çeşitli şekilleriyle edebi eserlerin içeriğinde yer bulmuştur. Tezimizdeki bilgilerden hareketle edebi eserlerde “yol, yolcu ve yolculuk” temasını kavrayabilmek için ilk olarak; dilimizin gündelik yaşamdaki kullanımına göz atmak gerekir. Zira konuşulan lisan insanın gündelik hayatındaki somut ve soyut kapsamda, his ve fikirlerine

karşılık gelen mevcut hali ile kişinin karşısındakine verdiği seslerden ibarettir. Mevzuya bu cepheden baktığımızda da şiir metinlerinde irdelenmeye çalışılan “yol, yolcu ve yolculuğun” kişinin akıl ve duygu dünyasındaki düşüncelerinin bir metafor olarak dizelere dökülmesinden ibaret olduğu göze çarpmaktadır.

Yol, yolcu ve yolculuk fikri insan faktörünü merkeze alan bir olgu etrafında gelişmektedir. Ana duygusu insan odaklı bir imgeden gelişen yol, yolcu ve yolculuk şiirlerini incelerken de şiir poetikası yine aynı kavramlar üzerinde durularak izah edilir. Bu noktada insanoğlunun yazılı ya da sözlü her türlü edebi yapıtının odak noktasının içinde esasen bir yolculuk gizlidir. Farklı bir şekilde ifade edecek olursak; yolculuk, şiirsel imge bakımından edebi bir eseri özgün kılan bir formla şaire dilin sınırsız imkânlarını sunmaktadır.

Sözlü gelenekten bugüne kadar edebiyatın hem sözlü hem de yazılı eserlerinde kendine yer edinen yol, yolcu ve yolculuk temalarının Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde de şairler tarafından kaleme alındığı bir gerçektir. Bilimsel çalışmamızda örneklerine yer verdiğimiz yol, yolcu ve yolculuk temalı şiirlerde sürekli bir devinim, hareket, aksiyonun yanı sıra içe dönüş, kopuş, ölüm, kurtuluş, yalnızlık, kaçış gibi metaforlar da şiirimizin içinde yer bulmaktadır. Aslında şair bir yolculuğa çıkmakla yeni bir dünya tasavvuruna giriş yapmaktadır.

Bu çalışma ile birlikte yolculuğun sebebi, maksadı, şekli her ne olursa olsun nihayetinde yolcunun değişime uğraması vazgeçilemez bir hakikat olarak belirlenmiştir. Yol, yolcu, yolculuk temalarının etkisi ile süreç değişim, farklılaşma, yeniliğe açılım, yerleşik düzenden uzaklaşma ve ayrışma gibi bir noktaya tekâmül etmektedir. Bu tespitten yola çıkarak ortaya konan bu araştırmanın neticesinde değişimin ve dönüşümün yol, yolcu ve yolculuk kavramları ile geliştirdiği bağ en kapsamlı bir biçimde vurgulanmıştır.

Temanın içeriği çok geniş kapsamlı olduğundan çalışmamız, şiirlerinde yol, yolcu ve yolculuk kavramına yer veren şairlerden bir kısmı dâhil edilerek sınırlandırılmıştır. Tezimizde nitelikli bir bilimsel eser ortaya çıkarmak amacıyla çalışmamızın kapsam olarak çok dağınıklık göstermemesine dikkat edilmiştir. Tezin çalışma alanına uygun ve bu kapsamı en iyi yansıtan şiirlere yer verilmesine özen gösterilmiştir.

Sonuç olarak bu çalışma bir eksikliğe katkıda bulunmak açısından önemli bir yer tutmakla birlikte bundan sonra bu kapsamda çalışılacak tezlere ışık olması bakımından fayda sunacaktır. Böylece konu gelişerek devam edecektir. En azından nihai temennimiz bu yöndedir.

KAYNAKÇA

- Ada, A. (2003). *Gökyüzünün Fıskiyesi*. Mersin: Işık Şiir Dizisi.
- Adıgüzel, A. (2013). Kemalettin Kamu'nun Hayatı, Sanatı, Şahsiyeti ve Hicret Şiirinin Tahlili. *Electronic Turkish Studies*. Cilt 8 Sayı 7.
- Aker, T. (2022). Necip Fazıl'ın " Çile" Adlı Eserinde Yol ve Yolculuk Teması. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*. 6(1),138-154.
- Akgün, N. U. (2000). *Birisi-Bütün Şiirleri*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Aksal, S. K. (1993). *Batık Kent*. İstanbul: YKY.
- Aksan, D. (2006). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. İstanbul: Engin Yayınları.
- Aksan, D. (2020). *Anlambilim Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- AKTAŞ, Ş. (1986). *Edebiyatta Uslûp ve Problemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Akyol, S. (2002). *Olmanın Halleri*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Akyüz, K. (2013). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Aloğlu, A. Ü. (2017). "Şiirli Mektup/Oya Uysal Şiiri". Mersin Kent Haber.
- Alper, Y. (1995). *Yeryüzüne Vuran Telaş*. İstanbul: Era Yayınları.
- Altınel, Ş. (2004). *Yol Notları- Toplu Şiirler*. İstanbul: YKY.
- Altınkaynak, H. (2008). *Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairler Sözlüğü*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Altıok Akath, Z. (2013). *Gölgesi Yıldız Dolu*. 1.baskı. İstanbul: Doğan Egmont Yayınları.
- Altıok, M. (1982). *Küçük Tragedyalar*. Ankara: Tan Yayınları.
- Andaç, F. (1997). "Bir Söz Simyacısı Sait Maden". Cumhuriyet Kitap. 20 Şubat 1997. 1-5.
- Anday, M. C. (1989). *Güneşte*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Anday, M. C. (2016). *Kalabalığın şiiri: Orhan Veli ve Garip üzerine yazılar*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Aristoteles (1987). *Poetika*, Çev. İ. Tunalı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Armağan, B. (2013). "Aslı Erdoğan Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri". Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Arslan, Y. (2007). Yusuf Alper'den Şaire ve Şiire İlginç Bakışlar: Şiire, Şaire Farklı Bir Yaklaşım. *Cumhuriyet Kitap*. Sayı:896.
- Arslan, F. (2012). Yitik Kentin Kapalı Huzursuz Şairi: Turgut Uyar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Asaf, Ö. (1982). *Yalnızlık Paylaşılmaz*. İstanbul: Adam Yayınları.

- Asiltürk, B. (2017). Türk Şiirinde 1980 Kuşağı. İstanbul: YKY.
- Atabaş, H. (1997). *Saydam ve Gizli*. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Atabaş, H. (1999). *Özgürlüğün Geldiği Gün*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Atsız, H. N. (2015). *Yolların Sonu*. İstanbul: İrfan Yayınevi.
- Avcı, R. (2012). Abdurrahim Karakoç. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*. 1(2), 90-102.
- Avcu, R. (2021). *Oya Uysal'ın şiirlerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi).
Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydoğan, B. (2021). Mehmet Emin Yurdakul'un 1897 Türk-Yunan Savaşından Adana'nın Kurtuluşuna Yolculuğu. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30(3), 1-9.
- Ay, N. ve Özbek, E. (2013). *Mistik ve Metafizik Bağlamda Bir Yolculuk Üçlemesi: Hüsn ü Aşk-Hacının Yolu-Simyacı*. *Turkish Studies*, Volume 8/1, P.1355-1374.
- Aykın, B. (1984). *Gecede Söylenen Türküler*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Bachelard, G. (2008). *Uzamanın Poetikası*. Çev. Alp Tümertekin. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Bakır, M. (2020). Ülkü Tamer'in Şiir Dünyası Ve İnsan. *Hars Akademi Kültür Sanat Mimarlık Dergisi*, 3(5), 1-17.
- Balık, M. (2016). Murathan Mungan'ın Şiirlerinde Geleneğin İzleri. *Yüzüncü Yıl Üni. Sosyal Bilimler Dergisi*, 31.
- Batumlu, E. (2022). *Türk Edebiyatında Matematik İmgesi*. Yüksek lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, 2022.
- Batur, E. (1995). *Darb ve Mesel, Arka Şiirler*. İstanbul: Altıkırkbeş.
- Batur, E. (2014). *Yazının Sınır Boyuna Yolculuklar Edebiyat Üzerine Denemeler 2*. İstanbul: Sel Yayınları.
- Batur, E. (2016). *Öteki Pusula Sanat ve Edebiyat Üzerine Denemeler*. İstanbul: Sel Yayınları.
- Bayar, R. (2018). "Bedirhan Toprak'tan 'Duino Buluşması'". Cumhuriyet Kitap. http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kitap/1003099/Bedirhan_Toprak_tan_Duino_Bulusmasi_.html
- Bayram, R. (2015). *Murathan Mungan'ın Kırk Oda Adlı Eserinde Postmodern Unsurlar* (Doctoral dissertation, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Behramoğlu, A. (2001). *Modern Türk Şiirinin İki yüzyılı 1950'lerden 2000'lere Büyük Türk Şiiri Antolojisi 2*. İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Beyatlı, Y.K. (2003). *Kendi Gök Kubbemiz*. İstanbul: YKY.
- Bezirci, A. (2003), Orhan Veli: Yaşamı, Kişiliği, Sanatı, Eserleri, İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Bezirci, A. (2016). Nazım Hikmet. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Black, M. (1995). "Metaphor," *Proceedings of Aristotelian Society, New Series*, C. 55. S. 273-294.

- Bloom, H. (2008). *Etkilenme Endişesi*, Çev: Ferit Burak Aydar. İstanbul: Metis Yayınları.
- Budak, A. (2000). *Ahşap Anahtar*. İstanbul: Can Yayınları.
- Bulut, A. (1987). *Ülkemin Şiir Atlası- Bütün Şiirleri*. İstanbul: Can Yayınları.
- Can, A. (2012). *Cumhuriyet Devri Şiir Poetikası Dergâhtan Büyük Doğu'ya*. Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Canatak, A., & Tütak. (2019). M. Haydar Ergülen'in Şiirlerinde Geleneğin İzleri. *Journal of Academic Social Science*. s. 26-50
- Canberk, E. (1996). "Cumhuriyet Dönemi Şiirine Genel Bir Bakış". *Şiir ve Şiir Kuramı Üstüne*. İstanbul: Düzlem Yayınları.
- Cebeci, O. (2019). *Metafor ve Şiir Dilinin Yapısal Özellikleri*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Cengiz, M. (2009). *İmge Nedir?* İstanbul: Şiirden Yayınları.
- Cengiz, M. (1995). *Şarkılar Kitabı*. İstanbul: Papirüs Yayınları.
- Cengiz, M. (1997). "Sina Akyol". *Cumhuriyet Kitap*. S. 405.
- Çakmakçı, O. (1995). Birhan Keskin'le Konuşma". Göçebe.
- Çamlıbel, F. N. (2003). *Gurbet ve Şaire- Toplu Şiirler*. İstanbul: YKY.
- Çamlıbel, F. N. (2004). *Han Duvarları-Toplu Şiirleri*. İstanbul: YKY.
- Çankaya, E. (1998). *Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*. İstanbul: Papirüs Yayınları.
- Çapan, C. (2001). *Ne Güzel Yolculuktan Aklımdan Çıkmaz*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Çapan, C. (2002). "Liselerde Edebiyat Eğitimi," Nasıl Bir Edebiyat Eğitimi: Edebiyat Eğitimi Çalıştayı. İstanbul: ÇYDD.
- Çavuşoğlu, M. (1986). "Divan Şiiri", *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*. S. 415-416-417, S.1-17
- Çelik, E. (2010). Ahmet Muhip Dıranas'ın Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5(11), 163-178.
- Çelik, Y. (1998). *Şubat Yolcusu, Attilâ İlhan'ın Şiiri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çelik, Y. (2010). "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", *Attilâ İlhan Armağanı: Kaptan'a Saygı ile...*, Ed. Yakup Çelik, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Çetin, M. (2013). Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinde gül imgesi (Yüksek lisans tezi, FSM Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı).
- Çetin, N. (2013). *Behçet Necatigil hayatı, sanatı ve eserleri*. Ankara: Akçağ.
- Çolak, V. (1985). *Ötesi Yar*. İzmir: Dize Yayınları.
- Çolak, T. (2022). *Necmettin Halil Onan Şiirlerinin Tematik İncelenmesi*. Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Damar, A. (1999). Yol. İstanbul: Varlık.
- Demir, F. (2007). " 'Sözün Derin Bahçesi'nden Çiğdem Sezer". *Yelkovan*. 3: 103-107.

- Demirci, N. (2003). *Soldan Dördüncü Aralık*. İstanbul: YKY.
- Demiryürek, M. (2010). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e değişen moda anlayışının edebiyata yansımaları (1860–1923). *Turkish Studies (Elektronik)*, 5(3), 1009-1043.
- Demiryürek, M. (2013). Kurgusal metinlerde ikinci kişili anlatıcı ve bakış açısı. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (2), 119-139.
- Demiryürek, M. (2019). Sanatçının Kendini İnşa Etmesi Bağlamında Sait Maden ve Eserleri. *Prof. Dr. Sedat SEVER*, s. 370.
- Devellioğlu, F. (1993). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dıranas, A. M. (2005). *Şiirler*. İstanbul: YKY.
- Doğan, S. (2022). *Veysel Çolak'ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Duran, M. (2008). Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde Çanakkale muharebeleri ve etkileri (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi).
- Dünder, B. (2013). *Konuşmalar Kitabı-Şairler Arasında Kadın Olmak*. İstanbul: Pradoks Yayınları.
- Eloğlu, M. (2003). *Bu Yalnızlık Benim-Toplu Şiirler*. İstanbul: YKY.
- Erbaş, Ş. (2011). "Saygı Ustası Bir Şair: Hüseyin Atabaş". *Kıyı/Özel Bölüm/ 2011: 22-23*.
- Ercan, E. (2016). *Uzun Yollar Yolcusu Hüseyin Yurttaş*. İstanbul: Tüyap.
- Erdoğan, E. (2012). *Yusuf Sıtkı Mardin'in hayatı ve eserleri*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erhan, A. (2007, Nisan). *Söyleşi*. (A. Şahin, Röportaj Yapan) Varlık.
- Ergülen, H. (2020). *Nar-Bütün Şiirleri 1*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları.
- Enginün, İ. (2001). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Enginün, İ. (2004). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Ercilasun, B. (1990). "Muhteva Bakımından Ahmet Muhip Dıranas'ın Şiirleri". *Milli Kültür*, Sayı: 73.
- Erhan, A. (1984). *Kuş Kanadı Kalem Olsa-Toplu Şiirler*. İstanbul: Can Yayınları.
- Eroğlu, H. (1987). "Gecenin Kanayan Yerinden' Kitabı Dolayısıyla Ahmet Özer'le Söyleşi". *Varlık*, s. 34.
- Ertuş, A. (2021). *Yol ve Yolculuk Bağlamında Faruk Nafiz Çamlıbel'in Şiirleri*. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5(2), 753-777.
- Geçgel, H. (2008). *Arif Damar'ın Sanat Anlayışına Genel Bir Bakış*. Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, 6(6-7), 91-102.
- Gliniecki, A. U. (2020). *Nazım Hikmet'in Memleketimden İnsan Manzaraları adlı yapıtında metinlerarası bir yolculuk ve çevrilen Türk insanı: Etnografik bir inceleme* (Doctoral dissertation).
- Güldürmez, S. (2015), "Yahya Kemal'in Şiirinde Türk Müsikisi ve Türk Müsikisinde Yahya Kemal", Ankara: Turkish Studies, Volume 10/8 Spring.

- Gültekin, M. (2021). Gaston Bachelard'ın Mekânın Poetikası Bağlamında Sabri Esat Siyavuşgil'in Yolculuk Şiirinin Analizi. *Atlas Journal*, 7(40), 1759-1767.
- Gürsoy, N. (2018). Nahit Ulvi Akgün'ün Şiirlerinde Otobiyografik İzler. *Hars Akademi Kültür Sanat Mimarlık Dergisi*. 95-100
- Güzel, Ö. (2016). *İbrahim Tenekeci'nin Şiirlerinde Toplumsal Eleştiri ve İnsan*. Lisans Tezi. Yıldırım Beyazıt Üni. Ankara.
- Halıcı, F. (1991). Bir Şiirin Hikâyesi: Ahmet Muhip Dıranas. *Ankara: Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*. 477, 173-179.
- Haşım, A. (1983). *Bütün Şiirleri*, Haz. Asım Bezirci. İstanbul: Can Yayınları.
- Hikmet, N. ve Vala, N. (1989). *İlk Şiirler- Şiirler 8*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Hikmet, N. (1989). *Sen Şiirleri-Şiirler 7*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Hikmet, N. (2012). *Sanat ve Edebiyat Üstüne*. (Haz. A. Çalışlar). İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- İlgaz, R. (1976). *Sarı Yazma*. İstanbul: Altın Kitaplar
- İşık, A. (2019). Ceyhun Atuf Kansu'nun Eserlerinde Eğitim. Akdeniz Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- İlhan, A. (1983). *Bela Çiçeği*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 3. Basım.
- İncesu, K. (2009). "Şiiri meta olarak görenler, boşuna girişmesin" www.evrensel.net/haber/195144/siiri-meta-olarak-gorenler-bosuna-girismesin
- Jaspers, K. (1986). *Felsefe Nedir?* Çev. İ. Zeki Eyüboğlu. İstanbul: Say Yayınları.
- Kalender, A. (2005). *Şiir Irmakları*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Kamu, K. (1987). *Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi, Cilt 1*, Haz. Ataol Behramoğlu. İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Kanık, O. V. (1993). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: YKY.
- Kanık, O. V. (1993). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: YKY.
- Kankaytsın, D. (2016). "Zaman, Işık, Kelimeler: Sina Akyol". 24 Nisan 2016. [Video].
<https://www.youtube.com/watch?v=IatspixCvig>.
- Kansu, C. A. (1973). Köy Okulları Açardım. *Yeni Ufuklar*.
- Kansu, C. A. (1978). *Tüm Şiirleri*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kaplan, K. (2013). Hidayet Karakuş'un roman ve hikâyelerinde yer alan eğitsel iletiler. Afyonkarahisar: *Afyon Kocatepe Üniversitesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*.
- Kaplan, M. (2013). *Şiir Tahlilleri 2, Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, 22. Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karaca, A. (2005). *İkinci Yeni Poetikası*. Ankara: Hece Yayınları.
- Karakoç, A. (2018). *Bütün Şiirleri*. Kadim Yayınları, İstanbul, 2018)
- Karakuş, H. (1986). *Hangi Leylasın Sen*. İzmir: Dönemeç Yayınları.

- Karataş, Ö. F. (2013). Hilmi Yavuz'un Doğu Şiirleri'ne Toplumcu Gerçekçi Bir Yaklaşım. *Turkish Studies*
- Kemal, M. (1982). *Söz Gibi-Bütün Şiirleri*. İstanbul: Karacan Yayınları.
- Kemal, N. (1305). *Mukaddime-i Celâl*. İstanbul: Matbaâ-i Ebuzziya.
- Kemal, N. (1989). *Redd-i İtiraz, Nâmık Kemal'in Türk Dili ve Edebiyatı Üzerine Görüşleri ve Yazıları*, Hızlı Kazım Yetiş. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Keskin, B. (1999). *20 Lak Tablet + (Yolcunun Siyah Bavulu)*. İstanbul: YKY.
- Kılıç, M. E. (2004). *Sûfî ve Şiir-Osmanlı Tasavvuf Şiirinin Poetikası*. İstanbul: İnsan Yay.
- Kırgın, C. (2020). Orhan Veli, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat'ta Deniz Algısı. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens.
- Kısakürek, N.F. (2005). *Çile- Bütün Şiirleri*. İstanbul: YKY.
- Kızılkaya, E. (2020). Özdemir Asaf'ta "İnsan" dan "Evren" e Bakış. *Simit Çay Kültür ve Edebiyat Yayını "Betik" Sayı: 2, s. 78.*
- Kierkegaard, S. (2010). *Ölümcül Hastalık Umutsuzluk, (Çev. M. Mukadder Yakupoğlu)*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Korkmaz, R. (2007). *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Koşar, E. (2019). *Yaprağın Rüzgâra Yazılmış Hikayesi: Ayten Mutlu Şiiri. Kültür Araştırmaları Dergisi, 1(2), 166-173.*
- Kövecses, Z. (1986). *Metaphors of Anger, Pride, and Love: A Lexical Approach To The Structure Of Concepts*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Co.
- Kuluşaklı, E., & Kuluşaklı, S. (2017). Can Yücel'in Şiirlerinde Mitolojik Unsurlar. *Turkish Studies. Volume 12/22, p. 533-544.*
- Kutlu, M. (1977). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (C.1)*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Külebi, C. (1985). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2005). *Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Macit, M. (1996). *Gelenekten Geleceğe*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Maden, S. (1997). *Bütün Şiirler 2- Yol Yazıları*. İstanbul: Çekirdek Yayınlar.
- Mardin, Y. (2003). *Kurtuluşun Sonrakiler- Şiir Antolojisi*, Haz Orhan Burian. İstanbul: YKY.
- Mitchell, W.J.T. (2005). *İkonoloji/İmaj, Metin, İdeoloji, Çev. Hüsamettin Arslan*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Moran, Berna (2004), "Orhan Veli'nin 'Yol Türkülerinde Ton Değişiklikleri", *Edebiyat Üzerine: Makaleler/Röportajlar*, (Haz. Seval Şahin Gümüş), İstanbul: İletişim Yayınları
- Muallim, N. (1306/1890). *Mehmed Muzaffer Mecmuası*. İstanbul: Artin Asaduryan Şirket-i Mürettebiye.
- Mungan, M. (2004). *Eteğimdeki Taşlar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Mutlu, A. (1993). *Kül İzi*. İstanbul: e Yayınları.
- Necatigil, B. (1978). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları.

- Necatigil, B. (1996). *Şiirler 1972-1979*. İstanbul: YKY.
- Okay, O. (2010). *Poetika Dersleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Okay, O. (2015). *Poetika Dersleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Oktay, A. (1993). *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Oktay, A. (1996). *Gözüm Seğirdi Vakitten*. İstanbul: YKY.
- Okuyucu, C. (2004). *Divan Edebiyatı Estetiği*. İstanbul: L&M Yayınları.
- Onan, N. H. (2003). *Kurtuluşstan Sonrakiler- Şiir Antolojisi*. Haz. Orhan Burian, YKY.
- Özcan, T. (2003). *Şiir Sanatında İmajın Yeri-Önemi ve Bunun Cemal Süreya'nın Şiir Dünyasına Uygulanması*. Journal of Social Science. 115.
- Özdem, Y. (1999). *İstanbul Yolcusu Kalmamın*. İstanbul: Yön Yayınları.
- Özer, A. (1984). *Günle Dokunan*. Ankara: Dayanışma Yayınları.
- Özger, A. Z. (1984). *Sevdadır*. İzmir: Mayıs Yayınları, 2. Basım.
- Özgül, M. K. (2001). *Şiir, Şair ve Sair*. Ankara: Hece Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı. S. 53-54-55, 210-226
- Özgül, M. K. (2006). *Divan Yolu'ndan Pera'ya Selametle-Modern Türk Şiirine Doğru*. Ankara: Hece Yayınları.
- Pala, İ. (2002). *Atasözleri sözlüğü*. İstanbul: Leyla ile Mecnun Yayıncılık.
- Püsküllüoğlu, A. (2008). *Türkçe Sözlük*. İstanbul: Can Yayınları.
- Rıfat, O. (1983). *Çobanlı Şiirler*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Samanoğlu, G. (1986). *Kemalettin Kâmi Kamu'nun Hayat'ı Sanatı ve Şiirleri*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Sami, Ş. (1989). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Sarı, A. (2006). *Türk Alman Poetikasının Kitabı*. Konya: Salkımsöğüt Yayınları.
- Sarıalioğlu, K. (2013). *Doktora Tezi "Modern Türk Edebiyatında Şiir Felsefe İlişkisi"*. İstanbul: İstanbul Üni.
- Sazyek, H. ve E. Bayındır, T. Doğan E. (2014). *Takdîr-i Elhân, Recâîzâde Mahmut Ekrem'in Bütün Eserleri-2*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Sert, İ. (2011). *Yolculuğun İşaretleri*. Ankara: Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Gezi Özel Sayısı), Hece Yayınları. C. 15, S. 174/175/176
- Sezer, Ç. (1993). *Çılgın Su*. İstanbul: Dünya Kitap.
- Sezer, Çiğdem (2009). *Akan Söz Çınlayan Zaman (Ahmet Özer'in Yaşamı ve Yapıtları)*. İstanbul: Heyemola Yayınları.
- Siyavuşgil, S. E. (1999). *Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi 1. Cilt*, Haz. Mehmet Fuat. İstanbul: Adam Yayınları.
- Söyleşi: Sait Maden / Nurduran Duman - Yasak meyve, Ocak-Şubat 2007

- Suçkov, B. (2009). *Gerçekliğin Tarihi*, Çev. Aziz Çalışlar. İstanbul: Doruk Yayınları.
- Sümer, Necdet (1996). *Poetika Klasik Çağ, Şiir ve Şiir Kuramı Üstüne Söylemler*. İstanbul: Düzlem Yayınları.
- Süreya, C. (1982). *Günübürlük*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Süreya, Cemal. (2000). "Günübürlük"ler Toplu Yazılar II. İstanbul: YKY.
- Şahan, K. (2018). Metaforlar ve Orhan Veli Şiiri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7, 1820-1838.
- Şahin, V. (2016). *Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde kimlik kurgusu ve benlik algısı*. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2(4).
- Tamer, Ü. (1986). *Yanardağın Üstündeki Kuş-Toplu Şiirler*. İstanbul: Can Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (1995). *Edebiyat Üzerine Makaleler*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (2005). *Bütün Şiirleri*, Haz. İnci Enginün. İstanbul: Dergâh Yayınları, 7. Baskı.
- Tanpınar, A.H. (2004). *Edebiyat Dersleri*, Haz: Abdullah Uçman. İstanbul: YKY.
- Tanpınar, A.H. (2011). *Yahya Kemal*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tarancı, C. S. (2007). *Ziya'ya Mektuplar*. İstanbul: Can Yayınları.
- Tarancı, C. H. (2022). *Otuz Beş Yaş*, İstanbul, Can Yayınları).
- TDK, (2019). Büyük Türkçe Sözlük, Erişim tarihi: 11 Aralık 2022. <https://sozluk.gov.tr/>
- Teke, A. (2018) Serdar Ünver'le 29.10.2018, 30.10.2018, 03.11.2018, 4.11.2018 tarihlerinde sosyal medya üzerinden gerçekleştirilen söyleşiler.
- Telli, A. (1984). *Belki Yine Gelirim*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Tenekeci, İ. (2021). *Üç Köpük*, İstanbul: Profil Kitap.
- Tevetoğlu, Fethi (1988). *Mehmet Emin Yurdakul – Hayatı ve Eserleri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Todorov, T. (2008). *Poetikaya Giriş*. İstanbul: Metis Yay.
- Toprak, B. (1999). *Anahtar Ayini*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Toprak, F. (1994). *Ömer Faruk Toprak'ın düzyazıları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Tunç, F. (2013, Eylül-Ekim). *Hayat Başın Sağ olsun*. Sözcükler.
- Tural, S. K. (1982). *Zamanın Elinden Tutmak*. İstanbul. Ötüken Neşriyat.
- Turan, G. (1995). *Toplu Şiirler*. İstanbul: YKY.
- Türkçe Sözlük. (1998). Ankara: TDK Yayınevi.
- Uğurlu, Y. S. (2021). Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Umut ve Umutsuzluk. *KÜLTÜRK*, (3), 125-135.
- Uyar, T. (2022). *Büyük Saat*. İstanbul: YKY.

- Uysal, O. (1994). *Elim Sende Ayıışığı*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Uzunkaya, F. (2013). Ahmet Haşim'in "Yollar" adlı Şiirinde Öte Düzen Aşkınlığı. *Turkish Studies (Elektronik)*. Volume 8/9 Summer 2013, p. 2513-2521.
- Ünver, S.(1998). *Kuşlar Kanadı*. Ankara: Suteni Yayıncılık.
- Yalçın, M. (2011). "Bulut, Abdülkadir". Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi. C.I, İstanbul: YKY.
- Yamaç, D. (2015). *1980 Kuşığı Türk Şiiri Çerçevesinde Şavkar Altınel Poetikasının İncelenmesi*.
- Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları, y. 7, S. 13, Ocak-Haziran 2015, s. 141-153.
- Yaşar, İ.(1995). *Bütün Eserleri*. İstanbul: Oğlak Yayınları.
- Yavuz, H. (2001). *Yolculuk Şiirleri*. İstanbul: Can Yayınları.
- Yavuz, H. (2010). *Okuma Biçimleri Varlığın ve Sanatın Dili*. İstanbul: Timaş Yayınları
- Yılmaz, A. (2011). Orhan Veli'de "Kaçış". *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* ,10 (1).
- Yılmaz, A. (2020). Sabahattin Kudret Aksal Şiirinde Uzak Ufuklar. Ankara: Türk Dili
- Yılmaz, O. (2013). *Edebi Eserde Yol ve Yolculuk, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Trabzon: KTÜ Sosyal Bilimler Ens.
- Yivli, O. (2019). "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri". Modern Türk Edebiyatı. Ankara: Günce Yayınları.
- Yurdakul, M. E. (1979). *Türk Sazı*. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Yurttaş, H. (2001). *Aşka Bahar Yetmez*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Yüce, C. B. (2002). *Uzakta Beyaz*. İstanbul: Can Yayınları.
- Yücel, C. (1991). *Gece Vardiyası Albümü*. İstanbul: Korsan Yayın.

